

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

6

114. LETO / JUNIJ 2009 / 3,20 EUR

Revija
Planinske zveze
Slovenije

**150 let od rojstva
Alojza Knafelca**

**INTERVJU:
Dave Macleod**

NOVO! OBUTEV MAMMUT! PROMOCIJSKE CENE!

MAMMUT
www.mammut.ch

Mt. Nebo GTX

Nova GTX Women

Mt. Vista GTX Women

Mt. Pride GTX

Uvoznik in zastopnik: TERRA MSG d.o.o.

Foto: Thomas Ulrich, arhiv Mammut

Mammut Ljubljana
Dunajska 21
tel.: 01/436-50-64
terra-lj@terra-sp.si

Mammut Maribor
Partizanska 13a
tel.: 02/250-09-66
terraclimb@siol.net

www.terra-sp.si

GorskeSledi
www.gorske-sledi.com

Športno Okoljevarstveno Informativno Kulturno Poučno

Oddaja, ki prinaša
delček gorskega sveta
tudi v vaše domove.

Na TV Pika, v četrtek, 2. julija, ob 18.30 in v ponedeljek, 6. julija, ob 12.10.

video **OSKAR**
www.video-oskar.com

Vladimir Habjan

Zakaj se ta klin maje?

Junija letos se bolj zavestno kot sicer spominjamo Alojza Knafelca (ne Knafeljca ali celo Knafliča, kot lahko najdemo na spletnih straneh nekaterih planinskih društev!), ki se je rodil pred 150 leti. Za tiste čase je bil izredno sposoben in inovativen možakar. Njegov prispevek k urejanju in zlasti k markiranju planinskih poti je viden še danes.

Markacisti, ki skrbijo za vzdrževanje in označevanje poti, opravijo vsako leto veliko delovnih ur, pa naj gre za rezanje vej, odstranjevanje suhljadi in debel, postavljanje lesenih varoval, popraviljanje kovinskih varoval, poškodovanih zaradi padajočega kamenja in plazjenja snega. Koliko dela, kako zahtevnega, v kakšnih razmerah in vremenu opravijo, vedo le sami. Po mojih izkušnjah markacisti niso prav »glasni« in pogosto jih moramo k temu, da predstavijo rezultate svojega dela, pozivati mi (še vedno premalokrat). Vedno pa se z »ustreznimi oznakami« spomnimo nanje, kadar zaidemo s prave poti, ne najdemo markacije ali pa se kak klin maje ali je jeklenica ohlapna.

Letošnja huda zima planinskim potem zagotovo ni prizanesla. Tolikšnih poškodb terena in poti, takšnih razsežnosti erozije zemlje in posledic rušilnih plazov, kot sem jih videl letos, ne pomnim. Pa se niti še ni vse odkrilo! Vse to pomeni, da bodo imeli markacisti spet obilo dela, in ni rečeno, da – podobno kot lani pri podoru pod Toscem – ne bosta morali spet priskočiti na pomoč država in Slovenska vojska.

Na planinskih poteh posameznik ni problem, problematično je, ko postane dejavnost množična. Starejši se boste še spomnili, da je bila množičnost nekdanj visok ideal planinske organizacije. Danes ni več tako, kar pa ne pomeni, da množičnosti ni več. Nekatera območja (recimo okolica Triglava) so v glavni sezoni še vedno preobremenjena.

Uporabnikov planinskih poti je danes poleg planincev cela vrsta. Gre za najrazličnejše oblike športne rabe gorskega prostora, kot so gorski teki, triatloni, gorsko kolesarjenje, zmajarstvo, jadralno padalstvo, orientacijski pohodi in tekmovanja, vožnja z motornimi sanmi, spusti po divjih vodah, soteskanje ... Čeprav se morda komu zdi čudno, so vsi ti tudi uporabniki poti (tudi turni smučarji lahko uro ali več hodijo po njih s smučmi na ramah). Danes je gorski prostor za mnoge vadbeni poligon. Tem uporabnikom je pomembno le, da so na svoji točki čim večkrat v čim krajšem času, in taki lahko napravijo precej škode. Posledice pa spet »pospravljajo« markacisti ...

Lahko kaj naredimo mi sami? Na poškodbe na poteh opozorimo Komisijo za pota. Ne uporabljajmo bližnjic (stroški sanacije so zelo visoki). Zagotovo bi se dalo tudi kaj izboljšati. Sam si na primer že dolgo želim oštevilčenja poti, kot ga imajo v tujini. Nekateri že lep čas opozarjajo, da bi morale biti zavarovane plezalne poti bolj primerne za samovarovanje, kot so zdaj.

Za okoli 8000 kilometrov slovenskih planinskih poti, ki jih letno uporablja skoraj tri milijone obiskovalcev, skrbi 812 usposobljenih markacistov. Dejstvo je, da gre za strokovno delo, ki ga opravljajo prostovoljci v prostem času in jim ga vsako leto komaj uspe opraviti. Za to pa se jim lahko le zahvalimo. Torej se jim *vsaj* zahvalimo!

Pot proti Razorju
FOTO: DAN BRIŠKI

1 UVODNIK

- 1 **Zakaj se ta klin maje?**
Vladimir Habjan

4 TEMA MESECA

- 4 **150 let od rojstva Alojza Knafelca**
Izidor Furjan
- 7 **Del problematike vzdrževanja planinskih poti**
Tone Tomše
- 11 **Souporaba gorskega prostora**
Tone Tomše
- 14 **Priročnik za markaciste v rokah (zainteresirane) nestrokovnjakinje**
Mojca Luštrek
- 18 **Vajenec**
Dušan Škodič

22 PLANINSTVO

- 22 **»Klicarji glasni smo gorà ...«**
Slovensko planinsko društvo Gorica
Žarko Rovšček
- 28 **Po 30 letih k Everestu**
Tone Škarja
- 33 **Poudarek na projektih Alpske konvencije**
Irena Mušič, Vladimir Habjan
- 36 **Orientacijsko mravljišče na Pohorju**
Manca Čujež
- 38 **Z Lokvarskega griča k sv. Ivanu v Šebreljah**
Rafael Terpin
- 42 **Praznična Slovenska**
Brane Pahor
- 47 **Zimska Ojstrica**
Stane Škrjanec
- 50 **Vprašanje smisla**
Mojca Stritar

53 NA TURO

- 53 **Najlepši dostop na vrh SV greben Kepe**
Gregor Gartner
- 57 **Maglič, 2388 m**
Vlado Vujišič

61 VARSTVO NARAVE

- 61 **En rogat, drugi sinje moder**
Dušan Klenovšek, Martin Vernik

63 VARNO V GORE

- 63 **V gore s čelado**
Matjaž Šerkezi
- 65 **Hitro, preprosto, ekološko**
Kako pravilno varovati z metulji
Jurij Hladnik

68 INTERVJU

- 68 **»Potrebujem pritisk, da učinkovito živim!«**
Dave Macleod,
»endemit škotskega skalovja«
Martina Čufar

73 NAŠA SMER

- 73 **Vsaka baldorija se enkrat konča**
Mateja Pate

74 ALPINIZEM

- 74 **S slovenskega dežja v sardinsko pravljico**
Martina Čufar
- 79 **Moji prvi koraki**
Roman Mihalič

81 NOVICE IZ VERTIKALE

82 ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

83 NOVICE IZ TUJINE

84 LITERATURA

86 IZ DEJAVNOSTI PZS

87 NOVICE IN OBVESTILA

- 92 **Kako poznamo naše gore?**
Andrej Stritar

93 PRILOGA

- 93 **Analiza nesreč in reševalnega dela v letu 2008**
Pavle Podobnik

VSEBINE VSEH PLANINSKIH
VESTNIKOV OD LETA 1895 DO
DANES NA WWW.PVKAZALO.SI

OD 1976 DO LANSKEGA LETNIKA
V FORMATU PDF.

planinski VESTNIK

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije
ISSN 0350-4344
Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne
prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer
drugje.

109. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:
Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvoržakova ulica 9, p.p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK: Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:
Marjan Bradeško, Andrej Mašera,
Mateja Pate, Irena Mušič,
Emil Pevec (tehnični urednik),
Andrej Stritar (namestnik odgovornega
urednika), Slavica Tovšak

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:
Schwarz, d.o.o.

NAKLADA: 5280 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom,
pošiljajte po elektronskem mediju na
naslov uredništva ali na elektronski
naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo.

Številka transakcijskega računa PZS
je 05100-8010489572, odprt pri
Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 32 EUR,
55 EUR za tujino, posamezna številka
3,2 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje
naročnino. Reklamacije upoštevamo dva
meseca po izidu številke. Ob spremembi
naslova navedite tudi stari naslov.
Upoštevamo samo pisne odgovore
do 1. decembra za prihodnje leto.

Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje
uredništva. Kopiranje revije ali
posameznih delov brez privolitve
izdajatelja ni dovoljeno.

Uredništvo si pridržuje pravico do objave
ali neobjave, krajsanja, povzemanja
ali delnega objavljanja nenaročenih
prispevkov v skladu s svojo uredniško
politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski
dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo
za šolstvo in šport in Fundacija za
financiranje športnih organizacij
v Republiki Sloveniji.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Soča
FOTO: MIRKO BUJKLIČ

150 let od rojstva Alojza Knafelca

Človek, ki ni nikoli šel v gore brez barve in čopiča

✍ Izidor Furjan

FOTO: BORIS JURCA

Že kar 150 let mineva od rojstva očeta Knafelčeve markacije, ki je pri svojih ne več rosnih 63 letih starosti predložil navodila za enotno markiranje poti. Dandanes nam je tovrstno označevanje tako samoumevno, da se pravzaprav sploh ne zavedamo pomembnosti dosežka slovenskega planinca Alojza Knafelca.

Alojz Knafelc

ZGODOVINA OZNAČEVANJA

Starodavne civilizacije so v gorah videle nekaj mogočnega, nadnaravnega – dom za bogove, nedosegljiv navadnim ljudem. Skozi čas so premagali tudi največje strmine in preplezali visoke vrhove, kolikor je bilo ob slabi opremljenosti mogoče. Vendar so to bili le posamezniki – ljudje, ki so bili za takratni čas nekaj posebnega, samotarji ali čudaki. Razlog lahko iščemo tudi v tem, da ni bila nobena pot označena in bi jo marsikdo zlahka zgrešil in se spravljal v nevarnost. Začelo se je obdobje označevanja poti z možici, kupi zloženega kamenja na vidnem mestu. Tudi danes so ponekod le možici, povečini na vrhovih ali pa vodijo po brezpotju do kakšne zanimive točke oziroma vrha. To so bili začetki označevanja planinskih poti. Sledila so raznobarna označevanja s črtami, skalaši so npr. imeli rdeče trakaste markacije, a še zmeraj ni bilo enotne oznake. V 50. letih 19. stoletja je bila za potrebe zdravilišča nadelana prva označena pot na Donačko goro. Nekaj desetletij kasneje je bila tudi v slovenskih Alpah urejena prva označena pot iz Bohinja čez Komarčo na vrh Triglava. Označevanje planinskih poti je ob ustanovitvi leta 1893 prevzelo Slovensko planinsko društvo, kasneje pa ga je nasledila Planinska zveza Slovenije s Komisijo za planinske poti.

KNAFELČEVI DOSEŽKI

Alojz Knafelc je bil vsestranski človek. Med drugim se je zanimal za fotografijo in fotoaparati razen objektiva sestavil kar sam. Septembra leta 1900 je na Kredarici pri Triglavski kapelici poročil prvi par, kajti bil je tudi cerkovnik in ministrant.

Začetki slovenskega planinstva na Koroškem segajo v leto 1900, ko je bila na pobudo Alojza Knafelca in še nekaterih Ziljanov ustanovljena podružnica Slovenskega planinskega društva (SPD) v Zilji. Ker je Knafelc preživel kar 19 let na Koroškem, je precej dobro poznal koroške doline in planine; izdelal je tudi karto Roža. Bil je spreten risar in risanje grebenskih zemljevidov mu ni delalo težav. Taki so bili zemljevid Julijske Alpe (1910), Tržaška okolica in Blejsko jezero z okolico (1911).

Alojz Knafelc se je upokojil leta 1922. Takrat je med drugim predložil tudi navodila za enotno označevanje poti in od takrat naprej je v veljavi rdeče-beli kolobarjasti znak, ki ga vsak planinec prav dobro pozna. Navodila je izdal v julijski številki Planinskega vestnika (1922) in kasneje leta 1924 kot samostojno publikacijo. V splošno veljavo je prišla t. i. Knafelčeva markacija (ang. blazes of Knafelc), ki se je ohranila vse do današnjih dni. Knafelc kot inovator je znan tudi v tujih virih, predvsem angleških, nemških pa tudi francoskih. Čeprav je bila markacija nekoč še en element več proti ponemčevanju območja, ima danes popolnoma drugačen pomen – to je označevanje poti.

Knafelc je kot zavedni Slovenec skrbel za naš simbol in leta 1923 kar sam prebarval Aljažev stolp na vrhu Triglava.

Seveda Knafelčeva markacija ni edini način označevanja v slovenskih hribih. Poznamo še raznobarvne markacije, kot so svetlomodro-rumena oznaka Poti kurirjev in vezistov ali rumeno-rdeča markacija kot znak Evropske pešpoti. Obstaja še več različnih markacij in tudi oznak, od gozdnih

učnih poti do lokalnih turističnih stez. Omeniti pa je vredno tudi zimsko markacijo, ko so druge zasute s snegom. To so nekaj metrov visoki drogovi z rdečo puščico pri vrhu, ponavadi postavljeni na vidnem mestu. Svojemu namenu služijo predvsem pozimi za turne smučarje. Poleg navadne markacije je Knafelc oskrbel planinske poti s smernimi tablami; razen dela mizarja je vse preostalo storil sam (poslikava, namestitve).

Alojz Knafelc se je takoj po ustanovitvi SPD vanj tudi včlanil. Leta 1921 je SPD organiziralo tečaj za markaciste, ki ga je vodil prav on. Leto kasneje je bil izvoljen v Osrednji odbor SPD, katerega član je bil do smrti leta 1937. Od leta 1928 pa do smrti je bil tudi oskrbnik Koče pri Triglavskih jezerih; še danes je na skali ob jezeru plošča, ki nas spominja nanj. V spomin nanj Planinska zveza Slovenije od leta 1960 pridnim in delavnim markacistom podeljuje Knafelčevo priznanje in Knafelčevo diplomo za življenjsko delo.

Državni zbor Republike Slovenije je leta 2007 sprejel Zakon o planinskih poteh, tako sta oblika in uporaba markacije kot način označevanja tudi zakonsko urejeni.

Konec letošnjega januarja (30. 1. 2009) je bila pri Pošti Slovenije izdana spominska znamka z Alojzom Knafelcem in njegovo markacijo, kar je še povečalo simboliko markacije in Knafelčevo prepoznavnost. Znamka je namenjena predvsem zbirateljem in ostalim Knafelčevim privržencem. Poleg nje je na isti dan izšel tudi okrogli poštni žig pošte Novo mesto (poštna številka 8101). Na njem je na skali naslikana markacija, pod njo pa napis markacija. Okrog se v krogu vrte »Alojz Knafelc«, »8101 Novo mesto« in datum.

Slovenci imamo kakor vsi narodi več pomembnih mož v svoji planinski zgodovini, vsak je prispeval k oblikovanju mozaika, ki ga gledamo danes. Če katerega od teh pomembnih mož ne bi bilo, tudi današnja planinska pota in simboli ne bi bili enaki. Nemogoče je s prstom pokazati na tistega, ki je največ prispeval k slovenskemu planinstvu, vsekakor pa je Alojz Knafelc med to smetano. Za sabo je pustil veliko, njegovo delo vidimo skoraj na vsakem koraku. Znano je, da kot zagrizen planinec ni šel nikoli v hribe brez barve in čopiča.

Dandanes si težko predstavljamo, da bi bile gore in višji predeli dostopni le za peščico pogumnežev, in to prav po njegovi zaslugi. Občutek imam, da še premalo cenimo delo naših markacistov; zdi se nam tako samoumevno, da so poti označene, lepo speljane in urejene. Ali se zavedamo, da so bili ljudje, ki so to uredili in markirali, da lahko mi hodimo? Zdi se mi, da še premalo. Čeprav je dandanes gibanje po neznani pokrajini ob raznih navigacijskih sistemih (GPS) lažje in varnejše, nam je Alojz Knafelc vendarle pustil zapuščino (Knafelčevo markacijo), ki jo je treba vzdrževati in prenesti na naslednje rodove. Prav ta markacija je tudi simbol naših gora in ne dovolimo, da zamre. ●

Del problematike vzdrževanja planinskih poti

Planinske poti v času Alojza Knafelca

✍ Tone Tomše

V obdobju Slovenskega planinskega društva in delovanja Alojza Knafelca je bilo stanje našega gorskega sveta bistveno drugačno, kot je danes. Planinskih koč je bilo malo in obisk se je štel v desetinah in ne stotisočih obiskovalcih. Cest v visokogorju ni bilo, saj so bile še v dolinah redke. Zato so označevanje takratnih planinskih poti zlahka opravljali posamezni gorski vodniki in planinski zanesenjaki, združeni v takratnih podružnicah SPD. Tudi nadelave poti so bile skromne, saj so prvi obiskovalci raje najemali gorske vodnike in domačine, da so jih vodili do zelenega cilja. Že v tistih časih je bil to največkrat

Triglav. Tudi vodniki sami niso bili preveč navdušeni nad označevanjem poti, ker so se bali za svoj zaslužek. V okviru SPD sta se oblikovali dve poglavitni skupini, ki je vsaka imela svoj pogled na gorski svet. Prva, z dr. Kugyjem in dr. Tumo na čelu, je nasprotovala kakršnikoli nadelavi in označevanju poti. Druga, pod vodstvom Aljaža in dr. Tominška, je zagovarjala stališče, da je potrebno ljudem pomagati priti v gorski svet tudi s pomočjo označenih in nadelanih poti. Tudi Alojz Knafelc je bil pristaš te druge skupine.

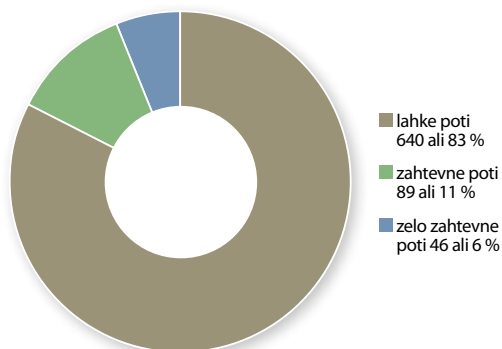
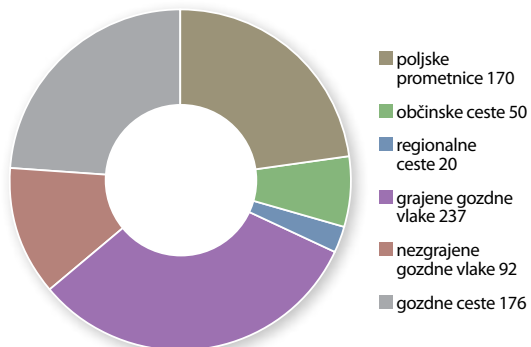
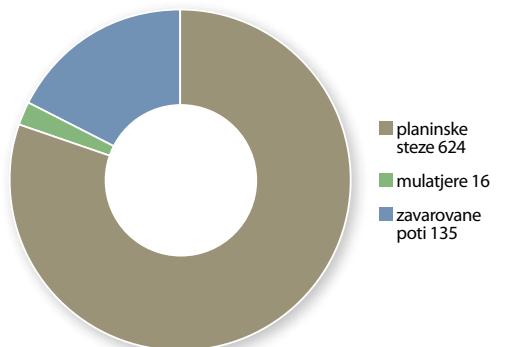
V začetku 19. stoletja je označevanje poti pomenilo tudi narodnostni boj za ohranitev slovenskega

Mulatjera nad Zadnjico FOTO: DAN BRIŠKI

ozemlja. Nemalokrat se je zgodilo, da so vodniki, naklonjeni SPD, prebarvali oznake na poteh, ki so jih naredili tisti vodniki, ki so bili naklonjeni DÖAV in za to tudi plačani. Tudi sodbe zaradi tega niso bile redke.

Po letu 1922, ko so pričeli uporabljati Knafelčevo markacijo kot enotno oznako za planinske poti, je označevanje poti dobilo nov zagon. Največ današnjih poti pa je nastalo v obdobju po drugi svetovni vojni.

KATERE POTI SO OZNAČENE KOT PLANINSKE POTI?

Planinske poti so speljane po bolj ali manj strmem svetu. Bolj ko je svet strm, večja je možnost poškodb na poti, kar posledično pomeni večjo možnost zdrsra. Ker so poti gradili večinoma domačini, ki so živeli z naravo in poznali njene zakonitosti, so jih speljali tako, da ni bilo potrebe po večjih dodatnih nadelavah. Skrbeli so, da je bila trasa poti speljana v primernih serpentinah in da je bil naklon poti čim manjši, kar je ugodno za hojo in pomembno za obstanek poti.

Tudi v današnjem času so markacisti in vzdrževalci poti dolžni, da z različnimi posegi dosežejo, da je pot urejena in varna za hojo. S temi posegi obenem preprečijo napredovanje erozijskih procesov, ki jih povzročijo ljudje s svojo hojo in narava s svojimi procesi.

Planinske poti so po svojem nastanku zelo različne. Največ je t. i. stez, ki so bile uhojene izključno za hojo v gorskem svetu. Sprva jih je uhodila divjad, kasneje pa domačini in ostali uporabniki tega prostora. Od tega je 135 poti tudi zavarovanih. Nekatere od njih so celo nekdanje lažje alpinistične smeri. V ta sklop štejemo tudi nekdanje vojaške poti (mulatjere). Te poti danes v glavnem uporabljajo le planinci. Vseh teh poti je po trenutni evidenci planinskih poti 775.

Drugi sklop označenih planinskih poti so različne prometnice, ki so nastale zaradi gospodarske izrabe prostora. To so predvsem gozdne, vaške, občinske in regionalne ceste, poljski kolovozi, grajene in negrajene gozdne vlake in predvsem na Primorskem in v Posočju nekdanje vojaške ceste. Večina teh poti ima že po svoji osnovni rabi status javne poti. Dokončni status javnih komunikacij pa so pridobile na podlagi Zakona o planinskih poteh. Teh poti imamo v Sloveniji po trenutnih podatkih 745.

REDNO VZDRŽEVANJE POTI IN SANACIJE POŠKODB

Pod redno vzdrževanje poti štejemo vse dejavnosti, ki jih markacisti morajo opraviti, da je neka pot normalno prehodna. Sem štejemo porezovanje vej, odstranjevanje suhljadi pa tudi odstranjevanje večjih debel (le s soglasjem lastnika), ki so posledica vetrolomov ali snegolomov. Nadalje je to postavitvev raznih lesenih varoval, ki služijo ohranjanju poti in varnosti pohodnikov. Na zavarovanih poteh je potrebno sproti odpravljati poškodbe kovinskih varoval, ki nastanejo zaradi strele,

padajočega kamenja in plazenja snega. Predvsem v zadnjih letih je potrebno stalno čiščenje poti zaradi zapadnega kamenja, ki se zaradi erozije kopiči na poteh.

Spremenjene klimatske razmere povzročajo vse več preglavic tudi vzdrževalcem planinskih poti. Mile zime in potresi v zadnjih letih so vzrok za vse več velikih skalnih podorov in s tem poškodovanj številnih planinskih poti. Tako smo morali v letu 2008 zaradi podora pod Toscem prvič

zaprostiti državo za dodatno pomoč, saj je sanacija presegla naše finančne in strokovne zmožnosti. In takih podorov bo po napovedih klimatologov vse več. Druga velika nevarnost bodo, kot kaže, snežni plazovi, ki so v letošnji zimi že pokazali svojo razdiralno moč.

Z vse večjim obiskom gorskega sveta se pojavljajo še dodatni problemi na poteh. Zaradi množične hoje in ponekod neprimerno vzdrževanih poti so se na poteh pričele pojavljati poškodbe in

Pot z Rodice FOTO: OTON NAGLOST

vedno večji erozijski procesi. Tako se zadnjih pet let markacisti ukvarjajo z dodatnimi nadelavami, da na ta način sanirajo poškodbe na poteh, ki se pojavljajo zaradi vse bolj množičnega obiska.

NEKDANJE KONJSKE POTI

Že v začetku 20. stoletja je tovarništvo izgubilo bitko z dosti cenejšim prevozom po železnici in kasneje po cesti. Ko smo nekako sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja prešli na oskrbo planinskih koč iz klasične nošnje s konji na ekonomsko cenejšo obliko – helikopterski prenos, so nekdanje tovarne poti počasi začele propadati. Nekdanji nosači so do tedaj dokaj vzorno skrbeli za te poti. Speljane so bile v primernih serpentinah in nadelane tako, da se je konj s tovorom brez težav gibal po njih. Obenem so te poti predstavljale, sicer nekoliko daljšo, a toliko bolj varno, udobno in zanesljivo pot v visokogorje. Če se v okviru planinske organizacije in predvsem države ne bomo kmalu odločili za njihovo nadaljnje vzdrževanje, bomo kmalu govorili le še o teh nekdanjih poteh. Da je pomislek upravičen, nam dokazujejo vse bolj propadajoče nekdanje vojaške poti – »muliatiere«, ki so ponekod že v kaj žalostnem stanju. Pa vendar je to del naše tehnične dediščine, čeprav žal največ prav iz vojnih časov.

BLIŽNJICE? VZEMIMO SI RAJE ČAS.

Eden glavnih problemov so še vedno bližnjice. Razvada številnih gorskih popotnikov je, da posebno med sestopom drvijo čimbolj naravnost navzdol proti dolini. To pa ima za naravo lahko prav hude posledice. S tako hojo namreč odrinemo že tako zelo tanko plast humusa, s tem pa izpostavimo vrhnjo plast kamnine različnim mehanskim vplivom. Erozija, dodatna hoja in deževje opravijo še vse ostalo. Posledica so globoki erozijski jarki, med njimi pa do golega erodirano zemeljsko površje. Zdrsi na takih poteh niso nobena redkost in poškodbe so lahko hude.

Popolna sanacija takih bližnjic je tudi izredno zapletena in vezana na precejšnja finančna sredstva. Najučinkovitejše sredstvo proti nastanku bližnjic je primerna vzgoja obiskovalcev gorskega sveta. Zato temu planinske zveze alpskih držav, med njimi tudi naša, namenjajo vso pozornost. To ni le v interesu ohranjanja izredno občutljive visokogorske narave, ampak tudi v interesu varnosti pohodnikov.

V prihodnosti se bomo morali tudi pri nas resneje soočiti s tem problemom. To pa ne bo preprosto in ne poceni. Avstrijska krovna planinska

organizacija je v odpravo tega problema pretekla leta vložila nekaj sto tisoč evrov.

VZDRŽEVANJE ZAVAROVANIH PLANINSKIH POTI

Peti člen Zakona o planinskih poteh določa, da planinci hodijo po planinskih poteh na lastno odgovornost. Prav zato smo z ustreznim informiranjem dolžni ljudi opozarjati na morebitne nevarnosti, na katere lahko naletijo na poteh. Zaradi varnosti in informiranosti pohodnikov je planinska organizacija že pred več kot 20 leti uvedla kategorizacijo planinskih poti. Predvsem z namenom, da bi si ljudje lahko že doma izbrali sebi primerne ture, ki so prilagojene njihovem planinskemu znanju, telesni pripravljenosti in opremljenosti.

Zahtevne in zelo zahtevne planinske poti so edine opremljene s kovinskimi varovalnimi napravami oziroma napredovali. Komisija za planinske poti s svojo tehnično ekipo vsako leto tekoče odpravlja poškodbe na teh poteh. S pomočjo slovenske vojske, ki nam pomaga pri prenosu materiala in strojne opreme na delovišče, nam je vsaj do sedaj to še nekako uspevalo. A glede na vse več poškodovanj in vse manj ljudi, ki bi bili usposobljeni za tako delo in bi bili pripravljeni to opravljati prostovoljno, pa je resno vprašanje, kako bo v prihodnje.

Zakon o planinskih poteh je marsikateri problem planinskih poti tudi zakonsko opredelil. Tudi v prihodnje naj bi prostovoljci reševali glavnino problemov, ki se pojavljajo na planinskih poteh. Dejstvo je, da temu delu 812 usposobljenih slovenskih markacistov, ki skrbijo za planinske poti, katere uporablja skoraj tri milijone obiskovalcev, kmalu ne bo več kos. Brez potrebnih dodatnih finančnih sredstev za vzdrževanje poti in bolj spoštljivega odnosa do vložnega dela ter spodbujanja prostovoljstva na državni ravni bo ta dejavnost vse manj zanimiva za mlajše generacije.

Vse bolj pa postaja pomembno tudi dejstvo, da se v gorskem prostoru srečuje vse več različnih uporabnikov tega prostora, ki ima vsak svoj pogled na njegovo izrabo. Zato bo v prihodnje potrebno poiskati skupne cilje vseh uporabnikov in uskladiti različne interese, vse moteče vplive pa, tako kot do sedaj, strpno reševati.

Seveda bo potrebno še precej volje in časa, da bodo naše planinske poti enotno označene, da bomo dosegli poenotenje oznak tudi drugih pohodnih poti izven planinske organizacije in da bodo obhodnice izpolnile pričakovanja, zaradi katerih so bile ustanovljene in označene.

Souporaba gorskega prostora

✍ Tone Tomše

Z razvojem turizma in prostočasnih dejavnosti se poleg hoje v gore vse bolj pojavljajo najrazličnejši adrenalinski športi kot drugačne oblike športnega koriščenja gorskega prostora. To so gorski teki, razni triatloni, gorsko kolesarjenje, zmajarstvo, jadralno padalstvo, orientiring, vožnja z motornimi sanmi, spusti po divjih vodah, kanjoning, pa tudi nove oblike alpinizma. Vse te dejavnosti so v gorskem svetu razmeroma nov pojav. Ker niso usklajene z ostalimi uporabniki prostora, marsikje povzročajo konflikte med interesi predstavnikov novih športov, planinci in avtohtonim prebivalstvom. Zanimivo je, da se je precej teh novih športnikov razvilo prav iz vrst planincev in alpinistov. Tako so v različnih državah nekatere od teh dejavnosti celo vključene v planinsko organizacijo, druge se od planinske organizacije ločujejo, tretje pa so ji pravo nasprotje.

Prav v zvezi s pojavljanjem novih oblik rekreacije in športnega izkoriščanja gorskega sveta so planinske organizacije dostikrat postavljene pred dilemo, kaj narediti s temi novimi pojavi. Vsekakor se planinske organizacije čutijo dolžne, da kot

najstarejši neindustrijski uporabnik gorskega sveta z izoblikovanim kodeksom obnašanja v gorah o novih oblikah uporabe gorskega sveta povedo svoje mnenje. Kodeks planinskega obnašanja v gorah se je namreč oblikoval skozi več kot stoletno zgodovino organiziranega planinskega gibanja in je kot tak po večkratnih revizijah dosegel zrelo obliko. S svojo množičnostjo, organiziranostjo in ugledom imajo planinske organizacije vsekakor moč, da na razvoj teh novih rekreativnih oblik v gorah lahko bistveno vplivajo in najdejo z ostalimi uporabniki gorskega prostora primerno nekonfliktno rešitev.

Ob tem se moramo zavedati, da pri še tako škodljivem športu za okolje posamezniki ne predstavljajo problema. Vsaka dejavnost postane problematična šele ob množičnosti. Tako lahko trdimo, da turisti in planinci, ki se v ranem dopoldnevu napotijo s parkirišča do dve uri oddaljene planinske kočje, predstavljajo določen ekološki problem le, če ta kočja postane priljubljena točka, ki jo obiskuje vedno več obiskovalcev. Zaradi velikega števila hodcev se začnejo širiti in poglobljati uhojene poti. Ker večina teh občasnih obiskovalcev gorskega

Množice v gorah
FOTO: OTON NAGLOST

FOTO: ANDREJ TROŠT

sveta ponavadi ni zadostno ekološko osveščena, navadno hodijo po bližnjicah, ki so najbolj obremenjene prav pri sestopu. Raznim »ljubiteljem« je pomembno, da so na svoji točki čim večkrat v čim krajšem času, in prav ti napravijo največ škode, saj jim narava pomeni le vadbeni poligon. Vse lepote so za njih postranskega pomena.

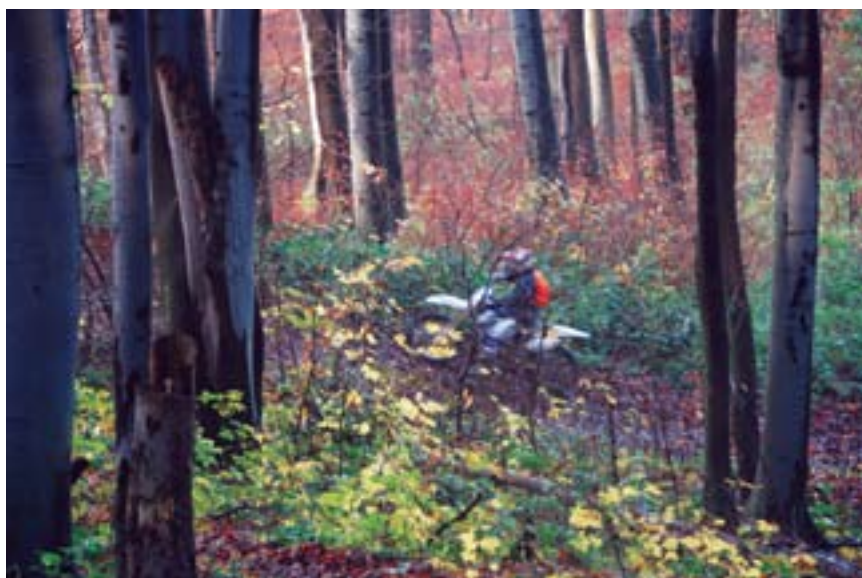
Zaradi večjega števila obiskovalcev je do koč treba pripeljati vedno več pijače in hrane, kar se večinoma rešuje tako, da se nekdanja planinska pot razširi v dovozno pot in kasneje v cesto.

Zato je poglobljena naloga vseh, ki skrbimo za gorski prostor, da vse te številne obiskovalce primerno informiramo in vzgojimo. Tako že opažamo, da se je trganje gorskega cvetja in odmetavanje odpadkov ob poti s primerno vzgojo bistveno zmanjšalo, kar lahko štejemo kot pozitiven ukrep planinske organizacije.

Organizirani motoristi se večinoma omejujejo na vožnje po za to urejenih cestah. Vendar občasno posamezne motoriste premami želja, da se podajo tudi na planinsko pot do najbližje planinske postojanke. Ob postopnem večanju življenjskega standarda se povečuje tudi uporaba terenskih avtomobilov. Tudi tam, kamor nikakor ne sodijo. Podobno je z motornimi sanmi pozimi. Uporabo teh vozil v rekreacijske namene bi morali v sodelovanju z zakonodajalci v gorskem svetu pravočasno omejiti.

Število prodanih gorskih koles gre v zadnjih letih v evropskih državah v milijone. Na srečo se za vožnjo po gorah uporablja le izjemno majhen del kupljenih gorskih koles. Večina kupcev gorskih koles se namreč fizično ni sposobna pripeljati s kolesom na kak vrh, oziroma se z njim vzpenjati po strmi poti. Vendar pa vožnja z gorskim kolesom na specifičen način obremenjuje travno rušo, poškoduje pot in povečuje erozijo.

Med pešci, planinci in gorskimi kolesarji zaradi sočasne uporabe poti in steza prihaja do nesporazumov, zato menimo, da bi bilo potrebno razmerja pri uporabi gorskih poti urediti. Prepovedati bi morali vožnjo povsod tam, kjer je pot dovolj široka le za pešce.

Motorist na
Donački gori
FOTO: BORIS JURCA

FOTO: DAN BRIŠKI

Če je pot ozka in zelo obiskana, potem seveda nujno pride do sporov med počasnejšimi pešci in hitrejšimi tekači. Ob času tekmovanja so poti sicer proste, ob času treninga pa ne. Menimo, da bi morali gorski tekači zaradi svoje večje telesne pripravljenosti vedno dajati prednost pešcem in se jim umikati in da bi se morali v času teka izogibati najbolj obljudenim potem. Pri tekih naj bi se držali uhojenih poti in naj ne bi delali bližnjic. Ker so mnogi gorski tekači izšli predvsem iz atletskih in ne iz planinskih krogov, bi bilo tudi zanje dobro, da se tako kot gorski kolesarji seznanijo z osnovnimi

planinskimi veščinami, da ne bi po nepotrebem prihajalo do slabe volje. Posebna specifičnost gorskega tekača je tudi v tem, da s seboj v gore ne nosi nobene prtljage in da je obut le teku primerno, tako da je ob vsakršni spremembi razmer na poti (sneg) ali ob spremembah vremena lahko kaj hitro žrtev nesreče.

Gorski prostor je vsekakor dovolj velik, da v njem lahko vsakdo najde svoj delček za zadovoljevanje svojih želja in potreb. Pa vendar velja poudariti, da ima narava vedno prednost pred vsem ostalim. ●

FOTO: OTON NAGLOST

Priročnik za markaciste v rokah (zainteresirane) nestrokovnjakinje

V hvaležen spomin Alojzu Knafelcu in v zahvalo markacistom

✍ in 📷 Mojca Luštrek

Markacisti, markiranje in markacije so precej na očeh, na jezikih in v želodcih nestrokovne javnosti. Namreč »uporabnikov«. Mnogi niti ne vedo, da se belo-rdeči krožci imenujejo Knafelčeve markacije – na neki planinski (!) spletni strani jim rečejo *Knafličeve*; naslednja stopnja so tisti, ki to sicer vedo, pa jim ni znano, da je bil Alojz Knafelc (1859–1937) risar, ki je na železnici skrbel za oznake in smerne table, leta 1922 prebarval Aljažev stolp in napisal *Navodila za markiranje potov* (Planinski vestnik 7/1922¹) ter risal tudi planinske zemljevide; nato pridemo na vrsto taki, ki doslej naštetu vemo, hvaležno sledimo markacijam in se na markaciste jezimo le takrat, kadar zaidemo ali se celo izgubimo; najhujši pa so oni, ki o teh stvareh vedo vse, stremijo k idealom in tako s stanjem na terenu niso nikoli zadovoljni. Izkušeni markacisti morebiti poznajo še kako podvrsto, a za tako imenovano zainteresirano javnost bodi moja laična kategorizacija dovolj.

Ko je izšel *Priročnik za markaciste*², sem rado vedno posegla po njem, da vidim, kaj pravi doktrina v primerjavi s prakso, o kateri imam večkrat kaj (tudi pikrega) povedati celo pohlevna jaz, da svojega precej strožjega življenjskega in planinskega sopotnika sploh ne omenjam.

NE PREVEČ NE PREMALO IN NA PRAVIH MESTIH

Najprej dve misli Juliusa Kugyja³:

»Kaj je vnetemu društvenemu članu mar tesnobni krik naše duše? Svojo rdečo barvo packa po mestih, ki so nam bila sveta, s svojim čopičem nas

Verza markaciji

neusmiljeno zadene v sredo srca. /.../ Na razpotju si včasih dovoli majhno šalo. Pusti nas v dvomih, ali naj gremo desno ali levo. Če pa smo zavili na pravo pot, nas z nakopičenimi znaki poziva, naj je ne zapustimo, čeprav ni za to niti najmanjšega strahu. /.../ Često stavi svoje znake nizko pri tleh /.../ Kadar pa bi pozimi, ko nas kratki dan sili, da pohitim, na kritičnem mestu potrebovali skromno napotilo, je taka markacija pokopana globoko pod snegom.«

Toda: »Ne mislite, da hočem zasmehovati in podcenjevati blagodatni dela naših planinskih združenj. Le proti pretiravanju in nezmernosti nastopam. Dobro označeno znamenje na pomembnem križpotju, preudarno in za varovanje življenja skrbno zabiti klin ali zanko na nevarnem mestu, prijazno vabečo, preprosto kočjo na tistem prostorku ali na vse ovladujoči višini bomo tudi mi pozdravili hvaležno, često z radostjo. Oskrbo v koči in gostilno na pravšem kraju prav tako. Pravil tu ni mogoče postavljati. Za toliko stvari v gorah ni tablic z zakoni. Preprosto, zdrava presoja velja. Olikanost in rahločutnost bosta vselej povedali pravo.«

Stroka lepo uči: gostota markacij naj bo odvisna

¹ Tako pravi elektronsko kazalo na spletni strani naše revije, *Priročnik za markaciste* pa *Navodila za jednotno markiranje potov*.

² Božo Jordan in soavtorji: *Priročnik za markaciste: Učbenik – gradivo za usposabljanje markacistov PZS*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2007. 100 str.

³ Julius Kugy: *Iz življenja gornika*. Maribor: Založba Obzorja, 1968. 389 + [18] str.

od razločnosti poti in preglednosti terena, posebno skrbno pa naj bodo označeni odcepi, križišča, razpotja. Če ni kam za(v)iti, so lahko markacije precej redke, ni treba, da se ves čas vidi od ene do druge, prijazno pa je, če vsake toliko kljub navidezni nepotrebnosti katera vendarle potrdi, da smo še na pravi poti, da med klepetom, fotografiranjem ali razgledovanjem nismo prezrli odcepa. Nekateri so pravi stezosledci in uživajo v iskanju prehodov, odkrivanju starih poti in lovskih stezic; takim markacij skoraj ni treba. Jaz pa rada hodim po označenih poteh ravno zato, ker nočem zaradi nenehnega prežanja na pot prezreti lepe rože, zamuditi srne ali veverice, ne opaziti zanimive skale. Če je pot markirana, pričakujem, da je primerna tudi za slabovidne, zamišljene, razmišljene, raztresene, zaljubljene, sanjače (sem »posrečena« kombinacija vsega naštetega, zato se lahko zanesete, da vem, o čem govorim). To seveda velja le za nezahtevne poti, kakršnih se večinoma držim, na zahtevn(ejš)ih pa zgolj markacije gotovo niso dovolj za brezskrbnost – niti za bolj izurjene, kaj šele zame.

»Markacije rišemo na drevje v višini oči!« ukazuje pravilo. Preprosto in učinkovito. A v praksi ne vedno. Ponekod je drevja, kolikor ga srce poželi, markacije so pa na skalah. Ko zapade sneg in če ni gazi, ni videti ne poti ne znamenja. Nekateri markacisti se držijo pravila prav »zvito«: z varčnimi markacijami, kakor jim praviva midva. Belo-rdeči krožec je sicer na drevesu in v višini oči, a je obrnjen ne k meni ne k nasproti hodečemu, ampak k poti, tako da ga oba zagledava šele takrat, ko sva že skoraj pri njem. Taka »dvosmerna« markacija je sicer morebiti res ekološka in varčna (namesto dveh – v vsako smer ene – je samo ena, torej se prihranita barva in čas), vendar ni že od daleč (dobro) vidna iz nobene smeri, poleg tega pa krši drugo pravilo: »Markacije, če se le da, rišemo le na desno stran poti v smeri hoje!« Za eno smer je torej na levi, napačni strani. Če ima vsaka stran svojo, pa je ne le »po predpisih«, ampak pride zelo prav pozimi: ko našo morebiti pobeli sneg (kadar jo vendarle opazim, jo z veseljem ometem), je še vedno možnost, da – če se ozremo – zagledamo vsaj tisto, ki kaže v nasprotno stran.

Včasih pozimi gaz »prehiti« markacijo, ki je ni (ali je v snegu ni videti), potem pa poznavalec, ki mu (pre)zaupljivo slediva, zavije kam drugam, ne v najino smer, pa sva izgubljena. Tako sva že zašla na kako strmino, ki ji nisva bila kos ali je dišala po plazju, da sva obrnila in si izbrala drug cilj. Pri označevanju bi morali misliti tudi na zimo in sneg.

Tri so že gneča

Na pot, ki ji v zimskih razmerah nisva kos, se ne podava, ni pa nama všeč, če naju k »vdaji« prisili slaba označenost.

Kolikokrat sva že stopila iz gozda na veliko jaso ali travnik in na drugi strani zelo težko našla pot naprej, posebno če se je steza v travi kar izgubila. Ko sva se spuščala z Matajurja na italijansko stran, nama je bilo všeč, da Italijani tudi z markacijami na travnikih, ki so pri nas »nemogoče«, nimajo težav: narišejo jih na količke. Ne vem, ali v Sloveniji to ni dovoljeno, ampak marsikje bi prišlo zelo prav. Druga (sicer redka) skrajnost pa so kot krožnik velike markacije onkraj čistine (na primer na planini Javorje na poti na Peco). Priročnik jih dovoljuje v izjemnih primerih, ko je med dvema markacijama velika razdalja (denimo pri prečenju večjih melišč).

Kar nekaj »zabave« so nama že večkrat priskrbeli markacisti (kdo drug?), ko so naju do nekje pripeljali, potem pa so knafelčki kar izginili. Ali nasprotno: hodila sva po neoznačeni poti, nenadoma pa zagledala markacijo. Seveda se morajo markacije nekje začeti, ampak najbolj posrečeno je, če se začno na začetku, ne »sredi ničesar«. Zdi se, da sva za taka presenečenja premalo bistra: ne razumeva jih.

Po doslej povedanem bo kdo pomislil, da mi markacij ni nikoli dovolj. Nikakor! Enako kot pomanjkanje oznak me vznejevolji pretirana »poslikanost« skal in dreves. Prav nič mi ni všeč, kadar je na enem drevesu po več markacij: Knafelčeva, evropska, kurirska in/ali še kaka lokalna. Če več

poti teče po isti trasi, bi bilo bolje različne markacije narisati izmenično; tako bi bila pot tudi boljše (bolj na gosto) označena. V priručniku nisem zasledila kakega tovrstnega napotka, le na drevesa z gozdnimi (gozdarskimi) oznakami ni dovoljeno risati še planinskih.

KAJ VSE SE PRIMERI MARKACIJAM

Markacije se prej ali slej »postarajo«, zbledijo, nekatere preminejo, ker se njihovi gostitelji odebelijo, olupijo ali razpadejo, katera tudi pade s posekanim drevesom ali jo preraste mah. Naloga odseka za planinske poti pri planinskem društvu je, da »vsako leto pregleda pota na svojem območju in jih primerno vzdržuje«. Del te naloge je obnavljanje markacij. Soobstajanje zbledelih ali poškodovanih in novih se ne ujema z napotki o odstranjevanju ali obnavljanju starih. Nekatere že leta niso bile obnovljene, tako da včasih ne veva, ali je zmanjkalo denarja za barve ali je pot opuščena. Posebno dobro so naju zbegale, ko sva se podala na Strelovec; precej časa je trajalo, preden sva ugotovila, da morava

Bo šla po gobe?

KNAFELCA V PRAVOPIS!

Moram pristaviti še svoj jeziko(slo)vni piskrček. Priručnik za markaciste piše *knafelčeva markacija* z malo začetnico. Pravopis določa dvojnice: zoisova/Zoisova zvončica, arhimedov/Arhimedov zakon; prednost daje mali začetnici. Toda zoisova zvončica je vrstno poimenovanje, zato se mi zdi mala začetnica (bolj) utemeljena, Arhimedov zakon pa označuje intelektualno lastnino, torej je *Arhimedov* po vsebini svojilni pridevnik, svojilni pridevniki, izpeljani iz imen, pa se pišejo z veliko. Zvončice so bile že pred Karlom Zoisom, on jih je le »odkril«, opisal, Arhimed pa je svoj zakon »naredil« (izrekel, zapisal) sam.⁴

Alojz Knafelc je avtor naše markacije, torej gre prav tako za intelektualno lastnino, zato pišem z veliko začetnico: *Knafelčeva*. Če bi bil njegov priimek v pravopisu, bi bil nedvomno obravnavan enako kot drugi taki primeri in njegova markacija tudi: knafelčeva/Knafelčeva. Tako je Priručnik za markaciste v skladu z duhom pravopisa in s tem ne polemiziram, sem pa razočarana, da Knafelca ni v pravopisu, čeprav je za nas pomembnejši kot marsikatero tja uvrščeno ime.

⁴ Vzgon je bil enak teži izpodrinjene tekočine seveda že pred Arhimedom, a učenjak je zakonitost prvi izrazil v obliki, ki se imenuje zakon. Zakon torej je njegov. Upala sem, da bom lahko razliko prikazala samo s planinskimi primeri, pa se razen prusikovega vozla nisem spomnila nobenega, tega pa tudi ni v pravopisu. Pri nastajanju naslednjega bi morali planinci (bolje) lobirati!

slediti kašipotom ob cesti in nama ni treba iskati slabih starih markacij (nekatero so bile celo obnovljene!), saj so velik del poti prestavili na cesto (to se žal dogaja čedalje pogosteje).

»Vedno markiramo le, ko je drevje olistano!« Ob tem pravilu sem zastrigla z ušesi. Najbolj živo mi je v spominu (čisto nova!) markacija v košatem grmu na poti na Goli vrh na Menini; če ne bi bila vedela, da tam nekje mora biti pot, je ne bi bila nikoli našla. Včasih se uspešno skriva celo ves napis, kot se nama je pod Košenjakom.

Kjer poti tečejo čez zasebna zemljišča, se je treba sporazumeti z lastniki. Ne dvomim, da je to včasih težko, celo neprijetno, a ko se domenijo, se vendarle ne bi smelo dogajati, da bi markacija pripeljala planinca do ograje, v kateri ni vrat ali »pručke«. Na

drugi strani se markacije nadaljujejo, a kako do njih, ne da bi ujezili lastnika ograje? V takih primerih se vedno počutim neprijetno – kot vsiljivka, čeprav imam pravzaprav pravico hoditi po markirani poti.

»Sitnosti« pa niso le z markacijami. Tisti, ki skrbijo za poti, morajo tudi redno vzdrževati vpisne skrinjice. Rada pregledujem vpisne knjige in zvezke, ker najdem kako znano ime ali preberem kake zanimive komentarje. Precejšnja nadloga je vlaga, ki včasih poškoduje ali celo uniči zapisano, še huje pa je, kadar se skrinjica spremeni v smetnjak. Na primer na Vrtači je bila ob najinem obisku lepa skrinjica, okrašena s planikami, polna odpadkov, vpisna knjiga pa je tičala v navadni pločevinasti škatli na sosednjem vrhu. Tudi Veliko Kozje se je »ponašalo« z dvema skrinjicama: ena je bila »preurejena« v smetnjak, druga pa »samo« silno izdelana. Če bi pobrskala po svojih zapiskih, vem, da bi našla še več primerov. Srčno upam, da so že »sanirani«.

ZA IN PROTI

Ste svoji ljubi, svojemu dragemu že kdaj dahnil: »Ti si moja markacija!«? Ne? Kakšni planinci pa ste?! Na Klemenči jami sem prebrala tale verza markaciji: »Rdeči obroček, belo oko / te varno pripelje gor na goro.« Zasluži si ju. Vsaj v mojih očeh. Brez nje ne bi bila videla toliko lepega, doživela toliko zanimivega, kolikor sem. Pač nimam ne daru ne znanja in poguma za pohajanje po neoznačenih poteh in ker sva z možem bolj samotarja, ne hodiva v hribe s skupinami in vodniki, torej se največkrat prepustiva vodstvu, kakršno nama zagotavljajo markacisti.

Na spletni strani *Brezpotja* pa sem našla tole mnenje: »Ne maram premočrtnosti, nočem hoditi po markirani poti od rojstva do smrti: prvi zob, šola, birma, matura, faks, ohcet, služba, penzion, britof. Ne morem in ne znam tako živeti, hočem stranpoti, rad imam pota brez voznega reda. Le zakaj bi hodil vedno predpisano dolgočasno naravnost? Brezpotja v življenju in v hribih so. Jaz hodim po njih.« Po želji. Meni na mojih, najinih poteh ni nikoli dolgčas.

Delo markacistov cenim in spoštujem. Morda bo kdo po mojem »kritičnem« pisanju sklepal drugače, ampak rada bi le, da bi bilo še boljše (prav je, da markacisti vedo, kako razmišljamo o njihovem hvalevrednem delu »uporabniki«, in naše pripombe, kolikor je mogoče, upoštevajo). Ne samo iz sebičnih razlogov. Priročnik za markaciste namreč v razdelku o vzdrževanju poti pravi: »Z rednim obrezovanjem vej /.../, ki visijo na pot /.../, preprečimo, da bi se planinec pri hoji vejevju umikal s poti, in tako varujemo vegetacijo ob poti.« To velja tudi za markiranje. Vsaj tisti, ki se držimo markacij, ne bomo mendlrali vsepovsod, če bodo oznake očitne in jasne. Da so, se mi nikakor ne zdi samoumevno; kadar so poti dobro nadelane, zavarovane in označene, prav tako opazim kot takrat, kadar je kaj narobe in me jezi. Vem, da se je nekdo potrudil tudi v moje dobro. Če bi imeli boljše zemljevide, pomanjkljivo markiranje ne bi bilo tako moteče, tako pa sem za vsako prav postavljeno (in ne odvečno) znamenje zares hvaležna. ○

FOTO: OTON NAGLOST

Ko jo markacistu zagodejo markacije

✍ Dušan Škodič

Na planinskem društvu smo imeli občni zbor. To je za mnogo članov najpomembnejši dogodek v tekočem letu, saj ga večina povezuje predvsem z družabnim dogodkom, ki mu sledi. Saj vemo, kako potekajo te reči, mar ne? Najprej pride na vrsto nezanimivo branje poročil vseh odsekov, nato volitve novega predsednika in vseh pripadajočih organov društva ter po bolj ali manj burni razpravi še predavanje z diasi in pogostitev, zaradi česar pravzaprav večina gostov tudi pride. Bilo je že kar krepko v tistem »drugem« delu, ko me je opremljenega s kozarcem v roki ogovoril eden od društvenih veteranov ...

KAR NA MAH MARKACIST

Naj pred tole zgodbico omenim, da se je to dogajalo nekoč, ko sem komaj polnoleten postal načelnik mladinskega odseka. Po nekem naključju sem postal član planinskega društva v okviru velike tovarne, kjer sta bila še kot mlada alpinista člana moj oče in stric, ki so ju poznali skoraj vsi starejši člani upravnega odbora. To je bila očitno dobra popotnica, saj so kar brez mene sklenili, da se jim najdeno jabolko ne bo odkotalilo proč od drevesa. Nekoliko naivno začuden nad velikodušnostjo društva sem v naslednjih dveh letih opravil mladinska vodniška tečaja za letne in zimske razmere ter za gorskega stražarja in postal še načelnik odseka. Eh, takrat se me je prvič prijela smola, da sem bil porinjen v vodenje drugih ljudi, za kar sem kot tipični individualist popolnoma neprimeren.

»Dušan, kaj praviš, ali bi postal še markacist?« me je na tistem občnem zboru vprašal prijazen gospod, za katerega sem vedel le to, da je »tovariš«, ki vodi markacistični odsek. Zakaj pa ne, sem si mislil, ker me je vsaka nova stvar vedno privlačila in risanje tistih krogcev verjetno tudi ni moglo biti zoporno delo. In sem pristal, med drugim tudi zato, ker sem si početje markacistov predstavljal nekoliko idealizirano. Vedel sem, da ne gre le za risanje barvnih krogcev, ampak da delo zahteva tudi veliko časa in včasih celo napora in nevarnosti. Kar videl sem se, kako bom šel na kakšno zahtevno

akcijo, v kateri bomo zabili nekaj sto klinov za novo ferato v Prisojniku in spotoma zastekli še Prednje in Zadnje okno, da na Vrščicu ne bo več prepaha. Šele kasneje so mi razložili, da ima naše društvo v oskrbi poti, ki ne premorejo niti enega klina, stopa ali jeklenice.

Planinska zveza je tistega leta izvedla enega od prvih tečajev za markaciste – prej se je namreč te obrti bolj ali manj priučilo kar od izkušenih borcev. Gospod se je ponudil, da si bom lažje predstavljal delo markacista in mu bil obenem po svojih močeh že v pomoč, saj je bil s pomanjkanjem delovne sile v tem odseku vedno križ. Zmenila sva se, da me bo ob priliki poklical.

VELIK TALENT

Bila je že pomlad, ko sva se z avtobusom odpravila v Bohinjsko Bistrico, da bi očistila pot in obnovila oznake do Soriške planine. V društvenem skladišču sva najprej nabrala potrebno orodje in orožje za akcijo. V stara nahrbtnika sva naložila kantice z barvo, v časopis zavite čopiče, stare cunje za brisanje, časopisni papir za zavijanje uporabljenih čopičev, razredčilo, ročne žagice za obžagovanje in dve popolnoma novi brazilski mačeti za sekanje tankih vej, ki silijo na planinsko pot. Za potrebe markacistov ju je prinesel nek strojni inženir, ki je bil službeno v Južni Ameriki. Tam je naša tovarna ravno postavljala ducat turbin v ogromni hidroelektrarni na Orinoku. Orodni brusilec v tovarni, ki ju je pred tem nabrusil, je zmajeval z glavo, da po

barvi in gostoti isker izpod brusnih kolotov sodeč material ni najboljši, a nanj se ni nihče dosti oziral. Za lažje posekati bo že, smo si mislili, saj si nismo predstavljali, da je sladkorni trs precej lažje presekat kakor trdo lesko. Ampak kaj, ko je bila mačeta za pasom videti tako *nobel* zadevščina.

Na izhodišču sva razpakirala potrebščine, in še preden sva krenila na delo, je moj markacistični mentor potegnil iz žepa na nahrbtniku pollitrsko stekleničko in mi jo ponudil, rekoč, da se bo barva na ta način najbolj pravilno razredčila. V nasprotnem primeru bi se lahko preveč držala čopiča ali pa preveč tekla in bi markacije »jokale«. Kot poslušen vajenec, zvest zadani nalogi, sem jo korajžno zgrabil. Mogoče kar preveč, saj je mentor z občudovanjem rekel: »Fant moj, iz tebe bo pa še vrhunski markacist. Le kje si se do sedaj skrival?«

Nato se je začelo. Sledila sva obledelim markacijam in jih popravljala s svežo barvo. Jaz sem risal bele pike, on jih je pa z rdečo barvo obkrožil. To je treba storiti tako, da ostane med obema barvama minimalen presledek, da ne pride do nezaželenega mešanja. Že po dveh poskusih je mentor presodil, da sem kljub mladosti in neizkušeni dovolj zrel, da mi lahko zaupa tudi rdečo barvo. Čopič mu je namreč kljub tistemu »redčenju« tako uhajal levo in desno, da je markacija dobivala podobo matice s pokvarjenim navojem. Izmenjala sva si kantici in čopiča.

Nato nama je delo kar steklo, jaz sem spotoma z brazilsko mačeto odbil še nekaj motečih vej, potem pa so po naju že padle prve dežne kaplje. Situacija je postala neprijetna, saj se v mokrem ne da barvati, pa tudi če bi se dalo – ne bi mogla uporabiti dežnikov. V eni roki kantica, v drugi roki čopič, dežnik pa kam? Nekaj časa sva vedrila pod košato smreko, potem pa pospravila barvo in čopiče, razpela dežnika in odvandrala naprej. Da bova opravila vsaj ogled poti, sem prejel strokovno razlago. Dež ni bil vztrajen tako kot midva, in ko sva prispela do prve kmetije, je že skoraj ponehal. Dežnika sva zopet pospravila, izvlekla kantici in čopiča ter jo mahnila po poti, ki je šla tik mimo kmetije. Čez prag je nos pomolila stara ženica in radovedno gledala možica, ki sta jo s kanticama v rokah mahala skozi vlažne meglice. Takoj nato sem bil deležen že naslednjega nasveta: »Sedaj pa glej, poslušaj in se uči, kako dober markacist kontaktira lokalno prebivalstvo!«

TUDI TALENTIRANI SE MORAJO UČITI

Čim sva stopila na dvorišče, je pozdravil glasno in jasno, da je ženičko že sam *firbec* izbezal na plan. Moj mentor je bil prijazen, malo jo je vprašal za letino, pa nekaj stavkov o vremenu in ali hodi po tej poti kaj dosti planincev. Ženička je malo kimala in tem bolj obilno govorila, ker je bila očitno bolj osamljena kot ne, dokler njen sogovornik ni vrgel očesa na tri stare tepke, ki so se košatile med hišo in starim toplarjem.

»Veste kaj. Ali nama dovolite, da na rob vašega toplarja nariševa eno lepo markacijo? Tako bodo ljudje vedeli, da morajo po poti čez dvorišče, ne pa zadaj po travi. S kom boste lahko kakšno rekli, saj so planinci vsi dobri ljudje. In kakšen domač šnopček jim lahko ponudite, če ga imate kaj odveč pri hiši. Za domačo kapljico ljudem nikoli ni žal denarja.« Oh, kako je sedaj hitela prikimavati. Le narišita, le! In res sva šla do vogala toplarja in se potrudila, kakor da bi jo risala za v markacistični katalog, če bi obstajal. Še preden sem belo piko do konca obdal z rdečim kolobarčkom, je že prihite-

la z malo zelenko in frakeljčkoma ter hitela natakati, da se bova na lastnem jeziku prepričala, kakšno kvaliteto skriva v shrambi. Šele ko nama ji je z dvojno pokušino le uspelo dopovedati, da je res vrhunska, naju je spustila naprej. Prijazno smo se pozdravili, in komaj sva izginila za novo označenim toplarjem, sem bil deležen vprašujočega pogleda. Seveda sem moral mentorju takoj potrditi, da sem si dobro zapomnil njegove napotke.

Za robom jase se je ponovno ulilo. Kantice so šle zopet v nahrbtnik in dežnik v roke. Mokra vreme vsaj za obsekavanje vej ni bilo popolnoma neprimerno, prej neprijetno, vendar sva bila tedaj za mokroto od znotraj že dobro impregnirana. Ker pa se je najino izmenično markiranje zaradi neodločnega dežja do vrha ponovilo še vsaj dvakrat, me je ugriznil črviček. Markacije so bile obnovljene le na nekaterih odsekih in to brez kakšnega pravila, kakor je pač padal ali nehal dež. Še celo meni, vajencu, je bilo jasno, da bo treba ponovno prehoditi vso pot od začetka do konca. Svoje dvome o smislu najinega početja sem omenil mentorju.

»He, vidiš. To pa ne bo čisto držalo. Si že kdaj videl planinsko karto, ki ima označene planinske poti?«

»Seveda da sem!« sem mu odgovoril.

FOTO: MOJCA LUŠTREK

»No,« je nadaljeval, »potem si pa prav gotovo opazil tudi tiste, ki so narisane z rdečo, prekinjeno črto. In eno prav takšno sva midva danes markirala.«

O izletnikih, ki so naju pod planinsko kočo na Soriški planini začudeno pogledovali iz avtomobilov, raje ne bi pripovedoval. Morala sva dajati vtis dveh kaj čudnih kreatur z nahrbtniki na ramah. Bila sva umazana od barve, eden bel in drugi rdeč, oba divjih pogledov in s polmetrskima mačetama v rokah, ki sta bili od mlatenja po leščevju in vejah obtolčene kakor odbijač starega fička. Tovarniški brusilec je imel prav. Material je bil dejansko slab.

PRVE PREIZKUŠNJE

Jeseni sva se z mojim dotedanjim mentorjem udeležila omenjenega tečaja za markaciste v okviru PZS, ki je bil sestavljen iz nekaj predavanj in pisnega testa. Seminarskih nalog in pripravništva program tedaj, hvalabogu, še ni poznal. Kolikor se spomnim, nas je večina izpit uspešno opravila in podelitev članskih izkaznic ter značk markacista so pripravili v planinskem domu na Rašici pri Ljubljani. Bil je obupno čemeran dan, pojavila se je celo megla in pričelo je rositi. Ko smo odhajali v dolino, smo se odpravljali bolj ali manj vsak po svoje, kakor smo tudi prišli. Nama so se pridružili še štirje možakarji in mahnilo smo jo po eni izmed mnogih poti, ki vodijo na ta zelo znani hribček v bližini še bolj poznane Šmarne gore. Izkazalo pa se je, da so bile poti Rašice vsaj za nas, ki smo bili tako rekoč domačini, kar zapletene. Spotoma smo razglabljali o nastali situaciji, za katero so bili po našem svežem strokovnem mnenju brez dvoma krivi lokalni

markacisti, ki se niso držali pravil označevanja poti, pa tudi »trimčkarji«, ki so po drevju kracali neke svoje oznake. Na križiščih ni bilo nobenih oznak, sredi gozda pa smo jih nato našli na vsaki bukvi, v razdalji zgolj nekaj metrov. Tam, kjer je šlo narazen nekaj poti, pa se je celo zgodilo, da so bile vse označene z markacijami, nikjer pa ni bilo tablice, kam katera vodi. Možakarji so se nemalo hudovali, jaz pa sem samo spoštljivo poslušal, saj bi mi prav lahko bili vsaj očetje – in tudi na Rašici sem bil do tedaj le enkrat, s šolo. V splošnem razburjenju in izogibanju globokim jarkom, po katerih so se scejali mali potočki, smo izgubili še tiste oznake, ki so pač bile, vendar je prvi to opazil šele, ko smo se spodaj izvili iz gozda. Videlo se je le okoli sto metrov daleč, pa še to samo prostrane travnike, ki so izginjali v megli. Po krajšem prerekanju so možakarji nekje v tisti sivini določili smer Črnuč in mahnilo smo jo tja kar po dve pedi visoki travi. To je ob normalni vidljivosti na Gorenjskem zelo tvegano početje, a na srečo nas je v okrilje vzela megla in trajalo je pol ure, preden nas je blatni kolovoz končno izpljunil na asfalt. Seveda tudi tu nismo našli nobene oznake, ali moramo levo ali desno. Kdo pa bi jo rabil, če pride z njiv ali travnikov na lokalno cesto? Prometa skoraj ni bilo, sem in tja je pripeljal osebni avto, a da bi štopali, ni pomislil nihče. Prav rad bi videl tistega patrona, ki bi ustavil in spravil v vozilo šest premočenih dedcev z nahrbtniki in blatnimi čevlji!

IZPRAŠANI MARKACIST – NA GNOJNI PRIKOLICI

Tako smo kolovratili še naslednje pol ure, ko nam

Še sem na pravi poti.
FOTO: RADO LAPUH

je naproti iz megle priklokotal star traktor s prikolico za prevoz gnojna. Moj mentor je sklenil, da bo razjasnil vse dvome, in kmetu je s kretnjo pokazal, naj ustavi.

»Dober dan, koliko pa je še do Črnuč?«

Kmet ga je gledal, kakor da je padel z Marsa. »Kakšne Črnuče vendar, dva kilometra pred Vodicami ste.« Hja, vsaj to nam je postalo jasno, da se nahajamo na popolnoma napačni strani hriba.

»Pa se usedite gor na prikolico, če se vam ne gravža. Saj ste itak premočeni, potegnem vas do Šmartnega.« Spogledali smo se in nismo si dali dvakrat reči. Posedli smo na smrdljivo prikolico, s katere je kmet malo prej z vilami zmetal gnoj, in se odpeljali proti sedem kilometrov oddaljenu Šmartnemu pod Šmarno goro, kjer je končna postaja mestnega avtobusa. Cesta je bila mokra in zadnja traktorska kolesa so ob vsaki prevoženju luži metala nazaj na nas vodo, kakor bi sedeli pod pokvarjenim tušem. Na začetku je bilo zoprno, proti koncu pa nas je vse skupaj že skoraj zabavalo. Kmetu, ki nas je peljal, smo predstavljali prav posebno popestritev. Kar naprej je drezal v nas.

»Iz kje pa ste prišli, da ste se znašli tu sredi polj?« Rašica, smo rekli, pa je samo zmajeval z glavo. Če smo od daleč, ga je še zanimalo, pa z odgovorom Ljubljana zopet ni bil zadovoljen.

»Še nikoli nisem slišal, da bi se kdo izgubil na Rašici.« Mar naj bi takemu razlagali, da tiščimo v žepih sveže izkaznice izprašanih markacistov, se pravi ljudi, ki poti označujejo ali celo na novo nadelujejo? Nak, s prav vsako nerodnostjo, ki jo narediš v življenju, se pa res ni treba hvaliti! In smo lepo pametno molčali, preden bi se razhudil

in nas pometal z gnojne prikolice. Če si premočen in utrujen, se je le bolje slabo peljati kakor dobro hoditi. Tega sem se zavedal še celo jaz, ki sem imel v primerjavi z ostalimi še »ta prve noge«.

»No,« je rekel mentor, malo preden so se pokazale prve hiše v Šmartnem: »Kako se počutiš sedaj, ko si postal izprašani markacist?«

Malo sem pomisli, a ko nas je ob naslednji luži zalil nov slap deževnice, sem se zarežal: »Kar v redu. Samo eno žajfo bi še rabil!« ●

Večerni vzpon FOTO: DAN BRIŠKI

»Klicarji glasni smo gorà ...«

Slovensko planinsko društvo Gorica¹

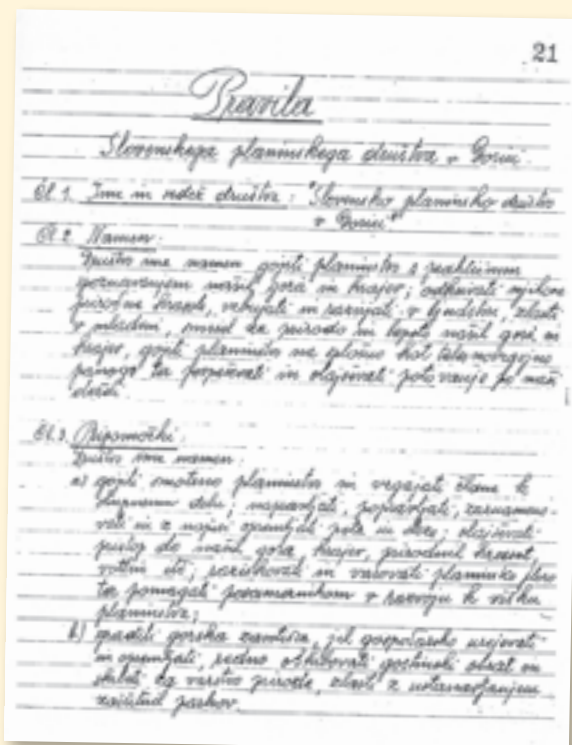
✍ Žarko Rovšček 📁 Arhiv SPD Gorica

Vipavska dolina s Čavnom
FOTO: OTON NAGLOST

Slovensko planinsko društvo Gorica ima svojo Spredhodnico v Goriški podružnici SPD, njene globlje korenine pa segajo še v goriški odsek Soške podružnice. Valu nastajanja novih podružnic na Primorskem (Ajdovščina-Vipava, Cerklje, Idrija, Trst) je sledil tudi vse močnejši goriški odsek, ki ga je v odboru Soške podružnice nekaj časa predstavljal zaupnik, odvetnik dr. Henrik Tuma.² 28. januarja 1911 se je v hotelu Pri zlatem jellenu (nasproti nadškofijskega dvorca) v Gorici zbralo preko 60 simpatizerjev na ustanovnem občnem zboru Goriške podružnice. Prvi predsednik je postal prof. Jakob Zupančič. Ko so sporazumno z Osrednjim odborom in sosedami novi podružnici določili »delokrog«,³ so se takoj lotili označevanja poti in nameščanja smerokazov. Pripravljali so tudi izdajo zemljevida svojega območja in načrte za gradnjo koč na Kaninu. Naslednje leto so priredili prvi planinski ples. V letu 1913, ko je imela podružnica zadnji občni zbor, je štela 105 članov. Prva svetovna vojna je člane raztresla na različne konce in onemogočila redno delovanje.⁴

Po vojni in italijanski zasedbi Primorske goriški planinci niso imeli prave povezave s SPD. Zato so delovali v dveh skupinah: v Ljubljani, kamor se je med vojno zateklo več članov, in v Gorici, kjer se je v težkih razmerah pod italijansko oblastjo obnavljalo gospodarsko, politično in kulturno življenje. Člani Goriške podružnice v Ljubljani so vzdrževali dejavnost v upanju, da se v Gorici ustanovi nova krovna organizacija za območje Primorske. Ker je ta poskus propadel, so podružnico razpustili. Za tiste, ki so ostali na Primorskem, pa je planinstvo dobilo drugačne razsežnosti. Še posebej to velja za obdobje po množični ukinitvi slovenskih društev in njihovem prestopu v ilegalno. Tudi goriško planinsko društvo, formalno delujoče do leta 1926, je poslej moglo delovati le še na tak način. Protifašistično gibanje je preko planinske dejavnosti, ne glede na svetovni nazor, zlasti med študenti,

Pravila Slovenskega planinskega društva v Gorici, odobrena na ustanovnem občnem zboru leta 1911.

dijaki in delavsko mladino, doživelo velik razmah. V mladinskih društvih so ustanovili t. i. »turistovske odseke«, v Akademskem društvu Adrija v Gorici pa Počitniško zvezo, z nalogo razširjanja »turistike« med mladino.⁵ Po nesreči dr. Klementa Juga v severni triglavski steni (leta 1924), ki je bil vzornik številnim mladim, so njegove ideje dobile praktičen pomen v aktivnem narodnem odporu.⁶ Fašistična oblast je vse bolj oteževala delo slovenskih društev in jih nazadnje tudi ukinila, enaka usoda pa je doletela tudi omenjene turistovske odseke ali krožke. Gorske steze ob rapalski meji so naenkrat postale omrežje tajnih poti, povezav z matično domovino. Obiski gora, zlasti bolj množični, so postajali vse redkejši, bolj naključni in povezani s kakšno ilegalno manifestacijo, v času NOB pa partizansko akcijo. Gore so postale zavetje in upanje na boljše čase, v njih se je kalil odpor za končni obračun z zavojevalci. Zato Primorcem še danes predstavljajo

¹ ZORZUT, L.: Gorica, glej (Starogoriškim planincem), v: SPD v Gorici (1911–1971), ured. WALTRITSCH, M., SPDG 1971 (Dalje: SPDG 1911–1971), str. 39.

² Goriški odsek je leta 1906 štel že skoraj polovico vseh članov. Por. tajnika A. Kutina. PV 1906, str. 40–43, 45.

³ Goriška Brda do sedla na Slemenu, Banjšice, Trnovski gozd do črte Gor. Trebuša, Poldanovec, Krnica, Vitovlje, sev. rob Krasa od Dornberka čez Trstelj do Zdravščine, izven pa Kaninsko pogorje. PV 1911, str. 103.

⁴ Teh naših petdeset let 1945–1995 (Ured.: V. Klemše), SPDG, Gorica 1997 (Dalje: Zbor.-50), str. 9–10.

⁵ Planinsko gibanje v Primorju. PV 1923, str. 112.

⁶ MARUŠIČ, B.: Planinstvo in antifašizem primorskih ljudi, v: SPDG 1911–1971, str. 35–38.

Klement Jug (v sredini)
s prijatelji študenti

veliko več kot le rekreacijsko torišče. Osnovno planinsko izročilo ni ugasnilo, zato po vojni formalna oživitev planinskega društva ni bila vprašanje.

»IZ TVOJIH TAL PLANINSKO CVETJE KLIJE, PESEM PREROJÉNA ...«

16. decembra 1945 se je v nekdanjem Trgovskem domu v Gorici (takrat Ljudski dom) zbralo na občnem zboru kakih osemdeset udeležencev. Za predsednika društva so izvolili dr. Lamberta Mermoljo.⁷ Komaj ponovno rojeno društvo je prekipelo od poleta. Že v začetku naslednjega leta so priredili prvi planinski ples, nadaljevanje društvene družabne tradicije nekdanjih let pred prvo svetovno vojno. Organizirali so 20 izletov, pretežno v primorske gore (skupno 944 udeležencev). V zimi 1946–1947 so se začeli množični smučarski izleti in prvi tečaj v Planici. Razmejitve med Italijo in Jugoslavijo, veljavna od septembra 1947 dalje, je povzročila preselitev, izstop mnogih članov in daljšo ohromitev delovanja. V Solkanu so kmalu začeli snovati novo Planinsko društvo Nova Gorica, v Italiji pa se je postopoma začelo obnavljati današnje Slovensko Planinsko društvo Gorica.

»GREMÒ MI ÇEZ GORÉ PRODIRAJOÇ ...«

Ves čas obstoja SPD Gorica je izletništvo gotovo najpomembnejša dejavnost. Kasneje so dobile

pomen tudi različne druge pobude, povezane z gorništvom: alpinizem, smučanje, deskanje in jamarstvo. Birokratske težave pri prečkanju državne meje po letu 1947 so pohodnike v prvem obdobju usmerile bolj v italijanske gore, sprva še s preurejenimi tovornjaki Leopolda Doljaka, »poldobusi«. Do leta 1952 so izvedli številne ture v Dolomite, Karnijske Alpe in Zahodne Julijce in uvedli priljubljene družinske izlete. Krajša kriza ob odstopu predsednika Nandeta Rolicha (leta 1951), ki ga je nasledil Karlo Kumar, se odraža tudi v suši na področju izletništva. Po letu 1953 je vajeti društva za naslednjih deset let prevzel Bernard Bratuž. Program izletov oz. pohodov so utrjevali tako po skupnem številu udeležencev kot tudi po tehnični zahtevnosti. Po daljšem premisleku je društvo končno pristopilo k nastajajoči krovni manjšinski organizaciji v Italiji, Slovenski kulturno-gospodarski zvezi (1956). Naraščajoče zanimanje za družinske izlete je krepilo pripadnost društvu ter pomagalo uresničevati njegovo osnovno nacionalno poslanstvo. Enako intenzivno se je nadaljevalo tudi v času ponovnega mandata Karla Kumarja (1962–1967), vse več pa je bilo zahtevnejših planinskih tur. V obdobju 1967–1970 je bil na čelu društva Slavko Rebec, tudi pobudnik in večletni načelnik Speleološkega odseka društva. Na nekaterih družinskih izletih se je v tistih letih zbralo preko 100 udeležencev (npr. izlet na Hrvaško leta 1969). V obdobju zaporednih predsedniških mandatov Jožice Smet (1970–1977)

⁷ Zbor.-50, str. 12, 91.

S "poldobusi" na poti po Dolomitih od 13. do 15. avgusta 1948

izstopa leto 1971 z 39 izleti in skupno udeležbo 882 planincev. Potres v Furlaniji in Posočju leta 1976 je začasno ohromil delo društva. Organizirali so sicer 27 izletov, a udeležba je bila bolj skromna kot običajno. V letih predsedovanja Vlada Klemšeta (1977–1987, 1990–1994) in Zorka Čotarja (1988–1989)⁸ je opazen pisan izbor zahtevnejših tur, kot npr. na Antelao, Adamello in Tofano, Ortler, Tri Cine, krožno pot pod Mont Blanc, na Crodo del Becco v Dolomitih, Sonnblick, v skupino Sella in okolico Monvisa, na Hochstadel ... Prostrani gorski svet je ostal neizčrpen vir možnosti za uresničevanje novih pohodniških načrtov tudi po letu 1994, ko je postal predsednik Miran Čotar. V obdobju od leta 2002 dalje (predsednik Marco Lutman) so izleti in pohodi vse bolj utirjena oblika druženja slovenskih planincev v Gorici. Leta 2005 so zabeležili kar 31 izletov z 981 udeleženci.⁹ Odbor si prizadeva usposobiti čimveč vodnikov. Program izletov, imenovan »Kekčeva pot«, pa k ljubezni do gorskega sveta in narave nagovarja posebno ciljno skupino, osnovnošolsko mladino in mlade družine.

Zametek alpinistične dejavnosti v sodelovanju s PD Nova Gorica sega v leto 1975. Skupina prvih treh se je povečala na osem alpinistov s 15 vzponi leta 1977. Leta 1992 so organizirali malo odpravo v Južno Ameriko. Alpinizem ne tvori samostojnega

društvenega odseka, sodeluje pa pri organizaciji zahtevnejših letnih in zimskih tur ter občasno odprav v tuja gorstva. Povezuje se z goriško sekcijo CAI. V sklopu nedavne goriške odprave se je član društva uspešno povzpел na osemtisočak Čo Oju. V zadnjih petih letih je nekaj članov obiskovalo alpinistično šolo pri PD Nova Gorica in s tamkajšnjimi alpinisti preplezalo več klasičnih smeri, nekateri pa so sodelovali na odpravah drugih društev na Aconcagua, Elbrus in Gašerbrum 2.¹⁰

»JEKLENIH MIŠIC IZMERI NAM TETIVO ...«

Smučanje v SPD Gorica se je sprva s pičlo, takrat dostopno opremo, začelo z enodnevnimi smučarskimi izleti. V zimi 1946/47 so prvič posegli tudi na tekmovalno področje (Livek) in pozimi 1949/50 uvedli zimovanje. Dejavnost je leta 1967 prerasla v Smučarski odsek. Za nadaljni razvoj je pomemben mejnik zima 1970/71, ko je društvo priredilo na Lazni pri Lokvah zimovanje za otroke z obveznim tečajem smučanja. V naslednjih letih so uvedli nadaljevalne tečaje ob koncih tedna na izbranih smučiščih (V Žlebeh, Trbižu, Podkloštru) z zaključnimi društvenimi in meddruštvenimi tekmovanji. Statistični podatki Smučarskega odseka od leta 1970 dalje so najboljši dokaz uspešnega vključeva-

⁸ Prav tam, str. 71–88, 93–94.

⁹ LUTMAN, M.: Predsedniško poročilo (PP), 2005.

¹⁰ ROSANO, A.: TP 2006. SOSSOU, V.: Sporočilo, 23. 4. 2009.

nja mladih v društvo.¹¹ Končno so uredili tudi status smučarskih učiteljev, svojevrstno birokratsko oviro slovenskih društev v Italiji. V pravkar zaključeni zimski sezoni je tečaje smučanja različnih stopenj obiskovalo okrog 90 otrok in odraslih. Konec oktobra 1970 so predvsem z namenom »suhe« priprave na smučarsko sezono uvedli redno telesno vadbo za odrasle, ki je kasneje prerasla v Odsek za rekreacijo. Njegovi člani se srečujejo dvakrat tedensko, prirejujejo občasna športno-družabna srečanja s sorodnimi skupinami na Goriškem in drugje, včasih pa se podajo tudi samostojno v gore. Prof. Aldo Rupel je leta 2006 dolgoletno vodenje predal Dušanu Carliju, statistika pa pove, da je samo do leta 1995 rekreacijsko vadbo obiskovalo okrog 350 oseb.¹² Gotovo je danes ta številka bistveno višja.

Času primerno je tudi novo sodelovanje z goriško sekcijo CAI pri uresničevanju programa gorskega kolesarjenja. Trenutno je sicer številčno omejeno, a zanimanje zanj narašča iz leta v leto.

KRAŠKI KRTI

Speleološki odsek, kasneje imenovan Jamarski klub »Kraški krti«, je bil ustanovljen 26. 6. 1969

¹¹ Zbor.-50, str. 24–26. ROSANO, A.: TP (tajniško poročilo) 2005, 2006.

¹² Prav tam, str. 28–29. ROSANO, A.: TP 2006.

in je raziskovalno dejavnost takoj usmeril v bližnji Doberdobski kras. Na Vrhu, v neposredni bližini jame Kraljica krasa, so si že kmalu zgradili jamarski dom in spletli tesne stike z različnimi znanstvenimi ustanovami in kolegi v Avstriji (predvsem na Koroškem), na Poljskem, v Belgiji, tedanji Češkoslovaški in v Furlaniji-Juljski krajini. Število nad 60 članov od leta 1984 stalno vzdržujejo in dopolnjujejo s pomočjo številnih osnovnih tečajev iz speleologije. Dosežki »krtov« so postali opazni tudi izven društva. Med prejemniki številnih priznanj Jamarske zveze Slovenije izstopa dolgoletni član in predsednik Stanko Kosič, častni član nekdanje Jamarske zveze Jugoslavije (1988). Od leta 1985 so nekateri člani tudi reševalci vsedržavne zveze za reševanje v jamah. Strokovna pripravljenost, aktivnost in stalna prisotnost na terenu jih uvršča med najbolj aktivna jamarska društva v deželi. Svoje dosežke so Kraški krti najbolj izčrpno predstavili v brošuri (1988).¹³ Za tem zbornikom so izdali še nekaj publikacij. Leta 1990 so z mednarodnim jamarskim srečanjem obeležili 20-letni jubilej. Intenzivno raziskovanje jam na Banjški planoti je bilo vzrok za ustanovitev nove jamarske skupine (1991). Rezultat zavzetega dela so pogosta nova odkritja. Leta 2008 so kakih 400 m od Kraljice Krasa odkrili njeno dvojčico, Alexovo jamo.

¹³ JK Kraški krti – G.S. Talpe del Carso, SPDG, Gorica 1988.

Na poti proti Rodici
26. junija 1955

Zaročišče pri
Kobaridu 3. julija
1966 - proslava
20-letnice
ustanovitve SPDG
(nastop zbora
O. Župančič)

DRUŽABNOST, KULTURA IN SOLIDARNOST

V petdesetih letih so se pojavili prvi planinski plesi. Kot množično obiskana družabnost pa se je uveljavilo martinovanje. Vse bolj ga dopolnjujejo vsakoletni prazniki kostanja, velikonočno druženje in sodelovanje na tradicionalnih srečanjih zamejskih planincev. Preko različnih kulturnih dejavnosti goriški planinci vseskozi izražajo svojo narodnostno zavest. Pomemben razlog za bolj množične shode, povezane z bogatim kulturnim programom, so poleg letnih občnih zborov tudi društveni jubileji. Nekatere, bolj okrogle, so počastili tudi z izdajo priložnostnih publikacij. Ob zbornikih Slovensko planinsko društvo v Gorici (1971), Teh naših petdeset let (1997) in JK Kraški krti – G.S. Talpe del Carso (1988), velja omeniti še dela nekaterih vidnih članov društva: Klemšetova Krajevna, ledinska in vodna imena v Števerjanu (1993) ter Goriška gorniška gledanja (2002), Nočitve pod zvezdami (2002) in Športno pohodništvo (2005), avtorja oz. urednika Alda Rupla. Sestavni del kulturnega programa so tudi različne tematske okrogle mize in kulturni večeri. Ob uspešnih in tradicionalnih srečanjih z izbranimi predavatelji iz Slovenije se danes le še redki spomnijo birokratskih sitnosti pri »začasnem uvozu« njihovih diapozitivov iz nekdanje Jugoslavije ob koncu petdesetih let. A to so bili drugačni časi.

Število članov, večna spremenljivka, ki kaže nihanja tudi v SPD Gorica (od 114 leta 1945 do rekordnih 657 leta 1983), se danes umirja.¹⁴ Solidarnost članov društva z drugimi ljudmi v stiski je tradicionalna, prislovična. Vselej pripravljene priskočiti na pomoč v stiski so že davno tega zbirali sredstva za prizadete ob potresu v Skopju in Banja Luki, kasneje so pomagali pobudnikom odkupa Gregorčičeve hiše na Vrsnem, graditeljem koč na Bleščeči planini in doma na Kredarici. Udeleževali so se delovnih akcij pri gradnji doma pri Krnskih jezerih itd. Društvo je 12. marca letos s formalnim sprejemom v Planinsko zvezo Slovenije doseglo še enega svojih zgodovinskih ciljev.¹⁵ Pod njenim okriljem pričakuje bližajoča jubileja: 65-letnico povojne obnovitve in stoletnico ustanovnega zbora pri Zlatem jelenu.¹⁶ ●

¹⁴ Zbor.-50, str. 161. Letos 316 članov (pobrana članarina – letni OZ 22. 4. 2009).

¹⁵ 14. seja UO PZS. SBRIZAJ, D.: Pismo avtorju 7. 4. 2009.

¹⁶ Zahvaljujem se Vladu Klemšetu in Vanji Sossou za pregled besedila in dopolnitve.

Po 30 letih k Everestu

Vtisi s spominske odprave

✍ Tone Škarja

Veterani Everesta '79 z leve: Muhamed Šišić - Hamo, Stipe Božić, Viki Grošelj, Bojan Pollak - Bojč, Tone Škarja, Tomaž Jamnik - Mišo, Ivan Kotnik - Ivč, Dušan Podbevšek - Dule, Andrej Štremfelj FOTO: MAGDA ŠALAMON

Ko sem se leta 1979 peljal na Brnik, pred seboj nisem videl nobene prihodnosti, nobenega življenja, le visoko goro Everest – kot največjo goro sveta in hkrati kot mojo največjo nalogo. Življenje – če bo – bo šele na oni strani gore, sem zapisal. Po 30 letih sem se na Brnik peljal s precej lažjim srcem. Šli smo v Nepal obudit spomin. Da počastimo tri desetletja staro dejanje, se spomnimo dogodkov in boja na Zahodnem grebenu, še vedno najtežji smeri Everesta.

KLOBČIČ CILJEV IN ŽELJA

Povabili smo veterane s te odprave, ponudili kak plezalni cilj, pa tudi »trekerjem« zagotovili oskrbo na Gorak Šepu – bazo smo imeli kar v gostišču – in logistično podporo pri vzponu na Imdža Tse (6189 m). Lani ponujeni prvi vzpon iz Nepala na Lingtren (6697 m) ni zanimal nikogar, saj gre za nekakšno strmo streho gotskega zvonika, malo pred odhodom pa sta Andrej in Marija Štremfelj prijavila Pumori (7145 m). Ker je bil razpis odprt, se je na Pumori nalepilo še kar nekaj kandidatov, tako da

je nazadnje Andrej želel plezati zahodno steno po alpsko z Metodom, Marija in drugi pa naj bi plezali po klasiki. K vodji Pumorija Andreju sem se kot namestnik vpisal še sam, saj se je Andreju mudilo domov in bi morda moral zanj urediti papirje in kargo za povratek. Poseben projekt so imeli še Stipe Božić in Viki Grošelj za TV serijo Velikani Himalaje, tokrat z Everestom, ter ornitolog Rudi s fotografiranjem ptičjega življa. Dolga leta sem ga nagovarjal, naj enkrat le gre v Nepal, saj se mi čas izteka, njemu pa bo začetni ob meni lažje.

Tako so se 11. aprila na letališču Jožeta Pučnika zbrali poleg mene še tile veterani (samo njih pišem še s priimkom, vse druge le z imenom): Andrej Štremfelj, Ivč Kotnik, Bojan Pollak, Dušan Podbevšek, Muhamed Šišić - Hamo, Tomaž Jamnik - Mišo; v Nepal pa smo se srečali še s Stipetom Božičem in Vikijem Grošljem. Vsega devet, dobra tretjina Everesta '79, a zastopane so bile vse tri tedanje republike. Drugi udeleženci tega dogodka so bili še Rafko, Metod, Sead, Marija, Irena, Rudi in zdravnik Damijan. Precej pred nami sta odšla Rok

in Polona, dva dni za nami pa Magda, Ivica, Silva in Srečko. Ker so se cilji med posameznimi skupinami prepletali in spreminjali, me je logistika te odprave kar skrbela, a nazadnje je bil največji problem, pa vseeno hitro rešljiv, kdo bo plačal pijačo družabnega srečanja s Hrvaticami (Everest!) na Gorak Šepu, ker smo že skoraj vsi odšli, ko je gostinec izpod »šanka« potegnil še ta papir. Tudi Dipak Lama iz naše agencije si je belil glavo, saj je moral vse te skupine in ideje podpreti s spremljevalci in z nosači. A te stvari so dobre tudi za možgane.

KOLESJE SE ZAVRTI

V Katmanduju je steklo kot po maslu. Kargo pošiljka nas je že čakala, hotelček Thorong Peak nas je bil vesel, saj turizem že drugo leto upada, in tudi letala v Luklo niso zamujala. Že 14. aprila odleti »Pumori«: Sead, Ivč, Metod, Raf ter Marija in Andrej. Prve štiri vodi Prakaš po direktni poti skozi Namče Bazar in naprej v Kumbu, zadnja dva pa si izbereta pot po dolini Hunku, vzpon na najvišji »trekinški« vrh Mera (6476 m) – kar je bil nazadnje najvišji dosežek celotne odprave – ter prečenje prelaza Ampu Lapča v Čukung do naše poti. Dobra zamisel za aklimatizacijo, le da vodja Andrej še ni mogel sodelovati pri odločitvi o smeri in prvih poskusih na Pumoriju.

Dan za njimi nas je odletelo še osem in naslednji dan štirje za Imdža Tse, njim pa se je kasneje za

vzpon pridružil Damijan. Njega sem jim dodal kot zdravnika, vodnika in še zato, da bo končno stal na nekem himalajskem vrhu, saj kot zdravnik na odpravah pač ni imel te možnosti. Za našo skupino je skrbel sirdar Sonam, po novem tudi Pemba (kot Tamang si je z dodanim šerpovskim imenom obetal večji ugled), za skupino Imdža Tse pa Padam, ki se mi je kot stari znanec in zelo komunikativen človek zdel zanje najbolj primeren. Vseh nas je bilo dvaindvajset Slovencev s petimi nepalskimi spremljevalci (Sonam in Pasang za Pumori, Prakaš in Bitendra za kuhinjo in »trekerje« ter Padam za Imdža Tse) ter z nekaj nosači. Vzeli smo za agencijo in za nas ugoden »paket«, le Polona, Rok, Irena, Rudi in skupina Imdža Tse so si pot plačali sami, razen bivanja na Gorak Šepu in vodenja (ali spremstva) za Imdža Tse. Za medsebojno zvezo smo imeli osem satelitskih telefonov – pošiljali smo si le sms sporočila. Tako nas je že v Namčju dosegla Vikijeva

Pumori, desno Lingtren FOTO: METOD ŠKARJA

Vzhodna stena Pumorija,
desno poskus vzpona
FOTO: METOD ŠKARJA

zahteva za nakup pol kilometra vrvi za Pumori. Očitno je že našel smer.

V Namčeju nas v »našem« hotelu Kang Ri presenetijo visoke cene in skromni obroki. Torej staro znanstvo z lastnikom Dorzijem Lamo ne velja kaj dosti, saj je tudi sam videti bolj uslužbenec kot pa mož svoje stroge žene. Očitno si prijateljstvo razlagata tako, da se bomo pustili prijateljsko še bolj odreti kot drugi turisti. Z nami potuje tudi zvezni oficir odprave Pumori, ki me kar naprej nadleguje za dodaten denar. Povem, da sem le namestnik vodje in torej brez pooblastil, ter da za tako kratko odpravo pravzaprav ne more dobiti več, kot je uradna tarifa. No, v Debočah, pol ure naprej od samostana Tengboče, se je obrnil nazaj proti Katmanduju.

V Dingbočeju ostanemo en dan zaradi aklimatizacije. V tem času sta Viki in Stipe že na Gorak Šepu, dan za njima Raf, Ivč in Sead, Metod pa še dan pozneje. Proti večeru drugega dne pridejo Magda, Ivica, Srečko in Silva. Do Lobuč hodimo skupaj, tam se oni naslednji dan aklimatizirajo. Silva je potem zaradi bolezni obrnila in jih počakala v Namčeju. Tudi zame je bila etapa Dingboče-Lobuč naporna in počasna. Za zadnjo etapo (21. 4.) Lobuč (4900 m)–Gorak Šep (5100 m, vmes prelaz 5200 m) sem zapisal: »... komaj – komaj«. Višina me ni sprejela, celo zavračala me je.

Na Gorak Šepu se kot v bazi »utaborimo« v zadnjem gostišču. Kuhinjo imamo svojo, zaželelo pa je, da vsaj čim več popijemo v »gostilni«, ker jim sama prenočišča premalo nesejo. Naši so prvi poskus na Pumoriju že naredili, a z nesrečo, saj se je pri spuščanju Stipetu utrgala vrv, padel je na hrbet

in najprej mislil, da si je zlomil hrbtenico, pa se je počasi le »sestavil« za sestop. Prav lahko bi se ubil.

DAN SPOMINOV

Naslednji dan (22. 4.), a šele zvečer, prideta Andrej in Marija, z vzponom na Mera že dobro aklimatizirana. Žal pa je smer na Pumori že načrtana. To je tudi dan spominov. Zberemo se pri čortenu (spomenik) Ang Phuju. Pred tridesetimi leti sem ga pomagal postaviti. Še vedno je enak, kot tudi plošča, kjer so k njegovemu imenu stlačili še mene in zveznega oficirja Jogendra Tapo. Tudi on je nekaj let po naši odpravi umrl na Everestu. Viki in Stipe sta si obisk zamislila kot serijo intervjujev v kamero, kjer naj bi vsak od udeležencev, ki se je uspešno ali neuspešno dvignil nad takratni zadnji tabor (T5, 8120 m), povedal svojo zgodbo, meni pa je pripadel vmesni tekst z orisom smeri in podoživljanjem bojev in negotovosti odločilnih dni. Stvar se je sprevrgla v skoraj pravo, čeprav kratko spominsko proslavo, tudi komemoracijo, ki je vsakega potegnila vase in ga ganila. Tam smo sedeli, govorili in molčali, pod zahodnim grebenom mogočne gore, eni bolj in drugi že manj pri močeh, vsi pa že daleč od tiste sile pred tremi desetletji. Nad nami pa gora, enaka kot takrat, prava kamnita večnost. Spomin mogočnega dejanja, neizprosna večna brezbriznost gore in enako neizprosna minljivost devetih človečkov, nekdanjih bojevnikov na tistem viharnem grebenu, so nas presunili. Ne vem, kaj so – in če so sploh kaj – začutili oni drugi prisotni, a nas je zadelo. Ko smo se dvignili, sva se Hamom spogledala, se objela in zaihtela. Vse je bilo kot kaka glasba Čajkovskega: mogočno, trpko in do bolečine

lepo. Zvečer nas je bilo v koči že vseh dvaindvajset – žal mi je bilo, da pri spomeniku še ni bilo vseh, posebno ne kake pesniške duše.

PUMORI OSTANE NEDOTAKNjen

Pumoriju ni bilo všeč, da se ga jemlje tako zlahka. Drugi dan se je nekaj podobnega kot Stipetu zgodilo še Rafu. Vrv se je utrgala, nekaj se mu je napletlo še okrog noge in upočasnilo padec, a če ne bi oboja šerpa, Sonam in Pasang, planila nanj, bi strmoglavil v prepad. Ko so prišli v kočo, so bili kot reševalci na risbi v Gregorinovem Blagoslovu gora: možje resnih obrazov in temne skrivnosti, še preden so kaj povedali. »V tretje gre rado,« se je zasllišal pitijški pregovor za še neznan konec. Tega sem doživel jaz, a takrat tega še nisem slutil. Pokazalo se je, da so poskušali priti po neki stari smeri na sedlo med Lingtrenom in Pumorijem. Rob sedla je visok le dobrih 6000 metrov in celo bližje Lingtrenu, do Pumorija pa je najprej kilometer ostrega, na obe strani prepadnega grebena, ovesenega z opastmi, in šele potem se pobočje proti vrhu zaobli. Morda so ostale vrvi še od neandertalcev, ko so se v begu pred ledeno dobo s Tibeta »abzajlali« v toplejši Nepal, sem malo hudobno pomislil.

Normalno smer sta suha zima in topla pomlad oropali snega, da so dolgi snežni klini na fiksnih vrveh viseli v zraku, namesto tičali v snegu, na levi, jugozahodni steni pa je v sicer ledeni strmini bilo nepokritega že toliko skalovja, da Andrejev načrt o kakem hitrem lednem plezanju ni bil izvedljiv. Ob tem so še dovolj pogosto po stenah leteli kamenje in kosi ledu, stiskajoči čas je naredil svoje in Pumori je ostal nedotaknjen. V Alpah se je sezona ledenih sten premaknila s poletja na zimo, v Himalaji bo pa treba najboljši čas šele ugotoviti, saj jesenski obilni

sneg čez zimo v suhem zraku in močnem soncu preprosto sublimira, izpuhti.

Predzadnji dan so šli skoraj vsi na obisk k hrvaški ženski odpravi v bazo pod Everest. Sam nisem šel, smo pa Hrvatice povabili za naslednji dan k nam. Kot so naši individualci kapljali v njihov tabor celo uro (so vsaj imele čas pripraviti sprejem), tako so one prišle v »enem kosu« z vodjem Darkom Berljakom na čelu, izžarevajoč voljo, skupnost in visoko zavest o tem, koga in kaj predstavljajo. To sem jim v nagovoru tudi povedal.

HVALEŽNI ZA PRILOŽNOST

Počutil sem se vsak dan slabše, kar so drugi opazili še prej kot jaz sam. Nisem hotel, da se vsem na očeh celo uro mučim čez prvi klanec takoj za Gorak Šepom, pa sem najel konja. Po strminah ledeniške morene imaš le dve možnosti: ali znaš jezdit ali pa te natovorijo na konja kot vrečo. Pomagalo mi je, da mi ni bilo treba hoditi v klanec, pomoč konju pri vzponih in sestopih pa je bila za srce prav tako naporna. Res pa sem z Gorak Šepa odjezdil in se ne odplazil. Sicer občasni aritmiji se je pridružila se tahikardija, srce, ki plahuta in ne pošilja krvi in kisika po telesu, pa te lahko kaj hitro pokoplje.

Drugo jutro (26. 4.) se v Lobučah najprej z Rafom meniva, kako bova skupaj – on zaradi poškodovane noge – odšepala v Periče in naprej dol, počasi in v kratkih etapah, potem pa obležim na klopi, da bi si še malo odpočil. Stipe in Ivč se sklanjata nadme, kaj mi je, potem pa mi skoraj ukažejo, da pristanem na prevoz s helikopterjem. Pobudnik je Padam, zdravnik Damijan mu pritrdi, tretji »žig« dam sam. Bojč in Padam me z obeh strani podpreta, da hitreje hodim, ostali slikajo, Stipe snema, in sprejme me kopilotski sedež. Spodaj pa za hip še vsa skupina – eni proti

Helikopter v Lobučah, od leve Padam, Tone in Bojč
FOTO: MAGDA ŠALAMON

Imdža Tseju, drugi po isti poti kot prej gor, zdaj dol. Na Gorak Šepu so le še Andrej, Marija in Viki, bolj zaradi raziskovanja kot česa drugega. Veliko simbo- like je v tem odhodu. Kratko in hitro diham še med poletom. Če bi šel peš, bi verjetno preprosto umrl; obsedel bi nekje ob poti in ne bi več vstal. Da je šlo za resno okvaro, sem videl v Katmanduju, ko sem šele čez nekaj dni za silo zaživel.

Iz helikopterja sem videl razsežnost in samot- nost poti proti Everestu in krutost pokrajine. Ko hodiš, imaš opravka s sprotnostmi in celote ne vidiš. Spodaj v globoki soteski razpenjena reka, visoko nad njo tanka rumena črta poti s figuricami ljudi in jakov, neskončne razdalje med vasmi ob poti, nad potjo pa spet nič, torej rjavina obglodanih trat, nato skalovje in led. Za ljudi je le ena sama tanka rumena črta. Slovenci še vemo ne, v kakem raju živimo. Zato pa z njim delamo kot svinja z mehcom. Če nad to kumbujsko pustoto ne bi bilo atraktivnih najviš- jih gora, se razen znanstvenikov ne za deželo in ne za Šerpe ne bi zmenil nihče. Životarili bi kot toliko drugih nam neznanih azijskih plemen.

Na Pumoriju se je razpršena zgodba tako končala. Lingtren si za prvi vzpon iz Nepala zasluži resen poskus ene ali dveh vrhunskih navez naravnost z juga na vrh (več skale kot ledu!). Viki je po ogledih in z zadnjimi računi zapustil Gorak Šep, Marija in Andrej sta se še pred prelazom Šangri La odrekla poti na Gokio in se vrnila proti Namčēju (vsi trije so prišli v Katmandu 6. maja). Bojč, Rudi, Stipe, Raf, Hamo in Mišo so se po različnih poteh vrnili skozi Namčę proti Lukli, skupina Imdža Tse pa se je okrepila s kandidati s Pumorija. Tako so že 28. 4. prišli na Imdža Tse naravnost iz baze Ivč (7 ur gor in dol), Irena, Dušan, Sead, Rok, Polona in Metod, naslednji dan pa iz višinske baze Damijan

(od »klientk« občudovan za veliko moč), Magda, Ivica, Srečko in še enkrat Metod; vsega enajst na vrhu. Čeprav zbrana z različnih vetrov in z različ- nimi cilji, je bila ekipa složna in je izzarevala skup- nost; bila je primerna za počastitev obletnice našega Everesta.

V Katmanduju smo nekaj večerij priredili mi, eno (in najboljšo) Nepalci, nekaj udeležencev je šlo še v Čitvan, muzeju v Pokri sem nesel posnet- ke z Everesta in Kangčendzenge ter v Katmanduju poiskal Nepalca, ki bi bil primeren za častnega konzula Republike Slovenije v Nepal. V Ljubljani imamo častnega konzula Nepala, čeprav le redke Nepalec zaide v Slovenijo, Slovincem priljubljena turistična država pa nima nobenega našega pred- stavnika. Zdaj ta predlog obdeluje naše zunanje ministrstvo.

Istočasno kot mi na spominski odpravi sta bila pod Everestom še dva Slovence, oba z namenom priti na vrh. Z juga se je kot gorski vodnik Angležem trudil vrhunski alpinist Tomaž Jakofčič¹, s severa pa kot članica mednarodne odprave Simona Pogač². Z juga je smer lažja, a daljša, s severa teh- nično težja, a krajša. Kot smo si mi drug drugemu želeli vse dobro, smo želeli uspeh tako Hrvatice³ kot našima dvema. Pred tako visoko goro se spodo- bijo le dobre želje in veliko skromnosti. Za moč je prostor, za napuh pa ne.

Veterani – nas devet in tisti, ki jih ni bilo zraven – smo lahko le hvaležni za priložnost, ki nam je bila dana, tako tista pred tridesetimi leti kot tale zdaj. ○

¹ Tomažu Jakofčiču je 20. maja uspel vzpon na vrh v družbi šerpe in treh gostov.

² Simoni Pogač vzpon s severa ni uspel.

³ Izmed članic hrvaške ženske odprave so na vrhu stale Darija in Iris Boštjančič, Milena Šijan in Ena Vrbeč.

Model **Warrant** je predstavnik Bollejeve **PERFORMANCE** linije. So izredno lahka očala, namenjena predvsem športnim navdušencem, ki se ukvarjajo s tekom, kolesarjenjem, odbojko, tenisom in golfom. Odlikuje jih:

- izjemno lahek **NYLON** okvir
 - oblika očal je zasnovana tako, da se odlično prilagodijo vsem velikostim obraza in tako nudijo optimalno zaščito pred sončnimi žarki
 - večja stekla za dobro pokrivanje vidnega polja pri športnih aktivnostih
 - možnost menjavanja stekel
 - okvirji tudi v izvedbi z dvema dodatnima paroma stekel
 - možnost dodatnih stekel namenjenih za: tenis - **COMPETIVISION**, golf - **EAGLEVISION**, večnamenska - **POLARIZIRANA** in/ali **FOTOSENZIBILNA** stekla
- cena: 125,90-169,90 €

bolle

www.rodeoteam.si

Očala priporočajo kolesarji kolesarskega kluba **SAVA KRANJ**.

Poudarek na projektih Alpske konvencije

Skupščina PZS 2009

✍ Irena Mušič, Vladimir Habjan

V prostorih Osnovne šole Trbovlje v Trbovljah je bila v soboto, 23. maja 2009, redna letna skupščina Planinske zveze Slovenije. Zbralo se je skromno število delegatov (95 od 225 z glasovalno pravico). Po uvodnem nagovoru predsednika Planinske zveze Slovenije (PZS) Francija Ekarja je v kulturnem programu nastopil harmonikar Franci Artač, ki je zaigral tudi planinsko himno »Oj Triglav, moj dom«. Franci Ekar je pozdravil vse goste in povabljen, med njimi Igorja Robleka, glavnega projektnega uradnika Stalnega sekretariata Alpske konvencije, Tanjo Bogataj, namestnico generalnega direktorja Direktorata za prostor pri Ministrstvu za okolje in prostor, Roberta Kralja,

predstavnik Slovenke Policije in Letalske enote, Dušana Polajnarja, predsednika Gorske reševalne zveze Slovenije (GRZS), Milico Slokar iz Uprave RS za zaščito in reševanje, ter Bogdana Baroviča, župana Trbovelj.

Za delovnega predsednika je bil izvoljen podpredsednik PZS Uroš Vidovič. Vili Treven, predstavnik gostitelja Planinskega društva (PD) Trbovlje, je v pozdravnem govoru povedal, da je tokratna skupščina priznanje za njihovo delo in da se veselijo srečanja planinskih kolegov, ter v nadaljevanju na kratko predstavil delo društva in predvsem koč na Mrzlici. S kratkimi pozdravnimi govori so skupščino pozdravili Robert Kralj, ki je

Gostje in delegati skupščine v Trbovljah FOTO: VLADIMIR HABJAN

poudaril pomen varnosti v gorah, Dušan Polajnar, ki je pozval vodstvu PZS in GRZS k sodelovanju, ter Bogdan Barovič. Nato so delegati sprejeli poročilo Verifikacijske komisije in Poslovnik o delu skupščine.

PZS SE BO AKTIVNO VKLJUČILA V IZVAJANJE SKLEPOV ALPSKE KONVENCIJE

V časovno najdaljši in vsebinsko pomembni točki dnevnega reda Alpska konvencija (AK) in PZS je stališča PZS oziroma Komisije za varstvo gorske narave predstavila načelnica komisije Rozi Skobe. Skobetova vidi v dveletnem predsedovanju Slovenije AK veliko priložnost za premike tudi v Sloveniji, da se opravijo nekatere naloge in da se v programe vključi tudi civilna iniciativa. Podrobno je predstavila zgodovino, delo in stališča komisije. Skobetova je predlagala sklep, ki ga je skupščina tudi sprejela, da se bo PZS v času predsedovanja AK še posebej aktivno vključila v izvajanje sklepov AK ter Deklaracije o prebivalstvu in kulturi in Deklaracije o podnebnih spremembah.

Sledilo je predavanje Igorja Robleka o delu Stalnega sekretariata in nalogah AK. Na kratko je predstavil zgodovino nastanka in strukturo AK ter poudaril velik pomen priključitve Slovenije, saj je bila AK prva mednarodna organizacija, h kateri je kot samostojna država po osamosvojitvi pristopila. Slovenščina je tako tudi eden izmed štirih uradnih jezikov organizacije. Glavni namen AK je, da se države v enotnem alpskem prostoru dogovarjajo za skupne usmeritve in politiko; sprejele so osem protokolov in dve deklaraciji za zagotovitev trajnostnega razvoja v tem prostoru. Predstavil je tudi program dela v obdobju 2005–2010, ki zajema štiri ključne vsebine. Prva obsega mobilnost, dostopnost in tranzitni promet, druga družbo in kulturno identiteto, tretja turizem, prosti čas in šport, četrta pa naravo, kmetijstvo in gozdarstvo ter kulturno krajino. Svojo predstavitev je končal s prošnjo vsem planincem, naj na Stalni sekretariat naslavlja-jo vprašanja, želje in pobude.

Od marca letošnjega leta predseduje AK Slovenija, zato je njeno delovanje v nadaljevanju predstavila Tanja Bogataj. Delo poteka na formalni ravni v obliki odborov in z medresorskim izvajanjem aktivnosti AK. Poudarila je, da sta prednostni nalogi slovenskega predsedovanja prizadevanje za večjo prepoznavnost alpskega prostora ter spodbujanje izvajanja konvencije na regionalni in lokalni ravni. Program dela med drugim vključuje izdelavo

3. poročila o stanju Alp, skrb za trajnostni turizem, preverjanje izvajanja konvencije, izdelavo priročnika za lokalna področja, ki vsebuje primere dobrih praks in zakonodaje na tem področju, ter ustanovitev strokovnega sveta, v katerega bi bili vključeni predstavniki občin, zavarovanih območij in nevladnih organizacij. Nekatere aktivnosti potekajo ravno sedaj, na primer razstava *Alpe, kot jih vidijo ptice* v Ljubljani in preučevanje pobude PZS za projekt Pot Alpske konvencije.

POSLEDICE HUDE ZIME NA PLANINSKIH OBJEKTIH

V tretji točki dnevnega reda je predsednik PZS podal uvodno poročilo, v katerem se je dotaknil tem, o katerih je pisal že v skupščinskem gradivu, ki je bilo objavljeno v posebni številki Obvestil. Naštel je vrsto uspešnih dejavnikov planinske organizacije: množično članstvo, ki se zadnja leta povečuje, vrhunske dosežke v alpinizmu in športnem plezanju, množico izobraževalnih programov PZS idr., kar vse prispeva, da je Slovenija v svetu prepoznavna kot alpska država. Ekar je omenil trud PZS, da bi postali njeni člani tudi zamejska društva, na primer PD Gorica in PD Celovec, ter posebej omenil napredek pri gradnji planinskega muzeja. Pri gospodarjenju je izrazil skrb nad zmanjšanimi sredstvi države, glede planinskih društev pa menil, da se morajo bolj povezovati med regijami, ne pa se zapirati v občinske okvire. Zahvalil se je Slovenski vojski in Ministrstvu za notranje zadeve za prispevek k uspešnemu delovanju PZS. Predsednik ni mogel brez omembe velike škode kot posledice hude zime, ki se kaže tako na planinskih kočah kot tudi na poteh. Sanacije koč na Doliču planinsko društvo ne bo zmoglo samo. Ekar je pohvalil sodelovanje zveze z mednarodnimi organizacijami in opozoril na letošnje pomembne obletnice, med katerimi bo že v juniju 150. obletnica rojstva markacista Alojza Knafelca. Na koncu se je zahvalil vsem planinskih delavcem za opravljeno prostovoljno delo v preteklem letu.

Ena glavnih nalog PZS je tudi zgraditev Slovenskega planinskega muzeja. Kratek pregled zgodovine od postavitve temeljnega kamna leta 2007 do današnje stavbe in sedanje delo je predstavil vodja projekta Miro Eržen. Pozval je društva, naj predlagajo vsebino z njihovih območij in tematske razstave ter naj ne pozabijo na sklep prejšnje skupščine o prispevku članstva društev k financiranju gradnje.

ZAMUDA PRI NAKAZOVANJU SREDSTEV PD ZA MUZEJ

Razprava o poročilih ni bila dolga, vseeno pa je načela nekaj vprašanj. Tomaž Willenpart iz PD Ljubljana Matica je predlagal, da se v Alpsko konvencijo poleg izraza turizem uvede planinstvo, saj nismo turisti. Zbodlo ga je tudi neodvisno revizorjevo poročilo in je predlagal, da se vprašamo o smiselnosti takšnega poročila, ki je za društva tudi precejšen strošek. Opozoril je na državni, ne samo na planinski problem podrte kočice na Doliču, katere obnove je PD Ljubljana Matica pripravljeno sofinancirati, in predlagal, da se v kočah okrog Triglava pobirajo prostovoljni prispevki. Jožeta Ružiča iz PD Matica Murska Sobota je spodbudil k razpravi uvodnik v majski številki Planinskega vestnika, da je potrkal na vest društvom, ki ne izvršujejo sklepa skupščine glede financiranja planinskega muzeja. Jože Stegnar iz PD Križe je predlagal uvedbo bona za prenočevanje v vrednosti 10 evrov in z veljavnostjo deset let. Tako je njihovo društvo zbiralo sredstva za kočico na Kriški gori. Danilo Škerbinek je poročal o članstvu PZS. Zadovoljivo je, da se je število članov A povečalo, vendar je med njimi še vedno premalo alpinistov, vodnikov ... Bolj skrbi podatek, da je članstvo med srednješolci in študenti upadlo za

20 %, zato je predlagal seminar o pridobivanju članstva med mladimi in starejšimi.

Razprava o poročilih je bila dokaj hitro zaključena. Nato so delegati soglasno sprejeli poročilo o delu Upravnega odbora PZS in njegovih organov v letu 2008, pregled realizacije sklepov lanske skupščine, poročilo Častnega sodišča, finančno poročilo in poročilo Nadzornega odbora. Delegati so v nadaljevanju sprejeli še program dela PZS in finančni načrt za leto 2009. Sledila je slovesna podelitev potrdil o sprejemu v PZS in zastave PZS Društvu ekstremnih športov, PD Naveza in PD Krim, potem pa je predsednik PZS Franci Ekar v sklepni besedi povzel nekaj svojih misli ob letošnji skupščini, se zahvalil delegatom za udeležbo in jih pozval na srečanje ob Dnevu planincev 6. junija na Krimu.

Čeprav je sprva ob temi AK kazalo, da bo skupščina dolga in naporna, je potekala dokaj hitro in produktivno. To je ob koncu povzel tudi delovni predsednik Uroš Vidovič. Pohvalimo lahko, da je bila tokrat tehnologija na višjem nivoju, saj smo digitalne predstavitve gledali na platnu (naslednjič bo tudi zvok), v dvorani pa je bilo precej vroče, saj je takrat Slovenijo ravno zajel vročinski val. Po skupščini so delegati in drugi prisotni ob malici še malce poklepetali. ○

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

RADIO UNIVOX

107.5 MHz

e-mail: info@univox.si

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem razveseljuje 2x tedensko:

- ob četrtek ob 9.30 z rubriko Vabilo na pot
- ob petkih ob 17.00 prisluhnite oddaji Doživetja narave

Vabljeni k poslušanju!

RADIO OGNJIŠČE

Orientacijsko mravljišče na Pohorju

SPOT Pohorje 2009

✍ Manca Čujež 📷 Olga Malec

Pohorje je 23. in 24. maja 2009 postalo orientacijski poligon za planince iz vse Slovenije, ki so se pomerili na Slovenskem planinskem orientacijskem tekmovanju »SPOT Pohorje 2009«. Na višinah, kjer je predzadnji majski konec tedna regrant še rumeno pozdravljal sonce, je orientacijsko preizkušnjo za 68 ekip pripravila Podravska področna planinska orientacijska liga na čelu s PD Ruše in Ptuj. Zveneči naslovi državnih prvakov v različnih zahtevnostnih kategorijah so odromali v PD Lovrenc na Pohorju, Nazarje, Laško, Ptuj, Žalec, Gornja Radgona in Ljubljana Matica.

V SLOGI JE ORGANIZACIJSKA MOČ

Savinjska, Rogaška, Podravska, Zasavska, Gorenjska, Koroška, Primorska ter Področna planinska orientacijska liga Smrekovec so z orientacijskimi tekmovanji od jeseni do pomladi delovale po skoraj vseh kotičkih Slovenije, planince pa je za vrhunec sezone čakala državna orientacijska preizkušnja na Pohorju. Letošnjemu SPOT-u je s pomočjo Odbora za orientacijo pri Mladinski komisiji Planinske zveze Slovenije, katerega barve je zastopal Dušan Prašnikar, dirigirala Podravska planinska orientacijska liga, v kateri sta organizacijsko v roke pljunili PD Ruše in Ptuj, na pomoč pa so priskočili še člani PD Lovrenc na Pohorju in Gornja Radgona. Kot vodja letošnjega tekmovanja se je izkazal Iztok Urvlavb, predsednik PD Ruše, tehnični vodja za kategorije A, B, E, F in G je bil Mitja Plohl iz PD Ruše, tehnični vodja za kategorije C, D in H Jože Dajnko iz PD Ptuj, računalniško obdelavo podatkov pa so si razdelili Franc Prelog iz PD Ptuj ter Blaž Kajzer in Simon Črnko iz PD Ruše. Seveda pa tekmovanje ne bi brezhibno potekalo še brez ostalih 35 prostovoljcev iz našete četverice podravskih planinskih društev.

ČEŠNJA NA VRHU POHORSKE ORIENTACIJSKE OMLETE

Skrivnosti pohorskih gozdov je na orientacijskih progah v dveh dneh odkrivalo 68 ekip, kar pomeni okrog 350 tekmovalcev iz vse Slovenije, ki so se vztrajno borili za naslov državnega prvaka v planinski

Silovit start ene izmed mlajših ekip

orientaciji. Na sobotni dnevni in nočni tekmi so orientacijske moči merili le tekmovalci v treh najzahtevnejših kategorijah C (mladi od 1. letnika srednje šole do vključno 26. leta starosti), D (mlajši člani od 27. leta starosti) in H (težja odprta kategorija, po težavnosti enaka kategorijam C in D). Nedeljsko »češnja na vrhu pohorske orientacijske omlete« pa so okusili tudi tekmovalci v vseh preostalih kategorijah, torej A (učenci do 6. razreda osnovne šole), B (učenci 7., 8., in 9. razreda osnovne šole), E (starejši člani nad 40 let), F (družine: najmanj eden od staršev in otroci do 18. leta) in G (lažja odprta kategorija, po težavnosti enaka kategoriji B).

NE LE HITRE NOGE, TUDI BISTRE GLAVE

Ne le hitre noge, tudi bistre glave so vplivale na končno razvrstitev, saj so tekmovalce vseh ekip že na štartu čakale teoretične naloge iz planinskega in orientacijskega znanja ter dodatnega gradiva o Pohorju, njegovem rastlinstvu, živalstvu, zgodovini, znamenitostih in ohranjanju dragocenega ekosistema. Sama proga pa je bila glede na zahtevnost posamezne kategorije začinjena še s praktičnimi nalogami iz orientacije, planinskih vozlov, prve pomoči, zavarovanih rastlin ter poznavanja gorstev in planinskih postojank.

Z dvodnevним orientacijskim izzivom se je spopadlo 21 ekip v kategorijah C, D in H, katerim

Domači zmagovalci v kategoriji D,
»Vunati žoki« iz PD Lovrenc na Pohorju

bi pedometer po dveh dneh pokazal okrog 40 pohorskih kilometrov, ki so jih nabrali na treh krožnih tekmah. V soboto, 23. maja, so se z Ruške kočice na Arehu orientirali proti Sedovcu in naprej proti Glažuti, nato pa jo nad Gladovnim studentem »ucvrli« proti Cojzarici in se po obronkih Žigartovega vrha vrnili nazaj do Ruške kočice. Popoldne je tam dišalo po joti, »popdesignovsko« prepevanje ob milozvočni kitari pa je skoraj preroško napovedovalo dogajanje na nočni orientacijski preizkušnji: Vedno na koncu sta dve poti, / izbereš pa tisto, ki je ni, / hodiš in tavaš, pa ne prideš tja, / kamor srce si želi ...

Meglina koprena je pohorske gozdove prežeče ovila v svoj objem, tako da se je nočna trasa od Ruške kočice prek ogrlice okoliških smučišč izkazala za trši oreh, kot je bilo videti, kar je precej premešalo vrstni red ekip. Nocoj so dovoljene sanje, jutri je nova tekma, se je najbrž podilo po glavi marsikatega tekmovalca, preden je legel k počitku pred nedeljsko najzahtevnejšo in odločilno tekmo, ki je spet »zašpilila klobaso« na Ruški koči na Arehu. Vmes so planinci spoznavali teren proti Šmartnemu na Pohorju in cerkvi Sv. Uršule, po gozdnih poteh so osvojili Rafoltov vrh in Smolarjevo žago, jo ob potoku mahnili proti Kurji vasi in naprej proti Bajgotovemu vrhu, nato pa se čez Gomilo vzpeli do Žigartovega vrha, ki jih je napotil nazaj na cilj.

Nedeljskemu dogajanju se je pridružilo še 47 ekip v kategorijah A, B, E, F in G. Tekmovalci so se razkropili okrog Ruške kočice na Arehu: po pobočju južno od Žigartovega stolpa so sledili magnetni igli kompasa mimo smučišča Cojzarica po severni strani pobočja do Glažute, od koder so po osmih

do dvanajstih prehojenih oziroma pretečenih kilometrih zmagoslavno prihajali v cilj.

NAJBOLJŠI MED DOBRIMI

Tudi vreme je naklonjeno sodelovalo s tekmovalci. Morda po vzoru lanskoletnega SPOT-a na Kozjanskem in v voglajnsko-soteljski Sloveniji, je bil letošnji teren kar precej enakovreden neskončnim gozdom na Pokljuki izpred dveh let. Kolobarjenje organizacije SPOT-a v kolesje državne preizkušnje vsako leto vpreže drugo Področno planinsko orientacijsko ligo in naslednje leto se bo preselilo proti zahodu, na Koroško.

Pohorje je tako okronalo nove državne prvake v planinski orientaciji. Po svoje so bili zmagovalci prav vsi, ki so z orientacijskim znanjem v kozji rog ugnali pohorske gozdove in z osebnim zadovoljstvom podpisali sobotno in/ali nedeljsko tekmo. Vendar pa vsako tekmovalstvo postreže še z najboljšimi med dobrimi. V kategoriji A so se najboljše odrezali člani PD Lovrenc na Pohorju »Lauženki«, v kategoriji B je slavila ekipa »Mihovih princesk« iz PD Nazarje, državni prvaki v kategoriji C pa so postali »Klinčki« iz PD Laško. Zmaga v kategoriji D je pravzaprav ostala doma, pri »Vunatih žokih« iz PD Lovrenc na Pohorju, ki so bili tudi nesporni absolutni zmagovalci v teži trojici kategorij. V kategoriji E so »Neizgubljeni« iz PD Ptuj z zmago upravičili samozavestno ime svoje ekipe. Družinska ekipa PD Žalec je edina ubranila lanski naslov državnih prvakov v kategoriji F. V lažji odprti kategoriji G so s konkurenco pometle »Zverinice iz Režije«, ki so pravzaprav iz PD Gornja Radgona, zmago v teži odprti kategoriji H pa so si priorientirali »Hitri podplati« iz PD Ljubljana Matica. ◉

Z Lokvarskega griča k sv. Ivanu v Šebreljah

Bogata ponudba razgledov

✍ in slike Rafael Terpin

Ura je firkelj na devet (8.15). Pripihal sem z Oblakovega Vrha (721 m). Dvignil sem se skozi jutranjo osojo in tudi skozi hladno meglo. Videl sem zgolj pot pod podplati. A zdaj sem zunaj, se pravi – na soncu. Po obronkih krniškega grebena se lovijo temne megle. Iz njih po robovih občutena bodejo gozdički: smreke, brezje, bukovje. Med njimi že zlate macesni. V vetrovnem bliskajočem jutru so kot svetla očesa, s katerimi dobrotljivo zija vame hribovska krajina. Doline bolj čutim kot vidim. Gore se mi kažejo in skrivajo, so in niso. Ne obremenjujem se z njihovimi imeni. Skušam preprosto uživati, zajemati s »ta veliko« žlico. Ponujeno mi je mnogo, vendar je naglica spreminjanja tolikšna, da skoraj ne uhitim. Boli me zavest, da mi bo kup jutranjih izrednosti ušlo.

NA PREMČU VISOKE LADJE, KI JO NOSI NA ZAHOD

Na vrhu ob betonski pelini (1079 m) sem sam. S kapo na glavi. V rokavicah. Iz razburkanega plavega neba prihaja nekaj bolj zimske gorkote. A jutro je vseeno zlato. Pozlačene so vse stare trave vršnega travnika. Moja dolga senca se steza preko njih. Vse, vse je v zlatem. Še Šebrelje globoko spodaj. In sv. Ivan na robu planote. Se mi je res prikazal? Mimo njega se bom danes spustil k Idrijci. Lepa jesenska pot je pred mano.

Včasih se izleže umit dan. Izpod nebes se drenjajo doline, hrbti, skoraj vse naše gore od Grintovca, Storžiča do Kanina in Matajurja. Mogočnost povesod razprostranjenega sveta te pritisne prav do srca. Najboljše je sestiti v travo. S tem se približaš zemlji.

Oblakov vrh

Kot bi ji dal roko. Naj bilke kar žgečkajo! Divjost graste pokrajine je obrušena, globine izjedenih dolin so se skrile za lagodno zaobljenost širokega vrha.

Poseben je pogled vzdolž Idrijce proti Tolminu. Gledati je treba preko Pejna, preko Rovta, preko Pleše in nižjega Kuka. Z leve je vsajena Hotenjska dolina, z desne Idrijska. Zdi se, da stojiš na premcu visoke ladje, ki jo nosi na zahod. Držiš se za ograjo in z nagibanjem namiguješ, kako tekoče znata potovati reka in njena dolina. Kdo bi na Lokvarskem griču sede tuhtal o idrijskem prelomu? Dajte no! Rajši po otročje razmišljam, kam jo bom nagnil, ko se bom ognil Krnu in me bo že zaustavljala Kanin. Danes na Lokvarskem griču ni tako jutro, tudi dan bo drugačen. Le skozi okna bomo gledali. Bo pa mnogo obpotnih prijaznosti. Teh nekaj uric bom živel skozi svetlobne igrice meglic in krošenj.

Do Lajnskega Brda do zapuščene hiše in kapele vrh klanca me bo voznik gladko dostavil. A od Lokvarja se danes zmore stopiti tudi po cesti, na Stan in levo proti Šebreljam, kamor nas usmerja tabla.

Skozi samotni jutranji gozd je spočita hoja. Navzdol gre samo, le glide (ude) je treba predstavljati, smo včasih rekli. Malce se odpre na Logu, kjer se odcepi stranska cesta do stare kmetije v Prdivnku. Ne presončna košenica ob cesti ima pravšnje ime. Naslednja, imenovana Na Lasceh, se je skoraj drži. Malce večja je, sega pa do strmega roba planote, od koder se vidi prav v dno Idrijce. Tudi nekaj hiš na Stopniku, na obeh bregovih reke, se da razbrati. Na robu, tik ob cesti, so si lovci postavili prav lep dom. S terase se dobro vidi, kako se spodaj Idrijca ovija okoli Leskovega vrha (695 m). Čez Lipnik valovi Šentviška planota z Dabrom, Zakrajem, Šentviško Goro in Poljem (Pâle). In zadaj, za planoto? Kaj se tam v prepadnih belih strminah dviga proti nebu? Tolminske gore seveda: od Črne prsti do Krna. Nazijaš se za vse solde.

SONCE PA VESELO SMODI ČEZ VSE TRI ŠEBRELJSKE KOVKE

Navzdol proti Šebreljam se pod cesto in nad njo vrstijo košenice, obrobline s pisanim gozdom. Le malo nižje se nad cesto bolj vleče kot dviga Ravnavrh (Ravni vrh, 789 m). Svojčas je bil to z macesni in brezami okrašen vrt, poln sonca in dobtrojljivih razgledov. Čez leta so ga vzeli v precep smučarji. Najprej so ga oklestili brez in macesnov. Prav res: koliko škode naredi po hribih smučarija?!

Ovinek, dva in sem na Kurjem Vrhu, pomeni – v zgornjem delu Šebrelj, ki so od nekdaj sestavljene iz Gorenje, Srednje in Dolenje vasi. Vsaka vas ima iz

Sv. Ivan

pradavnine svoj »kovk«: Gorenja vas ima Garenjsk Kauk, Srednja vas ima Srejsk Kauk in Dolenja vas ima Dalejsk Kauk. Le slednji je manj izrazit in se njegovo ime počasi izgublja. Včasih so jim porekli še bolj sočno: Garejsč Kauk, Srejsč Kauk in Dalejsč Kauk. A tudi jezik se počasi spreminja. Šebrelje so bile turistični kraj že pod Italijo. Nekje imam spravljen razglednico, ki jo je iz Šebrelj okoli 1935. leta pisala teta Fanči. Bila je na počitnicah pri Vojskovich, torej sredi Gorenje vasi. Šebreljam se je svet postavil na glavo, ko so 1944. Nemci vas požgali. Res ne vem, če je kje zapisano, koliko domačinov je bilo tedaj ob streho, še manj, kakšni hudi časi so prišli nadnje. Najbolj razvita in napredna cerkljanska vas je bila za dolga leta ob vso sapo. A stvar se vendarle že dolgo popravlja. Nove hiše in poti govore o splošnem napredku. Vas je urejena in čedna, v dopoldnevih pa bolj prazna. Odrasli tolčejo svoje dolinske šihte, otročad se preklada v cerkljanski šoli. Sonce pa veselo smodi čez vse tri šebreljske Kovke.

S Kurjega Vrha se spustim po griču v vas in stopim izmed hiš na greben za cerkvijo. Spodaj mi v tesnih poje Sjavnica (ki ji ponekod pravijo tudi Sevnica). Po robu gre mimo vseh treh Kovkov opletava stezica, prelepa, razgledna, celo samotna. Ogne se skoraj vsem hišam. Včasih me sicer skrbi, kdaj

Z Lokvarskega griča

me bo kdo nadrl, da mu mečkam travo, a dvakrat na leto (ne v visoki travi) me vseeno zanese mimo. Nad Srednjo vasjo se desno navzdol odcepi stezica k Munhu. Kadar ima kranjski jeglič svojo pomlad, se je vredno spustiti po nji. Ne, jaz grem dalje mimo Matildinega vikenda (cerkljanska babica) v Dolenjo vas. Tod se mi vedno zdi najlepše. Spodaj se spotegnejo široke košenice z njivami, s posameznimi drevesi, z ostanki stare pajštve, z dolinami, ki se rade skrivajo za robovi obdelanega sveta. Čez vse skrito se onkraj Idrijce ravnavo ostanki prastare planote iz časov, še preden so se razmaknile reke: Rodne, Dolenje Ravne, Police. Za Bukovskim Vrhom, Degarnikom (911 m), vse bolj črno Kojco (1303 m) in postavnim Poreznom (1630 m) se belijo tolminske gore, v slast in poduk občudovalcu. Da, od tukaj je sijajno viden ves cerkljanski konec, le samo Cerkno tiči skrito v svoji luknji.

SKOZI MRČASTE PLAVINE RAZBIRAVA STARE ZASELKE

Prav z legnatjo lezem k staremu sv. Ivanu. Že vse dopoldne, od jutra naprej, prihajam k njemu. Ne njemu ne meni se ne mudi. Oba bova strpno počakala. Tam, na odsekanem robu, na cerkvenem zidu sedé, se bova od srca pozdravila. Morda se celo objameva.

Zadnji metri so svečani. Prihajam k bleščéči, na novo poslikani cerkvi, pozidani na starodavnem svetem kraju. Tu so ljudje od nekdaj snemali

klobuke, poklekali, molili, se križali, razpirali roke, peli ali vsaj trosili svoje poglede v neznansko čvrstost, ki jo pokrajini od nekdaj dajejo reke. Morda je bil tak možakar, ki je na robu planote sede piskal na koščeno piščal iz Divjih bab? Morda so bili to oni stari Veneti iz dolinske Reke, ki so se sem gor prihajali klanjat stvarstvu? Morda so bili to prvi naseljeneci šebreljske planote, ki so jim divje babe pomagale preživljati kmečke družine? Je bil vmes tudi kakšen nenaden popotnik čez hribe in doline? Kakor jaz?

Neverjetno toplo je postalo. Še malo in bo še srajca odveč. S sv. Ivanom štrлива tu na robu, pod nama se odsekano vglablja stara reka. Skozi mrčaste plavine razbirava stare zaselke, vasi, košenice, vrhove, prehode. Vse naju zanima, vse naju vleče. Sonce se je razmahnilo. Od daleč se derejo vrane. V Dolenji vasi nalagajo les. Za Matildino hišico se nekaj obupno blešči. V krošnjah trepeče zadnje listje. V srčni tišini, sredi nepretrganih pogovorov, mineva zlata urica pri šebreljskem sv. Ivanu.

Pobral se bom in se spustil po urezanih kljukah skozi gabrovo hosto proti reki. Tudi vijugave pa precej zračne stezice se veselim. Nižje, v drobnem sedelcu z imenom Na čipalah, kjer se pot razveji, jo bom mahnil desno. Tudi to vem, da me bo rahlo zapuščena steza privedla do obnovljene hiše (Sjavnica pod sv. Ivanom). Skočil bom čez Sjavnico in šele pri Kurniku prečkal Idrijco in stopil na asfalt. Od tam je do Želina (in avtobusa) le kratka pot. ●

Pogoste poškodbe na pohodih in planinskih turah in kako si lahko pomagata sami

Pohodništvo in »zmerno« planinarjenje ne sodita med zelo rizične športne aktivnosti, ko gre za športne poškodbe, vseeno pa se nepredvidim kaj hitro lahko zgodi nesreča z neprijetnimi posledicami.

KAKO SE IZOGNITI POŠKODBAM?

Prvo pravilo je gotovo pravilna obutev in oprema za pohod ali gorski vzpon ter upoštevanje vremenske napovedi in pravilno ogrevanje mišic pred začetkom poti. Mišice na delo pripravimo z različnimi gibalnimi vajami. Raztezne vaje ali »stretching« mišice ogrejejo, sklepe in hrbtenico pa pripravijo na nadaljnje delo.

Po vrnitvi s pohoda pa je prav tako pomembno pravilno raztegniti mišice, da se izognemo kasnejšim občutkom bolečin v mišicah (pogovorno rečeno »muskul-fibru«). Če je bil napor le prehud, potem fizioterapevti priporočajo hlajenje mišic.

Najpogostejše poškodbe so nategi mišic, zvini ali udarnine, ki jih lahko ob nastanku oskrbimo sami, kasneje pa po potrebi obiščemo zdravnika.

Kaj storiti, če pride do poškodbe sredi planinske ture? Fizioterapevti priporočajo uporabo t. i. **RICE-metode**, ki predvideva počitek, takojšnje hlajenje poškodovanega

mesta (led), kompresijo oz. povijanje ter dvig poškodovanega uda. Seveda pa bomo vse ukrepe, razen takojšnjega hlajenja in morda povijanja, zelo težko izvedli, saj vemo, da moramo pot v dolino nadaljevati. Počitek si bomo morali privoščiti šele po varni vrnitvi domov. Takojšnje hlajenje je ključnega pomena, saj s tem zmanjšamo vnetje in nastajanje otekline, pomagamo pri krčenju arteriol in venul, kar je še posebej dobrodošlo, saj običajno pride do manjših notranjih krvavitev, obenem pa hlajenje pripomore tudi k **zmanjšanju bolečine**. Ohlajanje z ledenimi obkladki naj traja od 10 do 20 minut. Zelo priročen in učinkovit je **instant ledeni obkladek**, izdelek, ki je naprodaj v lekarnah. Obkladek je v obliki priročne vrečke, ki se aktivira ob pritisku in takoj začne hladiti. Če koža ni poškodovana, je po ohladitvi priporočljivo obolelo mesto takoj namazati z rastlinskim gelom, ki deluje protibolečinsko in preprečuje nastanek vnetja. Ko se vrnemo domov, je potrebno nadaljevati z nanosom rastlinskega gela, da preprečimo bolečine in vnetja. Svetuje se počitek ter dvig poškodovanega uda nad višino srca, kar pripomore k zmanjšanju otekline in bolečine.

Klemen Mikic

Oglasno sporočilo

POŠKODBA?

Preobremenjene mišice, otekline, zvini, udarnine...

Takojšnja oskrba poškodbe **s hlajenjem**, omili sekundarne posledice poškodbe in **bistveno skrajša čas ozdravitve!** Kasnejši nanos gela pomaga pri zmanjšanju otekline in vnetja.

Aktiviraj in hladi 20 minut.

v vsak nahrbtnik!

NO•DOL
KO GIBANJE POSTANE UŽITEK

Medicinski pripomoček razreda II A

Izdelki so na voljo v lekarnah, Sanolaborijih in specializiranih trgovinah

Sanofarm d.o.o., Šmarska c. 5c, Koper, info@sanofarm.si, www.sanofarm.si

Praznična Slovenska

✍ in 📷 Brane Pahor

*Na koncu Vrat odprejo se nebesa,
v steno sten zazrejo se očesa,
v ponos Slovincem od nekdaj stoji,
junak je, kdor z njo meri si moči.*

V Slovenski grapi

A, A, A SLOVENSKA?

Spet bom zamudil, pa ravno danes, ko me malce pred Kranjem čaka kar šesterica, sem premleval sam pri sebi, ko sem mrzlično začel pripravljati čaj, na katerega sem se spomnil tik pred odhodom. Preskočil sem stopnice, »na brzino« zmetal opremo v avto in oddrvel proti dogovorjenemu mestu.

Nedelja, 27. april 2008. Nekoliko že pozabljen praznik, za mene pa velik dan. Stane me je polklical en dan prej in kar malce zajecjljal sem, ko sem ponovil za njim: »A, a, a Slovesna, ssseverna stena?« Spopasti se s steno, in to še v zimskih razmerah povrhu, le ni mačji kašelj. Stena je bila vedno nekje proti vrhu seznama mojih želja, da mi le leta ne bi prehitro odpihnila mojega seznama.

Zima je par tednov pred tem še zadnjič pomahala z repom, nasulo ga je kar nekaj tam gori, tudi mraz še ni popustil. Razmere so torej obetale veliki finale odhajajoče zimske sezone. Zamudil sem le nekaj minut, a vseeno sem se ekipi oddolžil z jutranjo kavico na jeseniški obvoznici.

DO STENE

Dolina Vrat je mirno in spokojno pričakala rojstvo novega dne. Vrata, kako simbolično ime za odpiranje nečesa novega, lepega, skrivnostnega. Minilo je že veliko let, ko so tudi meni Vrata odprla pot v čudoviti svet gora. Kot veliko rojakov sem tudi sam začel svojo gorniško pot z vzponom na Triglav. Po Tominškovi smo se podali na Kredarico in kar na jok mi je šlo naslednji dan, ko nas je ledeni dež pregnal v dolino in smo se morali kar podvzitati, da smo še varno sestopili čez Prag v dolino.

Škrlatno obarvana Dolkova špica se nam je že smejala skozi visoke krošnje smrek, ko smo parkirali na parkirišču tik pred Aljaževim domom. Tudi okoliške vrhove je že objemalo sonce, le Stena je bila še skoraj v celoti v senci, kakor da bi hotela še bolj poudariti svojo resnost in spoštljivost, ki smo ju ji bili dolžni izkazati. Iz avtov smo pričeli vlačiti številne kose opreme in kar precej je bilo treba za naš podvig. Spreletelo me je ob pogledu na številne, strmo padajoče zasnežene žlebove in nisem si znal predstavljati, kje bomo v njih našli prehode. Štorkljaje so odmevali naši koraki, ko smo se bližali poti čez Prag. Trije med nami so namreč na ramah nosili še smuči in njihova obutev je ostalim ponujala kar simpatičen zvok. A nič zato, oni so se pa nam smejali, ko so kasneje odsmučali v dolino. Začetne plošče poti so bile že kopne in s pomočjo vlažnih klinov smo se potegnili čez prvi prag. Sledile so prve snežne strmine, zato so dereze na prvem

varnem mestu odromale iz nahrbtnikov na noge, pripravil pa sem si tudi dva cepina.

Med natikanjem derez sem se zavedel, da me z njimi čaka zanesljivo najtežja preizkušnja do sedaj, zato so mi misli nehote zbežale na prvi krst z njimi. Z Mojčem, ki je bil takrat že precej izkušen, sva se neko krasno januarsko soboto namenila na Grintovec. In ko sem ves ponosen prisopihal na vrh, mi je ponos v trenutku splahnel, saj sem tam ugledal možakarja s prav luštnim štirinožnim prijateljem ob sebi. »Vsaj slikaj me tako, da se kužka ne bo videlo,« sem takrat prosil prijatelja, ki se mi je hudomušno smejal, ko sem mu podajal aparat v roke.

Snežni jeziki so nam prav spretno nakazovali smer med skalnatimi otočki, poraslimi s travo in z redkim ruševjem. Le zadnjemu med njimi se nekako nismo mogli ogniti in smo se v nekakšnem »otročkem *drytoolingu*« prebili ponovno na sneg, kjer nas je na desni strani že čakal vstop.

V STENI

Tam ni bilo več šale, a že ob vstopu sem ohranil mirno kri, saj nas je uhojena gaz vodila strmo navzgor do od daleč vidnih redkih macesnov, ki jih je teta zima povsem oropala jesenskih barv in topline ob pogledu na njih. Sledilo je prvo resno mesto. Korak za korakom smo se obrnjeni k bregu spustili nekaj metrov navzdol, čemur je sledilo dolgo prečenje v desno, ponovno gor, vseskozi pa smo že kar uživali v utrjenih stopinjah, a koncentracija je bila popolna. Kilometri, ki sem si jih nabral z zimskim Triglavom, Jalovcem, Skuto, Bosovo ter Wisiakovo grapo, so mi tu prišli še kako prav. Tik pred Belimi platmi pa nas je pričakal kar resen skok. Med dvema ogromnima skalama se je šopirila strma grapica, ki od daleč ni delovala hudo, a ko sem se ji približal, se je kar lepo postavila pokonci. Bogdana in Lado, izkušena alpinista, sta bila hitro čez. »Bo šlo?« sta zavpila navzdol. Z obema cepinoma sem zasekal v skoraj povsem trd sneg ter nato naredil prvi korak. Še dvakrat sem ponovil vajo in že sem bil ponovno v lažjem svetu.

Do Belih plati, katerih široke skalnate plošče so bile le redko posejane s snegom, so nas privedle komaj za čevelj široke stopinje. To je bilo ključno mesto, zato Lado in Bogdana nista spraševala več, temveč sta previdno splezala naprej ter višje pripravila varovanje, Miro, prav tako prekaljen maček, pa je počakal spodaj.

Šele tu sem si malce oddahnil, ko sem čakal na vrsto, da se navežem na vrv. Ozrl sem se v prepad

Prečnica v spodnjem delu smeri

in opazoval, kako globoko spodaj se je vila ozka dolina Vrat, kako daleč se mi je v soncu prešerno smejala Dovška baba. Zavedal sem se svoje majhnosti, utripal sem kakor drobcena zvezda sredi jasne noči. V primerjavi z mogočno steno je bila le moja želja velika, želja po premagovanju samega sebe, kajti stena se ne da premagati, lahko te samo sprejme ali zavrne, to pa je v veliki meri odvisno od samega tebe.

Irena je bila prva na vrsti, kar dobro ji je šlo in meni je bilo takoj lažje, ko sem se približal Miru, ki je imel že pripravljeno vrv, da se privežem nanjo. Od same treme pa se še privezati nisem znal več in Miro je takoj sprevidel mojo zadrego, me umiril ter me navezal. Miro je prav tak, kakršnega sem si ga predstavljal, preden sem ga spoznal tistega dne; umirjen, resen, vreden zaupanja. Njegova knjiga Preizkušnje se me je močno dotaknila in težko si je

predstavljati vse tisto, kar ga je doletelo v življenju. Ko sem bil enkrat na vrvi, je *psiha* delovala povsem drugače in z lahkoto sem splezal krajši skok, posut s kamenjem ter z drobcu ledu. Lado mi je namenil svoj značilni vzpodbudni nasmeh in kmalu smo vsi napredovali naprej.

Raznolikosti, dinamike, predvsem pa sledenja varnih stopinj v snegu, ki jih je nato ponujala stena, kar ni in ni bilo konca. Samo še prehod čez Bučarjevo steno, na katere levi in desni so se bohotile ozke in dolge ledene sveče, in že smo se znašli v zadnji prostrani Slovenski grapi.

Zlesti čez njo je bil pravi užitek, saj je bila povsem zalita s snegom, in verjel sem Tomaževi pripovedi, kako je bilo tam v zgornjem delu leto poprej, ko brez Mirovega varovanja ne bi prišel varno čez. Pa ne da je že vsega lepega konec, sem razmišljal, ko mi je v široki, skoraj izravnani krnici

Tomaž pokazal tisti dan edini možni izhod iz stene, to je Prevčev izstop.

NAPORNI IZSTOP

Ob pogledu na prisrčno, ravno prav strmo grapico se mi je kar zasmajalo, ko sem se skoraj »prilepil« na Ireno in Staneta, ki sta krenila pred menoj. Toda stena se ni dala kar tako, preizkusila me je še zadnjič in prav njen zadnji izpit je bil fizično najtežji. Korak za korakom sem zabadal konice derez v sneg ter si ob tem pomagal z dvema cepinomoma. Stane se je kmalu »odlepil« in čeprav s smučmi na hrbtu ga je neizmerna mladostna energija kar odplavila višje. Žleba pa ni in ni hotelo biti konec, noge so postajale vse težje, počivati pa si nisem upal, saj je bil sneg čedalje trši, strmina pa je še kar naraščala.

Staneta sploh nisem več videl, Irena pa se je precej pred menoj začela prebijati iz sence v sončni del izstopa. »A bova kmalu čez?« sem zavpil še s komaj slišnim glasom. Opazila je mojo utrujenost ter odvrnila: »Še malo, Brane, še malo vzdrži pa bova zunaj!« In njene vzpodbudne besede so mi vlile zadnje atome moči, da sem se končno pretolkel na rob. Kakšno olajšanje, kakšno veselje, stiskali

smo roke eden drugemu, le še Tomaž in Miro sta stopala iz globokega žrela robu naproti.

Ob malici, ki je sledila, smo veselo čebljali, dokončno smo se lahko oddahnili, v notranjosti pa sem bil popolnoma prevzet od tiste značilne radosti in ponosa na pravkar opravljeno dejanje. Sem lahko dočakal še kaj lepšega, kot stati na robu mogočne stene, ozirajoč se proti v soncu bleščečim martuljskim goram, ki so bile v belo praznje oblečene in so nežno božale moje oči? Tam so bile napisane moje prve najlepše zgodbe, tam sem pustil svoje prve odsanjane sanje. Večino s prijatelji, kajti brez njih ne bi imel s kom deliti svoje sreče; le s pravimi prijatelji sem se spustil v raziskovanje njih skrivnosti in skupaj smo srkali njih lepote.

ENI S SMUČMI ENI PA »PEŠ«

Samo neskončno bela in neskončno modra barva sta odsevali v naših očeh, ko smo se sredi deviške, neizmerne snežne preproge pomaknili naprej. Začuda se tudi nam, ki smo bili brez smuči, ni prav nič udiralo in ko smo začeli pogledovati proti vrhu očaka, je nenadoma vsem zastal dih. Nekoliko nižje od vrha so se proti dnu spuščale štiri pike. Bili

Prevčev izstop tik pod vrhom stene

Čez Triglavske pode

so štirje smučarji, ki so smučali po Müllerjevemu kaminu. Nekako na sredini pobočja so se v varni razdalji ustavili ter nato v kratkih zavojih počasi odsučali proti dnu. Ob drzni predstavi, kakršne res ne vidiš vsak dan, smo vsak svoj komentar podali šele takrat, ko je bilo le-te dokončno konec.

Prav himalajsko navdihnjena je bila naša stara dobra znanka Rjavina, ki nas je pozdravila, ko smo se približevali Staničevemu domu. Osamljena kočica z zaprtimi vrati se mi je od daleč zazdela kakor bajta, na katero sta naletela Janko in Metka v svoji pravljici, le da so gozd v našem primeru zamenjale bele poljane, do koder je seglo naše oko.

Tam smo malo postali. Irena in Stane sta se veselo kepala in počenjala vragolije v snegu. Ob pogledu na bližnji Begunjski vrh me je zamikalo, da bi izkoristil pavzo ter skočil na vrh, ki se mi je tako rekoč ponujal na doseg mojnih nog. A prav nihče ni želel tisti dan oskruniti Stene, tudi jaz ne. Stena je bila tisti dan naša pot, izpolnila je vsa naša pričakovanja in nihče izmed nas ni imel prav nobene potrebe, da bi si lahko zaželel še kaj več.

Po krajšem počitku je sledil le še sestop v dolino za Cmirom. Na svoj račun so tedaj prišli tudi naši

trije turni smučarji. Kar zavidal sem jim, ko so vijugali po že nekoliko razritem pobočju navzdol, preostali pa smo se prelevili v vlogo pešcev ter se zakadili za njimi. Kjer se je le dalo, smo smučali kar s čevlji, saj je sneg, ki je bil še ravno prav trd, to z lahkoto dopuščal. Skromna višina ter višje temperature so nas le v zadnjem delu »pocukrале« z udiranjem v sneg preko kolen, preden smo se začeli izgublјati v kopni stezici, obkroženi z na gosto posejanimi bukvami. Ob potočku na koncu poti, ki je že veselo žuborel v pomladnem navdihu, me je od daleč zagledal Primož in mi veselo prišel naproti. Kar žarel sem, ko sem mu povedal, kje sem bil, še bolj pa sem bil presenečen, ko sva se ponovno rokovala ob odkritju, da je bil on eden izmed četverice, ki je presučala Müllerjev kamin. Res je, mešanica poguma, drznosti in izkušenj pri njem nima meja.

Prav prijetno nas je grela pozno popoldansko sonce v hrbte, ko smo dvignili vrčke z rumeno tekočino na klopeh zunaj ob Aljaževem hramu. Z mislimi sem bil še vedno v steni, zavedajoč se, da najlepše šele pride, saj sem postal bogatejši za lep spomin, ki ga bom vedno nosil s seboj.

Zimska Ojstrica

Čez usojene Škarje

✍ in 📷 Stane Škrjanec

17. 3. 2009

Res »smešno«, če s kančkom samoironije pomislím, vse tole. Besede napletam z bolniške postelje v Kliničnem Centru, še včeraj pa sem se veselo klatil po pobočjih Ojstrice! In da je vse skupaj smešno še toliko bolj, eno z drugim nima prav nikakršne zveze ...

Kako prijetno je zaprtosti nevajeni duši iz pižame, smrdeče po ribah, skozi okno ubežati v svobodo na plan! In to v tako sveže spomine! Zdravje. Pojem, ki človeka v prekipevajoči nasladi smeje navdušuje, v «bolečem» zavedanju pa toliko bolj omejuje, postavi na stran ...

A NAJ ODLETIM

V Logarski dolini parkiram pri penzionu na Razpotju. V ranem torkovem jutru pričakovano nikjer ni nikogar. Po zasneženi markirani poti jo skozi tunelček ucvrem na Klemenčo jamo. Z jase ob koči mi pogled z učinkom magneta potegne v »napačno« stran. Mogočni obrazi nad krotkim Okrešljem se ravno odkrito nalezejo žgoče rdečice, kot bi jim postalo nerodno. »A le pred kom?« se nevedno sprašujem. Obenem pa slutim, da danes posebej Ojstrici na čast goré za ta veličasten prizor!

Številne sledi predhodnikov, ki so do sem v snegu vodile še z obeh poti iz doline (tudi s tiste od Doma planincev), v gozdu nad Jamo počasi ugašajo. Pri prečenju številnih plazov pod ostenjem Krofičke naposled ostanem sam, s svojim smislom za smer in najlažje prehode. Resnici na ljubo, vdeti široko pobočje za lagoden vzpon na rogljaste Škarje, preko katerih s severne strani proti Ojstrici poteka edini «lahek» pristop, niti ni posebej težko. No ja.

A tokrat me tjakaj sprva niti ne nosi ...

NESOJENA GRAPA ...

Luska. Ogromna, markantna, samozadostna skala v podobi zoba morskega psa, ki se naslanja na mogočna ostenja Ojstrice, me že prej posrka predse. Spoj z matico ji onemogoča prikrita strma grapa, ki se v nadaljevanju s poševnim žlebom izpne na osončeni rob v bližini Škarij. In slednjega bi rad že od nekdanj tu preko potipal.

Žleb proti Škarjam na dosegu roke, a prečnica ...

Do vznožja grape se mi nesramno udara. Ko končno »ošlatam« Luske telo, si odpočijem. Tu name romajo nujni kosi opreme. Zagrizem v strmino. Grapa se proti izstopu nagne rahlo v levo ter zoži. Sneg me dobro drži, a bi si vseeno želel, da bi ne bil tako mokasto sipek ...

Iz grape izstopim na manjše sedelce brez opasti, kjer se znova ustavim. Razved je hitro očiten. Razpotegnjeni vzhodni žleb Škarij se na prvo oko nad Amfiteatrom («kotanje» pod zgornjo tretjino smeri) sijajno zaprt potegne vse do obsijanega roba. »Mejduš, poba!« se s prešernim nasmehom

Pogled z vrha Ojstrice proti Planjavi

bodrim in na njem vzradostenega tudi že vidim, a po zazrtju v neposredno bližino ...

Zelo težaven prehod od sedla nad Lusko do Amfiteatra tvori izjemno izpostavljena prečnica. Tudi snežni naklon pri prehodu odprtih gredin ni ravno od muh. V hipu sem si edini – prečka bo ključna! Čeznjo pričnem z usklajenim bočnim pomikanjem. Stopi me še kar dobro držijo, cepina pod skorjo pa sila sumljivo. Zoprno. Na slabi polovici v kolebanju obstanem kot vkopan: »Bom tvegal? Bo sneg (z)držal? Naprej ali ... raje nazaj?« Dolgo sem cincal na mestu, nikoli doslej še toliko časa. Naposled pa sem obrnil. Nevzdržen odzven v glavi: »Verjetno bo šlo ...«, mi tokrat začuda ni bil zadosti. Med sestopom za Lusko me v prsih majčkeno stiska, obenem pa kot posledica na dan privre pozabljena štorija ...

I, KONJIČEK, III ...

Že dolgo bo tega, kar smo se v osnovni šoli pri tehničnem pouku šli meni takrat nič kaj priljubljeno igrico. Učitelj (takrat še tovariš) je pri koncu pouka

zavzdihnil: »Sedaj pa takole. Na voljo imamo še nekaj minut, pa me zanima kako ste iznajdljivi. Rad bi slišal čim več različnih besednih »navez«, z besedo »konj« v sebi! Me prav nič ne briga, s katero se boste znašli, le ponavljati se je prepovedano! Šli bomo lepo po vrsti, začeli pa na tej strani razreda.« Sam sem sedel v oddaljeni zadnji tretjini, zato me je skoraj v hipu zagrabila panika! Si predstavljate

Vprašanje smisla

Vulkani osrednjega Čila

✍ in 📷 Mojca Stritar

Za vsako dolino se odpre nova dolina, za vsakim vrhom nov vrh, za vsakim grebenom nov greben in za vsakim obzorjem novo obzorje, jaz pa hodim in hodim, brez žuljev, brez utrujenosti, brez naveličanosti, samo hodim ... To je bil moj pubertetniški odgovor na vprašanje, kakšna bi bila zame podoba raja!

Danes seveda nisem več prismuknjena najstnica (vsaj najstnica gotovo ne) in vem, da je v življenju fino še kaj drugega kot samo hribi. Tako se mi je nekega dne zgodilo, da sem prišla v Čile, deželo, kjer se za vsako dolino odpre nova dolina,

za vsakim vulkanom nov vulkan in tako naprej, in se v tem rajskem svetu začela spraševati o smislu svojega početja. Ali je vredno?

Ko vstanem v mrzlo, mračno, oblačno jutro, čeprav bi bilo toliko enostavneje uspavati budilko in ostati pod prijazno pernico; ko napol v snu dirkam po položni dolini, vedoč, da bo povratek po isti poti nenavadno nov in nepričakovano neskončen; ko se navidez nonšalantno tihotapim mimo rogatih bikov in upam, da so njihovi mrki pogledi posledica jutranje krmežljivosti in ne jeznoritega značaja; ko se čez odprte širjave spotikam po vulkanskem

Množični vzpon na zelo aktivno Villarrico

Marčevske jesenske barve v čilenskih gorah

pesku, ki so ga nevidni glodalci tako preluknjali, da se vsakih nekaj korakov ugreznem do kolen, kot bi gazila po najbolj nepredvidljivo skorjastem snegu, oni pa se mojim kletvicam hihitajo iz svojih skritih rogov; ko prečim peščena melišča in globoke grape, v katere se moram spustiti in se na drugi strani, ne vedno dobre volje, spet dvigniti po strmi vulkanski mivki; ko sem po dobrih treh urah intenzivne hoje in 700 metrih vzpona šele na vrhu smučišča, kjer je začetek normalne poti na vulkan Lonquimay, in me čaka »samo« še 1100 metrov potenja navzgor; ko se vzpenjam po najbolj peklenskih terenih od sipkega peska do spranega grušča, vsak korak naredim dvakrat in preklinjam tistega, ki je vzpon opisal kot »enostaven in primeren za vsakogar«; ko ni niti dela mojega telesa niti kosa oblačil, ki ne bi bil pokrit s prahom, a se hkrati ne morem jeziti na nikogar, ker ga dvigujem sama; ko moj pokvarjeni desni podplat vedno bolj boli in se od strmine pričenjajo pritoževati tudi meča; ko avtomatski pilot že zdavnaj ne deluje več in edini pogon ostaja volja; ko je Lonquimay pred mano vedno višji in se vrh noče bližati, teren pa postaja vse hujši – apnenčaste skale slovenskega melišča nadomestite z lahkimi, okroglimi kamni iz lave, ki so tako zelo narejeni za kotaljenje in spodrsavanje, in razumeli boste, zakaj

Čilenska jesen pod vulkanom Osorno

Osrednji Čile – informacije

Osrednji Čile sega od Santiaga na severu do Puerto Montta na jugu, kjer se začne logistično bolj zapleteno območje Carretera austral (Južne ceste). Večina popotnikov se Čilu zaradi nekoliko višjih cen ponavadi izogne skozi Argentino, toda gorniški navdušenci ga ne bi smeli zamuditi. Za gosto poseljeno, ruralno obalo se dviga nepregleden niz gorskih dolin, vulkanov in narodnih parkov – samo spomnite se na zgodbo urugvajskega nogometnega moštva, ki je prav v teh gorah strmoglavilo z letalom in dva meseca izgubljeno malicalo svoje manj srečne kolege ...

Nekateri bolj znani in logistično lažje dosegljivi cilji so puščobni vulkan Descabezado Grande (3830 m) in naravni rezervat Altos de Lircay, ki slovi po pristajanjih NLP-jev, vulkana Chillan (3122 m) in Antuco (2985 m), narodni park Conguillío z zelo aktivnim vulkanom Llaima (3125 m), verjetno najbolj oblegani čilenski vulkan Villarrica (2847 m) nad ultra turističnim mestecem Pucon, razsežni Puyehue (2240 m) ali z ledeniki ovešeni Osorno (2652 m) ...

Prevozi: Večja mesta (Rancagua, Talca, Concepcion, Temuco, Valdivia, Puerto Montt) so dosegljiva z letalom ali dolgoproglaškim avtobusi (približno 1 EUR za uro vožnje), za manjše kraje pa na kvalitetnih cestah skrbijo lokalni avtobusi. Do bolj oddaljenih izhodišč ni javnega prevoza, pomagajo taksiji, najem avtomobila, štopanje ali trepžne noge.

Namestitev: Kampiranje je v Čilu najcenejša rešitev. Hostli so razmeroma dragi (od 7 do 15 EUR na noč), a pogosto zelo

na tem terenu moja kultiviranost upada skupaj z motiviranostjo; takrat se sprašujem: ali je ta mazo-hizem vreden tega?

Potem razum naenkrat neha ropotati in me objame tišina.

In takrat sem na vrhu. Na Lonquimayu (2865 m). Ni niti vetra niti mraza niti žive duše, samo sonce, krater z ledenikom, kamni iz lave, ki se ne morejo odločiti, ali bi bili rdeči ali rjavi ali vijolični ali črni in so zato vse in nič od tega, razgledi na vse neznane gore, na vsa neskončna obzorja, in jaz, pobratena s kondorjem na drugi strani kraterja.

Dobro uro in tisoč metrov mehkega sestopa niže se v soncu zlato majejo andski bambus in pravljične kačaste aravkarije, ki se zaman stegujejo k svojemu ljubimcu mesecu, jutranji bikci mi prijazno mežikajo z druge strani ograje in trave plešejo sredi črnega peska.

In potem ni nobenega dvoma več. Ja, vredno je. ○

udobni s samopostrežnim zajtrkom, brezplačnim internetom in drugimi ugodnostmi. V hribih je edina možnost šotor; opremo za taborjenje je mogoče najeti le v nekaterih bolj gorniško usmerjenih krajih.

Sezona: Poletje je na južni polobli od decembra do februarja. Tudi marec je še suh mesec, nato se začnejo bolj mokri dnevi. Zima od junija do septembra odpre čisto nove, smučarske perspektive.

Literatura in zemljevidi: Čile je odlično pokrit z vodniki in zemljevidi. Vstopnina v narodne parke pogosto vključuje preprosto skico ali zemljevid. Koristni spletni strani sta Andeshandbook (www.andeshandbook.cl/) v španščini in Trekking in Chile (www.trekkingchile.com) v angleščini, nemščini in španščini.

Vulkan Lonquimay: Razgledni Lonquimay je hišna gora kraja Malalcahuello blizu Temuca. Primerno izhodišče je švicarsko turistično naselje La Suizandina (www.suizandina.com). Vulkanske pustinje Lonquimaya obkroži 6-dnevni trekking, zgolj pristop na vrh pa je enostavno izvedljiv v enem dnevu. Iz Suizandine s taksijem (30 EUR) do vrha smučišča Corralco (varčneži to naredimo peš v treh urah) in od zadnje žičnice naravnost gor po izrazitem jugovzhodnem grebenu do vrha (1100 m, 3-4 h). Pot je strma, na vrhu izpostavljena in izjemno naporna, a tehnično nezahtevna.

Najlepši dostop na vrh

Severovzhodni greben Kepe

✍ Gregor Gartner 📷 Zoran Gaborovič

Že nekaj časa sva z ženo razmišljala, da bi jo obiskala. Kepo namreč. Našla sva jo v najini knjižici z naslovom Vrhovi prijateljstva, ki jo je izdala Planinska zveza Slovenije. V njej so opisane poti na 60 vrhov treh dežel, in sicer Furlanije - Julijske Krajine, Koroške in Slovenije. Pot po vrhovih naju bo zagotovo obdarila z mnogo novimi doživetji in spoznanji.

Kepe je tretji najvišji vrh v grebenu Karavank. Je eden izmed mejnih vrhov med Slovenijo na južni strani in Avstrijo na severni. Ker nama je severna stran Karavank še izrazito neznana, se odločiva za pot od tam. V skromnem opisu v knjižici prebera opis poti, ki poteka do Bertahütte, od te kočice pa naprej po vzhodnem pobočju Kepe po poti 680 proti sedlu med Kepo in Malo Dovško Kepo in od tam desno po travnatih vesinah do vrha.

V Avstrijo se peljeva čez nekdanji mejni prehod Ljubelj, nato pa skozi dolino Rož (Rosental) do naselja

Borovec (Woroutz), kjer z glavne ceste zavijeva levo proti Bertahütte. Na tem mestu se nama odpre prelep razgled na goro. Po nekaj kilometrih urejene makadamske ceste, ko se ta že dodobra »postavi pokonci«, na primernem mestu ob cesti parkirava. Nadaljujeva peš, nekaj časa po cesti, potem pa naju markacije povedejo levo v gozd. Vzpenjava se elegantno v ključih po gostem bukovem in smrekovem gozdu in še preden bi se utegnili pričeti dolgočasiti, naju v dobri uri privedejo do travnate jase, kjer stoji zelo simpatična Bertahütte.

Izpred kočice je Kepe kot na dlani. Še posebej izstopa njen prekrasni severovzhodni greben, ki se prek sedla Borovščica pne proti vrhu. Čeprav sva sprva nameravala iti na vrh čez sedlo med Kepo in Malo Dovško Kepo, naju greben tako prevzame, da se odločiva zanj. Ker poti po njem ne poznavava, stopim v kočico in oskrbnika povprašam o morebitni težavnosti. Pove mi, da je pot po grebenu sicer

Severovzhodni greben Kepe

Kepa/Mittagskogel, 2145 m – informacije

Dostopi

Skozi Belco. Dober kilometer iz naselja Belca zavijemo desno na gozdno pot, po njej do sedla Sedlič in nato po zahodnem pobočju do vrha. Zahtevna označena pot. 4–5 h.

Z Dovjega. Z Dovjega po markirani poti mimo Erjavčevega rovta pod vrhom Gubno do vrha. Zahtevna označena pot. 4–5 h. Poti lahko povežemo v krožno turo.

Po markirani poti 680. Dostop čez Ljubelj, nato po dolini Rož (Rosental) do naselja Borovec (Woroutz) ali po avtocesti skozi Karavanški predor do izvoza St. Jakob in potem po lokalni cesti do Borovca (odcep ceste proti Bertahütte se hitro zgreši). Iz Borovca sledimo oznakam do koč. Prav kmalu pridemo na makadamsko pot, po kateri se lahko pripeljemo najvišje do zapornice na 1200 m (avto lahko pustimo tudi nižje), nato pa sledimo označeni poti do koč. Od nje gre pot 680 po skrotastem vzhodnem pobočju Kepa na sedlo med Kepo in Malo Dovško Kepo, od tam desno po

travnatih vesinah do vrha, kjer stoji križ. Od Bertahütte do vrha je 2 uri hoje, skupaj od zapornice 3,5 ure.

Pot po severovzodnem grebenu. Do Bertahütte po prej opisani poti. Nad sedlom Borovščica po strmem gozdnem hrbtu do skalnega grebena pod skalni skok (II. stopnja), višje lažje (I). Po skrotastem svetu in čez lažje skalne odstavke do vrha. Orientacija ni zahtevna. Težavnost: alpinistični vzpon II/I, 500 m. Od Bertahütte do vrha 2 uri.

Vodnik: Irena Mušič, Vladimir Habjan: Karavanke. Sidarta, 2007.

Zemljevidi: Julijske Alpe, vzhodni del, 1 : 50.000; Wörthersee Karawanken. Wander- und Radtourkarte 61, 1 : 50.000, Kompass; Faaker See, Ossiacher See, Villach, Dreiländereck unteres Gailtal, WK 224, 1 : 50.000; Carnica Region, Rosenthal, Klagenfurt, WK 234, 1 : 40.000.

Kepe smo v Planinskem vestniku predstavili junija 2005.

nezavarovana, je pa označena in primerna za izkušene gornike. Ob skromni malici pred koč se v pogovor zapleteva še s tremi avstrijskimi planinci, ki se jim nato pridruživa na poti. Običajna pot vodi sprva od koč do sedla Borovščica, kjer zavije levo, pot po SV grebenu pa se usmeri naravnost navzgor. Nekaj časa se vzpenjava po mehkem gozdnem hrbtu, nato pa naju pot privede do prvih skal. Prvih nekaj metrov se morava kar pošteno prijeti zanje, višje pa se pot položi in le redko si še pomagava z rokami. Koča, pri kateri sva bila še pred pol ure, je

kot na dlani. Odlično se vidi Vrbsko jezero. Svet pod nama je vse lepši, ustavljava se in fotografirava. Ostajava brez besed. Korak je lahkoten, sproščen, na koncu že kar drviva proti vrhu, do katerega je od koč uro in pol. Na vrhu si s planinci iz Avstrije sežemo v roke. Zahvaliva se jim za družbo. Bil je lep vzpon.

Pot z vrha se nato po travnatem pobočju zložno spusti do sedla med Kepo in Malo Dovško Kepo, od tam pa po skrotastem vzhodnem pobočju nazaj do Bertahütte in naprej v dolino. ●

V spodnjem delu grebena

Najvrhovi Alp izven Slovenije

Na našo anketo o izboru 10 NAJvrhov Alp smo do 25. 5. 2009 dobili 146 pravilno izpolnjenih glasovnic. Po pričakovanju je zmagal lepotec Matterhorn, 4478 m, ki je tudi v interni anketi članov uredniškega odbora PV zasedel prvo mesto.

REZULTATI GLASOVANJA:

1. Matterhorn	89
2. Grossglockner	81
3. Eiger	75
4. Tri Cine	75
5. Mont Blanc	70
6. Watzmann	56
7. Grandes Jorasses	51
8. Monte Rosa	50
9. Civetta	49
10. Weisshorn	49 glasov

Komisija v sestavi Vladimir Habjan, Andrej Stritar in Andrej Mašera je kot dobitnike nagrad izžrebala:

1. nagrada: brezplačna naročnina na PV:

Ferdo Rus, Maribor

2. nagrada: knjiga Planinske založbe, vodnik Dolomiti, sanjske gore (A. Mašera):
Tone Štih, Kamnik

SEDEM NAGRAD: MAJICA PZS:

3. **Marjan Rednik**, Ljubljana
4. **Boris Likar**, Ajdovščina
5. **Vlasta Pšunder**, Koper
6. **Sebastjan Horvat**, Radovljica
7. **Lidija Leskovar**, Slovenska Bistrica
8. **Stanka Dvornik**, Ruše
9. **Damjan Penko**, Pivka
10. **Jure Boruta**, Domžale

Nagrajencem pristočno čestitamo, vsem pa se zahvaljujemo za sodelovanje v anketi. Izbrane NAJvrhove bomo postopoma opisali v naslednjih številkah PV, od zadnjega Weisshorna do zmagovalca Matterhorna.

Maglič nad
Trnovačkim
jezerom z vrha
Trnovačkega
Durmitorja

Maglič, 2388 m

Najvišji vrh Bosne in Hercegovine

✍ in 📷 Vlado Vujisić

Maglič je gora, katere del se nahaja v Bosni in Hercegovini (Republika Srpska), drugi del pa v Črni gori. Sodi v Dinarsko pogorje in se razteza v smeri severozahod-jugovzhod. Najvišja vrhova sta Mali Maglič (2386 m) in Veliki Maglič (2388 m).

Mali Maglič je znan tudi kot Bosanski Maglič, ker se nahaja na območju Bosne in Hercegovine in je tudi najvišji vrh te države. Vendar pa je najvišji vrh Magliča dva metra višji Veliki Maglič, znan kot Crnogorski Maglič; čeprav je višji, ni tako opazen in impresiven kot izrazitejši vrh Malega Magliča. Prav zato se planinci večinoma vzpenjajo na Mali Maglič in ga imajo za glavni cilj ob obisku pogorja.

ORIS POGORJA

Pogorje Magliča je sestavni del Nacionalnega parka Sutjeska, ustanovljenega leta 1962, in širše gorske skupine Bioč/Maglič/Volujak/Trnovački Durmitor/Vlasulja v severozahodnem delu Črne gore. Pogorje se vzpenja ob desni obali reke Sutjeske, ki je tudi ločnica med Magličem in vrhovi Zelengore na levem bregu. Skupaj z Biočem in Volujkom tvori Maglič gorsko skupino, obdano z rečnimi tokovi v globokih soteskah Sutjeske z zahodne, Drine in Pive z vzhodne in Vrbnice kot Pivinega pritoka z južne strani. Na vzhodni strani Durmitor od Magliča in ostalega pogorja ločujeta kanjon Pive in Pivsko jezero. Pogorje je bogato s sledovi poledenitve, npr. z ledeniškimi morenami in značilnimi dolinami.

Do višine okoli 1600 metrov sega mešani gozd gostih bukev in iglavcev, nad tem pa je območje gorskih pašnikov in skalnatih vrhov. Maglič je nastal kot posledica terciarnega gubanja. Osnovna struktura je paleozojska, grebeni pa so iz mezo-cojskega apnenca. Ob stiku starejše neprepustne kamnine in apnenca privrejo na dan številni izviri. Sam vrh Magliča ima obliko strme, kamnite piramide, razžrte v obliki ošiljenih tvorb, grebenov, stolpov in prepadnih grap.

Glavni vrh Magliča in štrleči razglednik Mali Maglič se dvigata nad znanim pragozdom Peručica s površino 1291 hektarov, ki je enkratni rezervat

flore in favne, na njegovem dnu pa je slikoviti, 75 metrov visoki slap Skakavac. Pogorje se na nasprotni strani spušča do Trnovačkega in Mratinjskega jezera in s celovitim kompleksom ostalih vrhov ustvarja enkratno območje očarljive naravne lepote.

Strme in nedostopne stene se spuščajo z vrha Magliča v vseh smereh, edini lažji pristop na njegov vrh poteka po grebenu z jugovzhoda. Zelo slikovita je jugovzhodna skalna grmada, ki se vzpenja nad travnato planoto Prijedor, medtem ko na severovzhodu njegove skalne police dobesedno navpično prepadajo na bosansko stran. V svojih nedrjih Maglič skriva izjemno lepo jezero v obliki srca, obdanega z gozdom, skalnimi policami in apnenčastimi melišči. Ta biser neokrnjene narave je Trnovačko jezero, ki poleg Črnega jezera na Durmitorju velja za enega najlepših v Črni gori.

Jezero je pod južnimi pobočji Magliča, zahodnimi stenami in melišči Trnovačkega Durmitorja in severnimi pobočji Volujka na 1517 metrih, obala pa obsega 2800 metrov. Dolgo je 825 metrov, široko 715 metrov, najgloblje pa 9,2 metra. Ponikla voda kasneje privre v Čokovem izviru pri naselju Čokova Luka v soteski Pive, kjer je višinska razlika 1047 metrov. Dostop do Trnovačkega jezera s prevoznimi sredstvi ni mogoč, zato ga obiskujejo le pravi ljubitelji narave. Jezero je izhodišče za klasično markirano pot na Maglič in tudi najboljši kraj za šotorjenje.

MOJE PRVO SREČANJE Z MAGLIČEM

Že nekaj let sem pri vzponih na vrhove Durmitorja opazoval in fotografiral pogorje Magliča, Bioča in Volujka z Bobotovega kuka, Prutaša in Planinice. Končno sem se odločil priključiti skupini planincev, ki so se nekega lepega majskega dne odpravili na Maglič. Po nočni vožnji iz Beograda smo zgodaj zjutraj prispeli v Tjentište v dolini Sutjeske in nato naprej do Dragoš sedla. Dopoldne smo izkoristili za ogled prelepega naravnega fenomena in rezervata – pragozda Peručica, v čigar samem srcu teče istoimenska rečica. Na dnu pragozda nas je

presenetil fantastičen prizor, slap Skakavac. Vrnili smo se do Dragoš sedla in nadaljevali vožnjo do sedla oz. planote Prijedor. Takoj po izstopu iz avtobusa na travnik sta me očarali veličastna jugovzhodna stena Magliča in dolga severna stena Volujka. Po kratkem počitku smo nadaljevali po slabi poti pod kamnitimi policami. Čez slabe pol ure hoje smo se pričeli spuščati proti dolini Suhe Jezerine, v kateri smo nadaljevali pot po blagem, v glavnem travnatem terenu in čez gozd v dobre pol ure prispeli do prelepega Trnovaškega jezera. Nedaleč od jezera smo na travnatih obronkih gozda postavili šotore, se družili ob večerji in počivali pred vzponom.

VZPON NA SLIKOVITI VRH

Krasno sončno jutro je obetalo lep dan in dobre pogoje za vzpon. Naredili smo polkrog okoli Trnovaškega jezera in uživali ob pogledu na Maglič, ki se je dvigal nad zeleno jezersko vodo. Kmalu smo stopili v gozd in pričeli z vzponom. Čez pol ure smo prišli iz gozda in nadaljevali po

skalnati poti z enkratnim pogledom navzdol na Trnovačko jezero v obliki srca ter na impresivno pogorje Trnovaškega Durmitorja, Trzivke in Volujka. Po uri hoda smo po travnatih pobočjih prispeli na sedlo in čezenj v krnico Carev Do. Ves čas se nam je ponujalo pogorje Bioča na čelu z najvišjimi vrhovi, ošiljenimi Vitlovi. Čustva, ki se ob pogledu na vrhove Bioča vzbujajo v tistih, ki jih vidijo prvič, so tako močna, da se takoj porodi želja po vzponu nanje. Vseeno smo jih pustili za drugič in nadaljevali do našega Magliča.

Kmalu smo prispeli na greben, ki je potekal proti severu. Najprej smo zagledali vrh Velikega Magliča (2388 m), takoj za njim pa se je že kazal glavni in najlepši Mali Maglič (2386 m). Približali smo se mu in pričeli s končnim vzponom po skalnem grebenu. Po 15 minutah smo prispeli na vrh. Osvojitve vrha in pogled z njega sta napolnila mojo dušo in presešla vsa moja dotedanja pričakovanja. Enostavno nisem vedel, kam usmeriti pogled. Predvsem je očarljiv razgled na zeleno-modro Trnovačko jezero v obliki srca, prav tako pa na

Vrh Malega Magliča (2386 m)

Maglič s planote Prijedor

skalno pogorje Trnovačkega Durmitorja v ozadju nad jezerom. Tudi ošiljeni vrhovi Bioča so eden veličastnejših prizorov, ki jih ponuja Maglič. Nad dolino Sutjeske se dvigujejo vrhovi Zelengore na zahodu in okoli deset kilometrov dolgo pogorje Volujka na jugu.

Čez sotesko Pive in Pivske planine proti vzhodu pogled pritegnejo najvišji vrhovi Durmitorja, predvsem Bobotov kuk, Bezimeni vrh, Devojka in Prutaš. Vzpon na Maglič mi je razkril podroben pogled na enkratno lepoto tega gorskega sveta, ki ob Durmitorju, Prokletijah in Komovih spada med štiri najlepša in najimpresivnejša planinska območja v Črni gori. Ta planinski svet se odlikuje s popolnoma nedotaknjeno naravo, nikjer ni sledu civilizacije, kot so planinski domovi.

Po skoraj uri uživanja na vrhu Magliča smo se po poti vzpona začeli spuščati do Trnovačkega jezera, do katerega smo prišli v uri in pol. Ob skupni večerji smo izmenjevali vtise in spoznanja ter razkrivali čustva, ki so nas prevevala ob vzponu na to krasno goro. Turo sem doživel kot resnično navdihujoče in enkratno hribovsko doživetje, ki me je obogatilo s spoznanjem fascinantne lepote Magliča

in ostalega pogorja, ki ga obkroža in se nanj navezuje. Želja po ponovnem vzponu se je ponujala kar sama od sebe. ●

Maglič, 2388 m – informacije

Izhodišče za Maglič sta sedlo in planota Prijedor, ki ju dosežemo iz Tjentišta v dolini Sutjeske in Dragoš sedla. Do Tjentišta pridemo iz Sarajeva preko Foče v dolini reke Drine. Na Prijedoru pustimo vozilo, od tam pa nas pot naprej vodi skozi dolino Jezerina do Trnovačkoga jezera. Tu lahko šotorimo. Druga možnost pristopa je vas Mratinje ob Pivskem jezeru in soteski Pive v Črni gori. Zaradi hidroelektrarne na Pivi ima vas Mratinje redno avtobusno povezavo z Nikšićem.

Najpriporočljivejši dostop je vsekakor iz Tjentišta. Pri bencinski črpalki zapustimo glavno cesto skozi dolino Sutjeske, naprej pa nas pot vodi skozi gost bukov in iglast gozd 17 km do planote Prijedor na višini 1700 m. Prvih 5 km je asfaltiranih, naprej pa je asfalt poškodovan zaradi pogostih padavin in delovanja erozije. Na pol poti pridemo do Dragoš sedla, z razglediščem na slap Skakavac na desni strani, od spomenika pa vodi označena pot do Skakavca skozi pragozd in ob reki Perućici.

Od Prijedora, kjer sta tudi izvir in možnost šotorjenja, pelje stezica, ki se v 50 minutah spusti v široko poljano Jezerine. Od tod do Trnovačkoga jezera pot vodi naravnost čez obsežno poljano v gozd in se dviguje do jezera. Hoje je pol ure, s težkim nahrbtnikom tudi več.

Klasični vzpon na Maglič s Trnovačkoga jezera

Trnovačko jezero (1513 m)–Šarena Lastva–Carev Do (2136 m)–vrh Magliča (2386 m): 4.30–5 h.

Markirana steza vodi od severovzhodne strani jezera in naprej skozi gost bukov gozd. Po 15 min. hoje smo iz gozda, nadaljujemo ob robu gozda in pod stenami, ves čas po markirani in dobro vidni stezi. Ko prispemo pod steno, kjer ni jasno, kam, je treba desno okoli stene in levo ob robu manjšega melišča. Pred sedlom je izrazita štrleča stena, markirana pot jo obide po desni. Do tega sedla, ki se vidi od jezera, je steza ves čas strma, vzpenjamo se 1.15 min. Na desni je

oznaka za vodo, levo pa nas markacija vodi na glavni vrh preko valovitih pobočij in livad. Od sedla gre pot mimo Carevega Dola do travnate strmali naslednjega vrha – Klekovo Pleče (2309 m). Nanj se ne povzpne, temveč gremo po stezi levo od vrha do grebena, ki vodi proti severu. Najprej uzremo vrh Velikega Magliča (2388 m), ki je res najvišji, vendar je glavni in najlepši vrh Mali Maglič za njim (2386 m). Ta vrh je zadnja točka tega gorskega območja, krasen razglednik, zanimiv za vzpone, tako da popolnoma zasenči sicer višji Veliki Maglič, na katerega se večina planincev ne vzpenja. Od prelaza do mesta, kjer obidemo Veliki Maglič in zagledamo glavni vrh, hodimo dobro uro, nato pa še 20 minut do cilja. Pred samim vrhom nas markacija vodi skozi skalno grapo. Lažjemu plezanju se izognemo po desni strani.

Ostali vzponi na Maglič

Mratinje (750 m)–Mratinjska jezera (1504 m)–katun Presjeka (1826 m)–Carev Do (2136 m)–vrh Magliča (2386 m): 6 h.

Mratinje (750 m)–vas Krč (1000 m)–katun Podstubica (1430 m)–katun Klanac (1720 m)–Carev Do (2136 m)–vrh Magliča (2386 m): 6–6.15 h.

Mratinje (750 m)–vas Krč (1000 m)–katun Podstubica (1430 m)–katun Klanac (1720 m)–območje Ledenice (1900 m)–Klekov Kom (2356 m)–vrh Magliča (2386 m): 4.15 h.

Literatura:

Cerović, Branislav: Crnogorske planine, odabrane planinarske ture, Beograd 2002.

Pulević, Vukić, Vincek, Danijel, Bušković, Vasilije: Crnogorske planine, putopisi i zapisi, Cetinje 1997.

Delibašić Tomica: Planinom, Beograd 2004.

En rogač, drugi sinje moder

Pomagajmo ju ščititi

✍️ Dušan Klenovšek¹, Martin Vernik¹ 📷 Dušan Klenovšek

Otroška leta sem preživel na kmetiji na pobočju Velikega Kozja nad Zidanim Mostom. Na dvorišču je bilo vedno nekaj bukovih debel ali že pripravljena skladovnica drv, ki so se sušila pred naslednjo kurilno sezono. V času košnje sem lahko vsako leto na njih opazoval čudovitega modro obarvanega hrošča z ogromnimi tipalnicami. Šele kasneje sem spoznal, da je to v Sloveniji zavarovana vrsta, alpski kozliček (*Rosalia alpina*). V večernem

mraku je v istem času mimo domačije brneče letal večini bolj poznan rogač (*Lucanus cervus*). S kolegom Martinom predstavljava oba, saj gre za ogroženi vrsti, ki sta pokazateljici ohranjenosti listnatih gozdov. Varuje ju tako slovenska kot evropska zakonodaja.

Rogača ne moremo zamenjati z nobeno drugo vrsto hrošča. Je največji evropski hrošč. Velikost največjega med evropskimi vrstami hroščev zelo

Rogač

¹ Zavod RS za varstvo narave

Alpski kozliček

niha, saj samci zrastejo v dolžino med 2,5 in 8 centimetrov. Od samic se ločijo po rogovju podobni tvorbi (preobražene čeljusti). Tako je tudi dobil primerno slovensko ime – rogač. Samci uporabljajo »rogove« v enak namen kot jelenjad – da z njimi premagajo tekmeca v boju za samico. Odrasli hrošči so aktivni v mraku med majem in avgustom. Rogačev življenjski cikel je neizogibno povezan z lesom. Ličinke se razvijajo večinoma na tleh, v trohnečem lesu hrastov, brestov, kostanja, jesena in drugih listavcev. Celoten razvoj poteka zelo počasi, tudi do pet let. Prav zato so ti hrošči še toliko bolj dovzetni za spremembe, ki prekinejo njihov življenjski krog.

Spreminjanje gozdov iz listnatih v iglaste in zmanjševanje količine trohnečega lesa v gozdovih je rogača v Evropi zelo prizadelo. Ponekod njegova številčnost že kritično upadla. Kot pokazatelj ohranjenosti starejših listnatih gozdov je uvrščen na Habitatno direktivo EU. Skladno z njo je vsaka članica EU zavezana predlagati območja, na

katerih bo pozornost posvečala ohranitvi tega, tudi pri nas zavarovanega hrošča. V Sloveniji je pogost na Goričkem, v Slovenskih goricah, ob Dravinji, na Pohorju, Kozjanskem, Bizeljskem, Kočevskem, na Krasu ter v Vipavski dolini in Ljubljanski kotlini. Skratka tam, kjer so še prisotni hrastovi ali kostanjevi gozdovi.

Za družino kozličkov je značilno vitkejše telo z velikimi tipalnicami na glavi – prav tak je tudi alpski kozliček. Ime so kozlički dobili zaradi podobnosti s kozorogi. Brez tipalnic merijo od 2 do 4 centimetre v dolžino. Za razliko od rogača so bolj aktivni podnevi. Ob sončnem vremenu jih lahko opazujemo na mrtvih ali posekanih hlohlih listavcev, predvsem bukev, kamor samice odlagajo jajčeca. Tudi če pobrskamo po sveže žaganih in zloženih kupih bukovih drv imamo veliko možnost, da ga opazimo. Razvoj alpskega kozlička od jajčeca preko ličinke in bube traja od tri do štiri leta. Če samica odloži jajčeca v gozdu ali v skladišču bukov les ob gozdnem robu, do nadaljnjega razvoja sploh ne pride, ker se ta uporabi v gospodarske namene ali za kurjavo. To je verjetno tudi poglavitni vzrok upadanja številčnosti alpskega kozlička. Tudi zanj smo določili Natura 2000 območja. Kot že ime pove, ga lahko opazimo v alpskem svetu, na Pohorju, pa tudi drugje, npr. na Kumljanskem, Kočevskem, Gorjancih, Snežniku in Kozjanskem.

Želite pomagati pri njenem ohranjanju? Če opazite katerega izmed njih, prosimo, da podatek sporočite Zavodu RS za varstvo narave po telefonu ali e-pošti (dusan.klenovsek@zrsvn.si, martin.vernik@zrsvn.si). Pri tem navedite čim bolj natančno lokacijo opazovanja, datum in, če želite, tudi vaše ime in naslov. Veseli bomo priložene fotografije hrošča ali kraja opazovanja. S podatki bomo lahko bolj spoznali dejansko ohranjenost našega okolja in bolj strokovno usmerjali aktivnosti v prostoru. V kolikor ste lastnik gozda ali živite v njegovi bližini, boste veliko pripomogli k ohranjanju s tem, da ne puščate sušečih bukovih drv v gozdu.

Podobno ogrožena sta tudi bukov in hrastov kozliček – o njih pa ob drugi priliki. ●

V gore s čelado

Zaščita za glavo

✍ Matjaž Šerkezi

Čelada je obvezni del tehnične opreme vsakega planinca in alpinista, ki hodi po gorah. Že kamenček lahko povzroči resne poškodbe glave, zato Planinska zveza Slovenije priporoča njeno uporabo na planinskih poteh. Mogoče nas bodo prepričali naslednji podatki: človeška glava je sposobna brez poškodb prenesti sile do 1000 kN. 5-kilogramski kamen, ki pade z višine 2 metrov, pade na nas s silo 1800 kN.

NEKAJ UPORABNIH NASVETOV ZA NOŠNJO ČELADE:¹

- Kdor jo pogosto nosi, naj ima čim bolj športno ostrižene lase. Tako se bo izognil zoprnemu srbenju ali bolečinam.
- Čelada naj bo vedno pravilno zadrgnjena – ne preveč in ne premalo. V prvem primeru tišči in ovira prekrvavitve, v drugem pa se močno zmanjša njena učinkovitost pri padcu ali stranskem udarcu.
- Čelade med plezanjem ne snemamo. Lahko se nam izmuzne iz rok, poleg tega pa se kaj hitro prehladimo zaradi oznojene oziroma mokre glave.
- Čelade ne smemo nikoli barvati ali nanjo lepiti kakršnih koli nalepk, ker to vpliva na kemično zgradbo zunanje lupine, posredno torej tudi na njene fizikalne lastnosti. Če čelado čistimo, to storimo z gobo, vodo in milnico. Za notranji del trakov, mreže in blazinice ne uporabljajmo nobenih pršil za madeže, razen če so od istega izdelovalca.

Pri nakupu čelade ali samovarovalnega kompleta Zavarovalnica Tilja za člane PZS prispeva 15 EUR. Popust se uveljavi ob predložitvi fotokopije računa, fotokopije izkaznice PZS s plačano članarino za tekoče leto in ob predložitvi transakcijskega računa, kamor se nakaže znesek popusta.

PRI NAKUPU ČELADE MORAMO BITI POZORNI NA NASLEDNJE:

- imeti mora nalepki z oznakama UIAA in CE, ki zagotavljata, da je prestala ustrezne teste, proizvajalec pa zagotavlja kvaliteto izdelka,
- biti mora čim lažja, teža naj ne bi preseгла 340 gramov,
- poskusimo jo s tanjšo kapo na glavi, najbolje je izbrati čelado z nastavljivim delom za obseg glave, ki omogoča njegovo prilagajanje glede na potrebe,
- ima naj že vgrajene nosilce za čelno svetilko,
- imeti mora dobro zračenje po sistemu dimnika (točno določeni višina in oblika lukenj, pravišnja količina hladnega zraka od spodaj ter nabrušena notranjost lupine).²

PRIMERI ČELAD

Black Diamond Tracer

Teža: 245 g

Izredno lahka čelada je namenjena alpinistom in plezalcem. Polikarbonatna lupina in notranjost iz EPS³ pene ji dajeta čvrstost in odlično absorpcijo energije. Zračenje omogoča 17 zračnikov, ki so pokriti in neprepustni za vodo. Na voljo je v treh velikostih in štirih barvah. Vdelane ima štiri nosilce za čelno svetilko.

Camp Armour

Teža: 340 g

Čelada je namenjena številnim gorskim pustolovščinam: planinarjenju, trekingu, lažjim plezalnim smerem in feratam. Termoplastična

¹ Bine Mlač, Oprema za gore in stene, Ljubljana, PZS, 1999, str. 189.

² Bine Mlač, Oprema za gore in stene, Ljubljana, PZS, 1999, str. 188.

³ EPS (ekspandiran polistiren) poznamo z drugo besedo kot stiropor.

lupina ima deset zračnikov, kolešček za boljše prileganje glavi in enostavno pripenjanje. Nanjo lahko pripnemo čelno svetilko s pomočjo štirih nosilcev. Na voljo je v petih barvah in treh različnih velikostih: moška, ženska in otroška.

Edelrid Targa

Teža: 380 g
Čelada je nizko oblikovana, sestavljena iz lupine ABS⁴ in notranjosti iz EPS pene. Omogoča prilagajanje obsegu glave od 52 do 64 cm. Odlikuje jo visok varnostni faktor. Zaradi nizke oblike je primerna za športne plezalce.

Kong Scarab

Teža: 255 g
Lahka čelada ima certifikat za štiri športne panoge: planinarjenje, kolesarjenje, kajak in jahanje. Sistem Perfix s koleščkom omogoča enostavno prilagajanje čelade obsegom glave od 51 do 62 cm. Poleg štirih nosilcev za čelno svetilko ima 21 odprtih zračnikov za udobje. Čelada je idealna rešitev za vse, ki se ljubiteljsko ukvarjajo z več športi.

Mammut Skywalker II

Teža: 380 g
Čelado odlikuje osem zračnikov, plastična lupina in udobna notranjost iz stiroporne pene. Prilagodljiva zanka in sistem Perfix omogočata udobno prilagajanje čelade različnim velikostim glav. V lupino so vdeleni štirje nosilci za čelno svetilko. Odlična je za ferate in zahtevne planinske poti.

Petzl Meteor III

Teža: 235 g
Čelada je ena izmed najlažjih na tržišču, namenjena alpinistom za plezanje dolgih smeri. Sestavljena je iz polikarbonatne lupine in stiroporja v notranjosti. Ima enostaven sistem za prilagajanje obsega glave od 53 do 61 cm. Na njej so štirje nosilci za čelno svetilko in nastavek za dodaten vizir. Za zračenje poskrbi 17 zračnih lukenj.

Wild Country Alpine Shield

Teža: 260 g
Čelada je novost v letu 2009. Sestavljena je iz polikarbonatne lupine in notranjosti iz EPS pene. Za večjo trdnost in dodatno zaščito lahko na lupino povežemo še dodaten polikarbonatni ščit in s tem zmanjšamo možnost poškodbe čelade zaradi ostrih kamnov in ledu. Čelada je uporabna za moške, ženske in otroke ter za obsege glav od 53 do 61 cm. Poleg štirih zračnikov ima še štiri vdeleno nosilce za čelno svetilko.

Singing Rock Terra

Teža: 270 g
Je lahka, hibridna čelada s polikarbonatno lupino in notranjostjo iz stiroporne pene. Za zračenje skrbi 12 zračnikov. Vgrajeni so štirje nosilci za čelno svetilko, ena velikost čelade je uporabna za obsege glav od 51 do 60 cm. Idealna je za lažje plezalne ture in ferate.

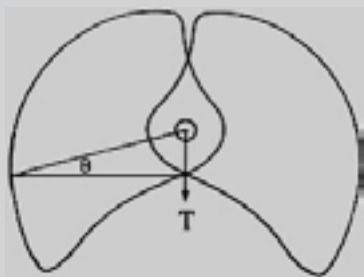
Čelada po izbiri avtorja je Petzl Meteor III.

⁴ ABS (akrilonitril butadien stiren) je splošno uporabljen polimer, ki se uporablja v temperaturnem območju od -25 °C do 60 °C.

Hitro, preprosto, ekološko

Kako pravilno varovati z metulji

✍ in 📷 Jurij Hladnik

Metulj v počti z obremenitvijo T
in označenim kotom,
vir: <http://www.duke.edu/~mak25/Forces.html>

Plezalec z dodatnim pasom za metulje

Varnost je pri alpinizmu še kako pomembna. Z natančnejšim poznavanjem fizikalnih ozadij opreme, ki jo uporabljamo, povečamo svojo varnost v hribih. Predstavil bom metulje, ki se pogosto uporabljajo pri plezanju v hribih in so že skoraj nepogrešljivo varovalo. Njihove prednosti so hitro in preprosto nameščanje in iztikanje, večkratna uporaba, primernost za počti različnih dimenzij, dokaj visoka nosilnost in ekološka neoporečnost, saj ne poškodujejo skale. Ena najprimernejših vrst skale za varovanje z metulji je granit, ki ima ponavadi bolj pravilno oblikovane počti. Plezanje v granitu z dobrimi počmi je tako lahko precej varnejše kot plezanje v drugih vrstah kamnine.

Osnovno zamisel za metulja je dobil ruski alpinist in izumitelj Vitalij Mihajlovič Abalakov (1906–1986), metulje, kakršne poznamo danes, pa je izumil Ray Jardine leta 1978. Gre torej za samo trideset let star način varovanja, ki je omogočil napredovanje tudi tam, kjer je bilo prej to težko ali celo nemogoče.

FIZIKALNO OZADJE DELOVANJA

Metulji (žargonsko *frendi*) so varovala pri plezanju, ki padec oziroma obremenitev zadržijo zaradi svoje oblike, ki silo obremenitve preusmeri v silo trenja med krili metulja in počjo. Krila metulja imajo obliko logaritmične spirale, za katero je značilno, da ima pri vrtenju te krivulje okoli določene točke normalo¹ vedno pravokotno na stično premico. Ta določena točka je v našem primeru vpetje kril metulja na horizontalno os, stična premica pa stena počti. V dobri počti naj bi metulj zdržal toliko, kolikor zdržijo njegovi sestavni deli. Večji metulji imajo ponavadi večjo nosilnost, ker imajo večje in zato tudi močnejše sestavne dele.

Sila trenja je največja takrat, ko je kót med normalo krila v prijemališču kril metulja s počjo in daljico, ki povezuje prijemališče s središčem rotacije kril metulja, nič stopinj. Vendar se običajno uporablja kót približno 13° (odvisno od proizvajalca in

¹ Normala – premica, pravokotna na krivuljo.

Metulj z dvema horizontalnima osema v poči.

Metoliusov metulj z barvno lestvico, ki ocenjuje kakovost namestitve (zelena dobro, rumena srednje dobro, rdeča slabo).

Metulj, ki je nameščen v poč kot zatič, saj se poč zoži v smeri predvidene obremenitve.

posameznega modela). Na skici (str. 65) je ta kót označen s Θ . V tem položaju je metulj stabilneje nameščen, obenem pa je normalna sila, ki tvori trenje, še vedno dovolj velika.

Pri obremenitvi se najprej obremenijo nosilna paličica (po večini jeklenica), praviloma na nateg. Jeklenica je boljša od paličice, ker ne prenaša momenta in tlačnih sil ter je manj občutljiva na zlom pri prehodu prek roba. Jeklenica prenese obremenitev na horizontalno os, na katero so nameščena krila metulja, od tam pa na krila metulja, ki hočejo rotirati, a ne morejo zaradi sten poč. Bolj kot vlečemo za paličico, večja je pritisna sila kril na stene poč. Ta sila normale povzroči silo trenja, zaradi katere se metulj obdrži v poči.

UPORABA IN NAMEŠČANJE

Ponavadi imamo pri plezanju s seboj več metuljev različnih velikosti. Vsak pokrije določeno širino poč, tako da lahko z enim kompletom metuljev (npr. s šestimi različnimi metulji) pokrijemo poč širine od približno 15 mm pa do 90 mm. Včasih moramo poseči po še večjih oziroma še manjših metuljih, ki pa so nekoliko redkejši.

Če imamo s seboj veliko metuljev, lahko razpored opreme na plezalnem pasu postane zelo nepregleden. V takem primeru si lahko pomagamo

z dodatnim pasom, ki si ga namestimo preko prsi, ali pa kar z navadnim najlonskim trakom dolžine 60 cm, na katerega obesimo metulje. Ko pridemo do poč, v katero želimo namestiti metulja, najprej izberemo primerno velikost. Palec upremo na konec paličice, s kazalcem in sredincem potegnemo za vzvod, s katerim povzročimo rotacijo kril okoli horizontalne osi. S tem zmanjšamo velikost metulja, tako da ga lahko vstavimo v poč. Ko je metulj v poč, vzvod spustimo. Vzmeti poskušajo povrniti metulja v prvotno velikost, vendar se krila ob stiku s počjo ustavijo. Metulj je tako nameščen.

Pomembno je, da metulje nameščamo v čvrste, čim bolj toge poč, ki nimajo prevelikega notranjega konusa, usmerjenega navzven, in da nudijo zadosten koeficient trenja med krili metulja ter površino poč. Koeficient trenja med aluminijastimi krili in granitom je približno 0,38. Če so v poč umazana, led, pesek ipd., lahko pride do slabe namestitve metulja, ker delci preprečijo neposredni stik med metuljem in počjo. Tak metulj ne drži dobro, zato poiščemo boljšo poč ali pa odstranimo moteče delce. Varljiv občutek dobre namestitve nam da tudi metulj, nameščen v poč s škrapljicami. Pri močnejši obremenitvi se škrapljice polomijo in metulj pade iz poč. Pri nameščanju metulja v razčlenjeno in razgibano poč je treba paziti na dobro naleganje njegovih

Metulj znamke Omega Pacific s pokvarjenim spojem,
vir: <http://www.danskbjergklub.dk/forum/>

kril (stik med krili in počjo naj ne bo na vrhovih, temveč v dolinah reliefa sten počli).

Nosilnost metulja je odvisna tudi od njegove odprtosti oziroma zaprtosti. Metulji znamke Metolius imajo npr. na krilih označeno z barvami, ali je metulj nameščen dobro, malo slabše ali slabo. Metulj je dobro nameščen, tudi če je dodatno zagoden v skalo kot zatič. Verjetnost, da bo metulj držal, se tako še poveča. Pri tlačenju metulja pregloboko v poč se lahko zgodi, da metulja ne dobimo več ven, ker ne dosežemo več mehanizma za napenjanje, zato se temu izogibajmo. Pri nameščanju relativno velikih metuljev za določeno širino počli se lahko tudi zgodi, da ne najdemo več poti, po kateri smo metulja vstavili v poč, in ga kljub maksimalnemu skrčenju ne dobimo več ven. Tako se ne zgodi redko, da v kakšni smeri srečamo metulja, oguljenega od številnih neuspešnih poskusov obogatitve osebne opreme mimoidočih plezalcov. Včasih si nam jo ob pomoči kladiva celo uspe obogatiti, vendar takih metuljev načeloma ne bi smeli uporabljati.

SMERNICE RAZVOJA

Razvoj metuljev je bil in je še vedno usmerjen k čim večjemu območju pokrivanja različnih velikosti počli z enim samim metuljem in k zmanjševanju njegove teže. Kot rezultat te težnje je podjetje Black

Diamond razvilo nov patent metuljev z dvema horizontalnima osema (glej metulja na prvi sliki, str. 66).

Eden najnovejših izumov je metulj podjetja Omega Pacific, ki pokriva še večje območje širine počli. Ta vrsta metuljev se pri vlečenju za vzvod zлага na več stopnjah in tako pokrije območje širine počli, za katero so sicer potrebni približno štirje navadni metulji. Zaradi večjega števila zvez in spojev med elementi pa so ti metulji nekoliko manj zanesljivi.

ZANIMIVOST

Na fakulteti sem imel priložnost analizirati napetostno-deformacijsko stanje numeričnega modela Black Diamondovega metulja velikosti 4. Analizo sem izvedel s programskim paketom Catia P3 V5 R14. Glavna ugotovitev je bila, da je ena od dveh horizontalnih osi, okoli katerih rotirajo krila metulja, štirikrat bolj obremenjena kot druga in je torej najbolj kritični element metulja. Z velikostjo metuljev se razlika in napetost v teh oseh še povečujeta. ●

NOVOST

ČELADA EDELRID MADILLO

Lahka, kompaktna in robustna čelada Madillo proizvajalca Edelrid bo dobrodošlo zaščitno sredstvo za vse, ki hodite po feratah, saj ne zavzame veliko prostora v nahrbtniku. Njen volumen lahko zmanjšate za 50 %. Narejena je iz materialov, ki imajo visoko trdnost, hkrati pa dobro absorbirajo energijo. Izdelana je za obseg glave 52–62 centimetrov, težka pa 380 gramov.

Matjaž Šerkezi

»Potrebujem pritisk, da učinkovito živim!«

Dave Macleod, »endemit škotskega skalovja«

Pogovarjala se je Martina Čufar

Dave MacLeod v Metalcore (8c+), The Anvil, Škotska. FOTO: CLAIRE MACLEOD

O Davu Macleodu nisem vedela drugega kot to, da je plezanju popolnoma predan, da svoje največkrat zelo nevarne projekte študira več let in zaradi njih trpi tudi razmerje z ženo. Tak vtis je name naredil pred dvema letoma po ogledu filma E11. O njem veliko povedo naslednje številke: 8c solo, 9a z rdečo piko, zimske smeri do XI. stopnje, balvanski problemi težavnosti 8b. Zdi se mi, da je najbolj znan po nevarnih *trad*¹ smereh z zelo slabim varovanjem. Za vzpon v smeri Rapsody (E11 7a) je leta 2007 dobil tudi zlati cepin.

Pred intervjujem sem pregledala še njegovo spletno stran in tam odkrila pravo »kraško jamo« zanimivih informacij. Na koncu prebiranja sem imela občutek, da ga že dolgo poznam. V svojem blogu zelo doživeto piše o svojih občutkih, etičnih načelih, odvisnosti od plezanja. Poleg osebnih izpovedi objavlja tudi članke o treningu, o poškodbah in njihovi preventivi, ima spletno trgovino s

¹ Trad smeri so smeri, v katerih – v nasprotju s športnimi smermi, ki so že opremljene s svedrovci – varovanje nameščamo sami in ga po opravljenem vzponu tudi odstranimo. Za to nam največkrat služijo metulji in zatiči.

plezalnimi filmi, knjigami, z vodniki, najdemo pa lahko celo recepte za okusne pite.

Avgusta lani sta se z ženo Claire lotila še enega izziva, in sicer sta se odločila, da bosta plezalne filme delala kar sama. Ustanovila sta produkcijo Rare Breed², njun prvi film o Davovem vzponu v smeri Echo Wall pa že pobira nagrade po festivalih. Tudi iz Slovenije nista odšla praznih rok. Film je dobil nagrado PZS za najboljši alpinistično plezalni dosežek med filmi. Ime njunega produkcijskega podjetja je vsekakor na mestu, saj tako ustvarjalnih in vsestranskih ljudi kot sta Claire in Dave ne srečaš prav pogosto.

Na tvoji spletni strani sem našla ogromno stvari, le o tem, kako si zašel med skale, nimaš skoraj nič napisanega ...

»Dokler se nisem preselil iz centra Glasgowa na njegovo obrobje, se nisem ukvarjal z nobenim športom. Potem sem s kolesom začel raziskovati okolico novega doma in ko sem v daljavi zagledal

² Redka vrsta

gore, so me takoj neizmerno privlačile in sem si jih želel bolje raziskati.

A nisem imel priložnosti, da bi šel pogosto tja. Nisem imel avta in partnerja, s katerim bi plezal. Plezati sem si neizmerno želel in kmalu sem zasledil informacijo o skali Dumbarton Rock, ki je zelo blizu mojega doma. S to skalo se mi je odprl nov svet. Vsak dan sem plezal tam, sam. Še zdaj, po 17 letih, se je nisem naveličal. Vedno si najdem nove izzive, nove povezave balvanov.« (*Tam je tudi smer Rapsody, ki smo jo lahko videli v filmu E11.*)

Tudi iz tvojega predavanja je bilo čutiti, da je bila ta skala, ki sicer ni v najlepšem okolju, tvoja ljubezen na prvi pogled, ki je zrasla v nekaj več.

»Okolje je res grdo, industrijsko, sem se zateka tudi mladina s steklenicami alkohola, a jaz vse to odmislim in uživam v plezalnih gibih. Moj odnos z Dumbarton Rock bi lahko primerjal s pravim partnerstvom. Bolj kot se trudiš spoznati svojega partnerja in več energije kot vlagaš v razmerje, več zadovoljstva dobiš in globlje postaja razmerje. Dumbarton Rock sem si želel spoznati, razumeti do popolnosti. Plezanje tam je zelo kompleksno in včasih traja več kot leto, da preplezam določen problem, da najdem tehnično iznajdljive rešitve, ki mi odprejo pot naprej. Je idealen trening za moje projekte v gorah, ko čakam na ugodne pogoje.«

Občudujem tvojo vztrajnost in potrpežljivost pri plezanju projektov. Dve leti in več za eno smer! »Dešifriranje« gibov, ugotavljanje možnosti varovanja, vztrajanje pri »čistem« plezanju, čeprav to pomeni tudi veliko nevarnost padca na tla, predvsem pa čakanje na to, da ti muhasto škotsko vreme nakloni ugodne razmere ... Večina ljudi bi že obupala z dobrim izgovorom.

»Jaz sem tak, da vedno potrebujem nek pritisk, da učinkovito živim. Rad imam občutek, ko se zjutraj zbudim in se spomnim na svoj projekt, ki me čaka. Všeč mi je, ko me prevzame mešanica strahu in vznemirjenja. To daje motivacijo za težke treninge. Brez takega pritiska sem precej poprečen plezalec, z njim pa se lahko dvignem visoko.«

Tako kot diamant nastane iz navadnega ogljika le pod ustreznimi tlačnimi in temperaturnimi pogoji ...

»Ja, lahko bi tako rekli. Vsakih nekaj let začutim, da moram najti nekaj, kar bo poneslo moje plezalne zmožnosti korak naprej. Nekaj, kar presega meje mojih takratnih sposobnosti. Na to

se moram posebej pripraviti, ker vzame velik del mene, zato lahko to naredim samo vsakih nekaj let. Odločenost, da boš naredil vse, da boš določeno smer preplezal, je posebna izkušnja, ki ti lahko spremeni življenje. Veliko ljudi prezgodaj odneha in zazna določene okoliščine kot nemogoče ali pa jih je preveč strah. Obstajata dve pravili za take vrste avanture. Izbrana smer mora biti v trenutku, ko jo izberemo, resnično »nemogoča«. Če je prelahka, nas pusti »hladne«. V številkah bi to pomenilo, da dodamo štiri stopnje našemu nivoju plezanja na pogled. Druga pomembna stvar je pristop. Ko se enkrat odločimo, moramo za tem stati. Ne smemo v smer s pristopom »grem samo malo poskusit, kako bo šlo«. Občutek, da smeri nismo sposobni preplezati, je sestavni del te avanture in ne razlog za opustitev projekta. Smer moramo preplezati, naj stane kar hoče (seveda brez goljufanja).«

Kako potekajo tvoji treningi?

»Večinoma treniram sam, ker v Glasgowu ni veliko plezalcev. Znanje o treningu sem pridobil med študijem športa in tako vem, kaj delam. Plezam šest dni na teden: 2–3 dni *trad* plezanja in 2–3 dni balvaniranja. Če se le da, v skali. Samo decembra in januarja, ko je vreme zelo zelo slabo, grem na umetno steno. Dodatno uporabljam tudi campus³ in plezalno desko. Kmalu se bova z ženo preselila v novo hišo, kjer bom prvič imel svojo malo previsno steno. Se že veselim! Ker plezam kombinirane, *trad*, športne smeri in balvane je pomembno, da v skali opravim čim večji del svojih treningov. Tako ostanem dober v »branju« skale. Nisem namreč najbolj močan in moram znati najti idealne rešitve.«

Nisi močan? Kdo pa je potem močan?

»Malcolm Smith⁴. On je res močan. Še nikoli nisem v skali videl koga, ki bi bil tako močan kot on.«

Narediš zgib na eni roki?

»Ja, a samo enega.«

³ Campus deska je deska z eno nad drugo postavljenimi prečnimi letvicami, namenjena specifičnemu treningu plezalcev, pri katerem se vzpenjaš oz. spuščaš le s pomočjo rok.

⁴ Malcolm Smith – škotski plezalec, rojen leta 1973, ki se lahko pohvali s ponovitvijo smeri Hubble (8c+), balvanskega problema Dreamtime (8b+), in z dvema zmagama na tekmah za svetovni pokal v balvanskem plezanju.

Svoje trenerske usluge ponujaš tudi na spletni strani. Cena 250 funtov za štiri ure treninga oz. za napisan program se mi zdi zelo visoka. Imáš kaj posla?

»Ne veliko, a je bolje tako, saj mi treniranje drugih vzame veliko časa, energije. Prej sem imel cene precej nižje in veliko klientov, veliko sem moral potovati, vzelo mi je veliko časa. Zato sem spremenil princip, dvignil cene, da imam le še okoli 10 varovancev. Rad bi treniral in pomagal več ljudem, a moral sem najti ravnotežje, da mi ostane dovolj časa za lasten trening.«

Praviš, da je najboljši recept za dvig plezalnega nivoja ta, da shujšaš.

»Ja, do določene meje je to zame najboljši recept. V obdobju, ko veliko plezam zimske smeri v gorah ter trad smeri, pridobim veliko mišične mase in postanem pretežak za previsne športne smeri. Ker nimam veliko priložnosti za plezanje v apnencu ali drugih previsnih smereh, mi je zelo težko natrenirati potrebno vzdržljivost za tak stil plezanja. Zame je zato najboljši recept ta, da shujšam. Zato sem, preden sem šel v Španijo, shujšal za 4,5 kg in tako v Siurani uspel preplezati *A muerte* z oceno 9a, prej pa je bil moj nivo 8c.«

Tam si tudi soliral smer Darwin Dixit (8c)⁵.

»Ja, ker je bila smer Echo Wall (njegov dvoletni projekt) večino leta pod snegom, sem šel trenirat v Španijo. A poleg fizičnega treninga sem potreboval tudi veliko vadbe miselne taktike, tveganja in koncentracije za plezanje na svojih mejah. Odločil sem se, da bom za trening soliral smer z oceno 8c, ki sem jo preplezal leto prej in ima detajl na koncu, ko moraš z luknjice za en prst skočiti čez rob. Glavni namen tega je bil, da v svoji glavi začutim, da lahko splezam smer s tako oceno in vem, da ne bom padel, saj v Echo Wallu prav tako ne bi smel pasti. Soliranje je bilo edini način, da to preskusim.«

⁵ Kasneje je bila ocena smeri znižana na 8b+, kar ne zmanjša vrednosti njegovega dosežka.

Ali sploh občutiš kakšen izziv v smerih, ki niso nevarne, ki so opremljene s svedrovci?

»Drugače je. Res je veliko bolj sproščeno, lahko rečem, da je popoln užitek, a me ne zadovolji tako kot nevarne smeri. Zjutraj se ne zbudim z mislimi »O moj bog, kaj se bo zgodilo danes v smeri?« kot se, če študiram kakšno *trad* smer, ko se tedne in tedne ukvarjam s takimi mislimi. Pri športnem plezanju tega ni. Včasih je dobro plezati sproščeno, brez strahu; fizično je sicer zelo intenzivno, a za globlje občutje in zadovoljstvo potrebujem strah zbujujoče smeri. Ko enkrat preplezaš tako smer, v kateri si se moral soočiti z velikim strahom, so občutki na vrhu tako močni in globoki kot v nobeni športni, varni smeri. Mislim, da plezalci v Veliki Britaniji ravno zaradi teh občutkov plezajo toliko neopremljenih smeri.«

Ko si spoznal, da se samo od podpore sponzorjev ne da živeti, si začel iskati način, kako preživeti le s plezanjem. Videti je, da si našel pravi recept.

»Res je. Najprej sem spoznal, da je pogoj za to, da bom lahko živel od plezanja, ta, da nekaj prispevam. Potem so tu še štiri nepogrešljive stvari: stalno samoizobraževanje, težko delo (kot vsepovsod), pametno razmišljanje in pravi odnos do vsega skupaj. S tem mislim na to, da razmišljaš o tem, kaj bi plezanju lahko prispeval, kako bi lahko pomagal, in ne, kaj bi od tega lahko pridobil. Najprej moraš dati, šele potem lahko kaj dobiš.

Z oblikovanjem spletne strani sem zgradil osnovo za svoje delo. Ker jo pogosto obnavljam, pišem blog, imam veliko obiskovalcev. Ti me zato bolj poznajo, pridejo na predavanja, me prosijo za nasvete glede treninga in kupujejo v spletni trgovini. To zame pač deluje, mogoče za druge ne bi. Predvsem je stran zanimiva za Britance, ker imajo vsi tako radi tradicionalno plezanje, s čimer se največ ukvarjam. Če bi plezal le športne smeri, bi bilo veliko težje preživeti na način, ki sem si ga zastavil.«

Žena Claire je tvoja redna spremljevalka, neutrudna varovalka, po novem tudi fotografinja in snemalka. Iz filma E11 se spomnim, da sta imela resne probleme v odnosu, ker si bil ti popolnoma predan svojemu projektu in si cele dneve mislil le na smer. Kako je s tem sedaj?

»Med poskušanjem težkega projekta se trudim uravnovežiti svoje življenje tako, da sem na plezanje skoncentriran le, ko plezam, preostali čas pa posvetim njej. Včasih mi ne gre najbolje, a mislim,

da z leti postajam boljši. Zdaj, ko sva začela moje plezanje sama snemati, tudi ona v vsem tem vidi več smisla in je vse skupaj lažje.«

Posvetiva se zdaj smeri Echo Wall, o kateri sta s Claire posnela film, ki smo ga videli na festivalu.

»Leta 2006, ko sem splezal svojo prvo E11, sem iskal nekaj, o čemer bi kasneje razmišljal. Navdih, ki bi me spodbujal, da bi plezal težke stvari. Prvi dan, ko sem jo poskusil, sem bil čisto prevzet. Vse je bilo videti neprehodno. Zapustil sem jo s slabimi občutki, obupan, ampak nisem mogel nehati misliti nanjo in to me je res motiviralo. Po mnogih letih plezanja težkih smeri sem se naučil, da smo ljudje omejeni samo s svojimi lastnimi mislimi in ne s tem, kaj lahko res storimo. Bil sem pripravljen iti skozi proces poskušanja nečesa, kar se zdi pretežko, in videti, ali se lahko naučim novih stvari, da bi plezal bolje.«

Smeri si podredil dve leti svojega življenja. S Claire sta se celo preselila, da sta bila bližje gori Ben Nevis⁶, kjer se nahaja smer Echo Wall.

»Res je. Takoj sem vedel, da izziv te smeri ne bosta te težavnost in slabo varovanje, temveč tudi taktika in logistika plezanja visoko na gori Ben Nevis, kjer je večji del leta zima. Zato sem hotel biti poleti čim bližje gori, da bi lahko izkoristil vsak trenutek lepega vremena. Primernih dni za plezanje tudi poleti ni veliko. Čez zimo sem zato veliko delal, služil denar s predavanji in z učenjem plezanja, da sem se poleti posvetil samo smeri. Seveda je bilo veliko lažje, ko sva se preselila bližje gori.«

V filmu smo lahko videli, kako slabo je varovanje v smeri. Kot si že prej rekel, si moral biti v taki formi, da bi smer z oceno 8c preplezal brez varovanja. V Echo Wallu bi namreč padec z vrha najtežjega dela pomenil padec na tla. Kako se soočaš s strahom? Te je sploh strah?

»Ne mislim na to, da bi v smeri lahko umrl. No, pomislim že, a samo stvarno, ko razmišljam o taktiki plezanja, varovanju. Moja motivacija za smer je želja po napredku in ne strah pred smrtjo. Vedno dobro premislim, ali sta smer in izkušnja samega plezanja tisto, kar si res želim. Zdi se mi najslabše, da če imaš priložnost in možnost za ustvarjalne reči, a to vržeš stran zaradi majhne možnosti, da bo šlo kaj narobe. Če si resnično iskren do samega sebe, lahko možnost nesreče v težki smeri zelo zmanjšaš.

⁶ Ben Nevis je s 1343 metri najvišji vrh Britanskega otočja.

Seveda moraš znati vse trezno premisliti. Pred „nevarnim“ vzponom vedno pretehtam situacijo. Če so pogoji dobri, če se dobro počutim. Ni kot pri športnem plezanju, kjer tudi če ni vse idealno, rečeš »Ah, bom vseeno poskusil...«. Moraš biti sposoben ločiti svoje ambicije od smeri in jasno vedeti, ali so pogoji dobri ali ne. Mnogokrat se je treba odločiti, da ne boš šel v smer in čakati kak mesec ali več, da so pogoji dobri. Potrebna je potrpežljivost. Še posebej na Škotskem. Kdaj pa je potrebno narediti kompromis, kot sem ga npr. pri Echo Wallu. 28. julija sem natančno vedel, da je tisti dan edini v poletju in da bo mogoče naslednja priložnost šele naslednje leto. Pogoji niso bili idealni, a hkrati sem vedel, da čez eno leto ne bom tako samozavesten, ker bom smer pozabil. Bil sem v dobri formi, dvajset poskusov v treh tednih me je dobro pripravilo. Poleg tega bi bilo težko živeti celo leto s to strah zbujujočo smerjo nekje v podzavesti. Zato sem se odločil, da grem vanjo. In ko sem se enkrat odločil, začel s plezanjem, sem pozabil na vse dvome. Pomembni so bili le naslednji gibi. Odločilno mesto je bilo na počivališču, ko so se mi v glavo prikradle odvečne misli. Za seboj sem namreč čutil Claire, ki je na vrvi vse snemala. Vedel sem, da posledice padca zanj ne bi bile nič manj hude kot zame. Če grem naprej, moram biti prepričan vase, plezati moram z lahkoto. To sem dolžan sebi in Claire. Natančno sem vedel, kako *navit* sem lahko na počitku pred glavnim detajlom, da si dovolim iti naprej. In počutil sem se dobro. Takoj ko sem šel višje, ni bilo več vrnitve. Moral sem biti popolnoma odločen.«

Občutki na vrhu so bili verjetno enkratni. Kaj ti pomeni uspeh v smeri, za katero si dihal dve leti?

»Plezanje takšnih smeri ti da kratkotrajen, a čudovit občutek, kot da točno razumeš, kako plezati v gorah in kako uporabljati svoje sposobnosti. To je res mogočen občutek. Včasih se zdi plezanje težkih smeri zelo komplicirano, a po čem takim se ti odpre majhno okno in vidiš, kako so se vsi koščki sestavljanke sklopili. Ko splezaš smer, se ti zdi, da je bilo popolnoma lahko. V takih trenutkih moraš poskušati uživati in vzeti to izkušnjo s seboj za prihodnje cilje.«

Smeri Echo Wall najprej nisi dal ocene. Rekel si le, da je najtežja smer, kar si jih kdaj preplezal. Zakaj?

»Ni mi všeč, da je veliko ljudem ocena bistvo smeri in glavna tema pogovorov. Smer karakterizira mnogo več dejavnikov. Ocene so uporabne le toliko, da veš kaj te čaka. Sploh v Veliki Britaniji, kjer ti

ocena E pove, kako nevarna je smer. V plezalnih revijah vedno pišejo in se kregajo le o ocenah. Res škoda. Da bi opozoril ljudi, da ocena ni najbolj pomemben del smeri, smeri Echo Wall nisem dal ocene.⁷

Imaš že ugledan nov projekt? V blogu si namreč pisal, da si brez pritiska kar malo izgubljen in treningi nimajo pravega smisla.

»Ja, ravno pred kratkim sem našel nov izziv. Prav tako v Ben Nevisu. Gre za kombinirano plezanje, in sicer si želim pozimi preplezati smer, ki je poleti ocenjena z 8a. Varovanje je še kar dobro, a pozimi, ko bo v ledu, bo težje. Smer je dolga 200 m, a le prvi raztežaj ima oceno M11+. Ni tako težko, a gibov ne moreš ponavljati, ker uničiš led. Spet bo potrebno veliko potrpežljivosti in čakanja na dobre pogoje.«

Te nikoli ne zamika, da bi se preselil kam drugam, kjer je vreme bolj stabilno in se da plezati vse leto, npr. v Španijo?

»Ne, sploh ne. Res je, da je v tem tistem delu Evrope vreme veliko bolj stabilno in da so pogoji za plezanje boljši, a tam plezanje ni tako raznoliko. Res najdeš različne oblike apnenca, a vse je bolj ali manj podobno. Na Škotskem se na razdalji 15 km stil plezanja in tip skale lahko popolnoma spremenita. In to je tisto, kar me najbolj privlači in kar najraje raziskujem. Raznolikost! Je pa res, da sem zadnji dve leti živel le za Echo Wall in zdaj bi rad malo več potoval in plezal v drugih stenah. Rad bi splezal nekaj težkih smeri v Alpah in Dolomitih. Tam sem bil leta 2004, da bi preplezal Bellavisto (8c)⁸, a je nekdo izbil vse kline. Res bi šel rad nazaj in jo preplezal. Rad bi splezal tudi nekaj kombiniranih smeri v Alpah.«

Več o Davu in Claire si lahko preberete na naslednjih povezavah:

<http://www.davemacleod.com>

<http://www.onlineclimbingcoach.blogspot.com/>

<http://www.rarebreedproductions.co.uk>

<http://www.velvetantlers.co.uk>

⁷ Za tiste, ki vas vseeno zanima težavnost, sem na njegovih spletni strani našla naslednji opis: Echo Wall – po vsej verjetnosti najtežja *trad* smer na svetu, 8c+ z možnostjo padca na tla.

⁸ Bellavista je 10 raztežajev dolga smer v Treh Cinah (Dolomiti). Najtežji raztežaj, ocenjen z 8c, je prvi prosto preplezal Nemeč Alex Huber.

Zadnja pika za »Našo smer«

Mateja Pate

Rubrika Naša smer je v Planinskem vestniku živelata tako rekoč od začetka delovanja sedanje uredništva. Morda ne ravno pod tem »uradnim« imenom, toda dejstvo je, da so se opisi plezalnih smeri v gorah skoraj nepretrgoma pojavljali od septembra leta 2001 pa do letošnje aprilske številke. V skoraj osmih letih so izostali le štirikrat. Glavno vodilo je bilo predstaviti zanimive, širšemu plezalskemu krogu dostopne smeri, od bolj znanih pa do tistih, ki jih splošno dostopna vodniška literatura (še) ne pokriva. V 84 prispevkih nam je uspelo obdelati nekaj več kot 84 smeri – v nekaj prispevkih smo namreč opisali več smeri v določeni steni. Največkrat (32-krat) smo se odpravili v Kamniško-Savinjske Alpe, le enkrat manj v Julijske Alpe, v Karavanke pa nas je zaneslo zgolj dvakrat. Štirikrat smo obiskali druga plezalsko zanimiva območja v Sloveniji. Obzorja smo si širili tudi z raziskovanjem bližnjega in daljnega zamejstva: devetkrat smo pokukali v Italijo, največkrat v Zahodne Julijce, trikrat k severnim sosedom, dvakrat k južnim, enkrat pa so nas premamile tudi argentinske gore, v katerih so pomembne sledi pustili naši izseljenci. Kljub iskanju raznolikosti smo se hote ali nehote nekajkrat vrnili v iste stene. Skoraj neprimerno bi bilo, če ne bi prvenstvo na tem področju s tremi opisi pripadlo našemu očaku Triglavu, prav tako trikrat pa smo se mudili tudi na Jezerskem. Po dvakrat smo obiskali še enajst drugih sten – doma in celo na tujem. In kdo je največ prispeval k rubriki? Med 35 imeni, zabeleženimi v naši statistiki, vodi nekdanji urednik alpinizma pri PV Boris Strmšek s 14 prispevki, slediva mu moja malenkost z osmimi stvaritvami in odgovorni urednik Vladimir Habjan s sedmimi sestavki. Med zunanjimi sodelavci je bila najbolj »pridna« Marta Krejan s 6 članki, vsak pod 4 sta se podpisala Silvij Morojna in pokojni Pavle Kozjek. Štirje pisci so sodelovali s po tremi prispevki, pet s po dvema, ostala imena pa so se, v medicinskem žargonu rečeno, pojavljala »sporadično«. Kar kaže na to, da je teža bremena rubrike vedno

slonela na uredništvu, ne le pri (samoumevnem) uredniškem, ampak tudi »operativnem« delu, torej pisanju. Zdaj nam je, ob tudi siceršnji recesiji s članki, zmanjkalo zagona za reševanje težav, povezanih z rubriko Naša smer, o katerih sem se razpisala v uvodniku lanske julijske številke in jih na tem mestu ne bom ponavljala. Zato s to številko »uradno« ukinjamo redno rubriko in ji tipkamo zadnjo piko, seveda pa ni izključeno, da ne bomo še kdaj objavili opisa kakšne zanimive smeri doma ali na tujem, če nam ga bo kdo poslal. Čisto na koncu samo še hvala vsem, ki ste s svojimi prispevki sodelovali pri ustvarjanju rubrike. ○

**NITO IN ROTI
POHODNE HLAČE**

Akcija velja samo v juniju!

49,90
eur

redna cena: 59,90 €

redna cena: 59,90 €

Moške in ženske pohodniške hlače iz raztegljivega, visoko vodoodbojnega in hitro sušiljivega materiala Extendo. Primerno tako za zimske kot tudi poletne vzpone.

KIBUBA

PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU
WWW.KIBUBA.COM

¹ Citat iz pesmi Betula avtorja Iztoka Mlakarja

Na pripravah
mladinske
športnoplezalne
reprezentance

✍ Martina Čufar

S slovenskega dežja v sardinsko pravljico

Miha Česnik med večernim balvaniranjem
v San Teodoru FOTO: MARTINA ČUFAR

Selektor mladinske reprezentance Borut Kavzar se še kako zaveda, da plezanje ni le preprijemanje oprimkov in rutinsko premagovanje smeri na umetnih stenah. Res da je za uspeh na tekmah tega potrebno iz leta v leto več, a korenine plezanja so v skali, stik z naravo pa človekova prvinska potreba. Zato je za priprave mladinske reprezentance izbral Sardinijo; lepo okolje, odlična plezališča in sredozemska klima sta nama kot trenerjema zelo pomagala pri ustvarjanju motiviranega ozračja, dobre volje in kakovostnega treninga v skali.

Na priprave sicer ni odšla celotna reprezentanca, saj so imeli nekateri že organizirane svoje prvomajske plezalne počitnice, nekateri pa so kot predstavniki članske reprezentance zastopali Slovenijo na tekmah svetovnega pokala. Kljub temu da je bila ekipa mlajša in manj izkušena, so se vsi po vrsti izkazali, veliko od njih si je pripelzalo osebni skalni rekord, midva z Borutom pa – oba zaljubljena v skalno plezanje – sva veselo ugotavljala, da po generaciji »plastičarjev« spet prihajajo »skalaši« – se pravi tisti, ki imajo skalo raje od umetnih sten.

SARDINSKA PRAVLJICA

Po bolj ali manj dobro prespani noči na trajektu – za mnoge je bila to prva nočna vožnja z ladjo – smo se prebudili v lepo sardinsko jutro. Po izkrcaju sem vesela ugotovila, da se denar, ki ga plačujemo za cestnine na italijanskih avtocestah, vendarle koristno porabi, saj do Cale Gonone ni bilo več treba vijugati čez tisoč in en ovinek obalne ceste. Po hitri cesti smo kar »padli« v sardinski plezalski raj.

Osem deklet in sedem fantov. Redko je, da smo dekleta v večini! Imele smo prednost pri izbiri apartmajev. Borut se je vselil k bolj mirnim dekletom, jaz pa sem za družbo imela fante in dekleta bolj živahne narave, a za protiutež bližino morja, kjer sem v zgodnjih jutranjih urah ob opazovanju sončnega vzhoda nabrala dovolj notranjega miru, da me čez dan niso spravili ob živce. Ne, saj ni bilo tako hudo, le sem in tja so imeli kak napad smeha in kakšno zabavno mladostniško potegavščino so ušpičili.

V plezalno akcijo smo šli takoj po prihodu, in sicer v plezališče, ki je najbolj na dosegu roke – Cala Fuili. Prišli smo dobesedno v pravljico. Smeri v sektorju Pederiva se imenujejo Pika Nogavička, Rdeča kapica, Aladinova svetilka, Obuti maček. Le Ronaldinio je malo izstopal; recimo, da je iz brazilske nogometne pravljice. Izkupiček dneva za ogrevanje je bil obetaven: vsa dekleta so preplezala smeri, ocenjene vsaj s 7a, Ana Ogrinc celo 7c+, fantje pa

smeri tja do ocene 7b+; najboljša dva, Izidor Zupan in Klemen Kejžar, pa kar dve, ocenjeni s 7c+.

IŠČI, IŠČI, PA BOŠ NAŠEL ...

Millenium, ogromna luknja, ki je tako dobro vidna z obale Cala Gonone, nam jo je dobro zagodla. V vodničku je dostop zelo površno opisan. Moj spomin izpred petih let pa je ravno prav zamegljen, da smo dve uri »lutali« nad pečinami in iskali z vrvmi sumljive kakovosti zavarovano strmo plezalno pot, ki vodi preko stene do vznožja te »mega« luknje z »mega« dolgimi, previsnimi smermi, ki spominjajo na tiste na Kalymnosu. A trud je bil poplačan, saj smo prav vsi uživali v tem mogočnem plezališču. Najbolj zagnana od vseh, Ana, je imela obute plezalke, še preden smo vsi prišli pod steno. A brez ogrevalnih vaj nikamor! Pri tem sem vedno vztrajala, saj jim mora priti v navado, čeprav je res, da smo bili zaradi dveurne hoje več kot ogreti. Zaradi dolžine smeri, tudi do 50 m, jih ta dan nismo preplezali veliko, »kilometrinc« pa smo tu zagotovo nabrali največ.

Skupinska slika (manjkata Ciril Vezonik in Andraž Karničnik)
FOTO: ARHIV MARTINA ČUFAR

SIVI OBLAKI, VETER Z JUGA, DEŽ

Naslednja dva dni je bilo vreme malo bolj turobno, nad morjem in okoli skal so viseli težki sivi oblaki, ki pa niso podrli načrtovanega plezalnega ritma; tri dni plezanja, dan počitka in na koncu še štiri dni plezanja ter domov.

Plezanje tik ob obali je sicer odlično, a le če je vreme lepo. Ko enkrat zapiha veter z morja, katerega vlaga se dobro razume s soljo na skali, so rezultat sluzasti mokri oprimki, koeficient drsenja se pa ob prisotnosti magnezija še poveča; nastane neke vrste zobna pasta, zaradi katere še največje »šalce« težko držiš. Zato smo se naš tretji plezalni dan odpravili malo stran od obale, v novo plezališče Noce Secca blizu Dorgalija. »Tukaj imaš strahospoštovanje še do 6c,« je rekel Izidor Zupan. Smeri so res bile videti težke, tehnične, brez sledov magnezija. Pa še mokro je bilo po vrhu. A zato smo tu, da treniramo v težkih pogojih! Pravo plezanje na pogled. 7b+ je bila tu vredna 7c+!

Na dan, ko smo imeli tako ali tako v planu počitek, je lilo kot iz škafo. To je od naju z Borutom zahtevalo malo ustvarjalnosti. Že jutranja telovadba, ki smo jo sicer delali na obali, je bila test prilagodljivosti. Pozdrav soncu v največji sobi enega od apartmajev smo morali narediti v dveh skupinah, ostale vaje sede, trebušnjake pa z nogami v zraku.

Popoldne smo bili pravi turisti, ogledat smo si šli bližnjo kraško jamo, Grotto Ispingoli, ki se lahko pohvali z drugim največjim stalagmitom na svetu. Jama ni več aktivna, kar pomeni, da ni več vode, kapniki in stene so suhe, tako da smo malo pogledovali za zanimivimi plezalnimi linijami. Bilo bi idealno plezališče za deževne dni! A seveda se je v jami prepovedano česar koli dotikati, kaj šele, da bi kdo plezal. Razumljivo – kapniki zrastejo približno en centimeter v 100 letih ...

Proti večeru smo šli še na sprehod ob obali do plezališča Biddiriscotai. Zanimivo, tam je bilo polno plezalcev, ki so prišli na dan kot gobe po dežju. In kdo so bili ti »norci«, ki so plezali po mokrih stenah? Slovenci, kdo pa drug! Sardinija postaja poleg Paklenice in Arca vedno bolj priljubljen »slovenski« prvomajski cilj. Predvsem je primerna za družine z majhnimi otroki; ti lahko zidajo gradove iz mivke na plaži in se kopajo (čeprav morje še ni ravno prijetno toplo), starši pa plezajo v stenah nekaj metrov stran.

IZI PLEZA ŠE BOLJ NA »EASY«

Zvečer smo si po navadi za motivacijo in navdih ogledali kakšen plezalni filmček. Izidor Zupan – Izi je bil navdušen nad Tonyjem Lamichem¹ v enem od njih: »Tale Tony je res car.«

Naslednji dan, ko smo imeli v Milleniumu trening plezanja z rdečo piko in ko je Izi ravno naštudiral 50-metrsko smer Lion de Panshir (8b/b+), sta v plezališče prišla dva Francoza. Iziju (in Borutu) se je nasmeh razlezel do ušes. Bila sta namreč prav Tony Lamiche in Francois Lombard². Oba sta študirala isto smer, tako da je imel Izi še več motivacije. Uspelo mu je že v prvem poskusu in to na »easy«, še pred francoskima zvezdnikoma.

Tudi ostali smo imeli zelo uspešen dan. Mlajše punce (Jerca Meglič, Anja Šerbinek, Polona Dobrovoljc, Tina Šušteršič, Katja Kadič, Katarina Fon) so vse po vrsti uspele v smereh z ocenami 7b+, Miha Česnik 7c+, Ciril Vezonik, Klemen Kejžar in Ana Ogrinc so *na fleš*³ ali drugem poskusu uspeli v smeri, ocenjeni z 8a. Tudi sama sem po dolgem času zaradi polomljenega gležnja upala plezati naprej (smeri so namreč tako previsne, da v primeru padca zanihaš samo v zrak) in prebila led z 8a, Borut pa je užival kot fotograf naših in francoskih zvezdnikov.

CALA LUNA IN JERZU

Smeri v plezališču Cala Luna so sicer krajše od tistih v Milleniumu, a toliko bolj jedrnate. Nekatere so zaradi udobnega dostopa in prekrasne plaže tudi precej zlizane. A vsekakor gre za plezališče, ki ga, če plezaš na Sardiniji, ne smeš zgrešiti. Tja smo prispeli s prvo ladjo, tako da smo v miru naredili daljše jutranje raztezanje.

¹ Tony Lamiche – francoski plezalec, gorski vodnik, fotograf, bivši tekmovalec, najbolj pa je uspešen v plezanju naravnih balvanov.

² Francois Lombard – francoski plezalec, ki je ob koncu 90. let posegal po najvišjih mestih v svetovnem pokalu in dvakrat zmagal na Rock Mastro v Arcu.

³ Preplezati smer *na fleš* pomeni, da si pred tem v njej opazoval nekoga drugega in veš, kje so oprimki.

»Kot vodja naših najbolj perspektivnih plezalcev poskušam najti v mladih motive, da jim plezanje postane nekaj, brez česar se ne da živeti. Seveda so tekmovanja glavni del programa dela reprezentance, vendar imajo eno pomanjkljivost – tekmovalni stres. Priprave v naravnih stenah so za razvoj mladega plezalca prava protiutež tekmovanjem, kjer se vsi skupaj dobro spoznamo, na dan pridejo vse pozitivne lastnosti posameznikovega karakterja in ob obliči časa je takšno druženje prava zabava. Zadnje priprave na Sardiniji so bile tudi zaradi prekrasne narave pravi biser tovrstnega druženja in potrditev, da imamo v Sloveniji kopico mladih talentov, ki s svojim pristopom in željo utirajo pravo pot do nadaljevanja uspehov naše članske reprezentance.« Borut Kavzar

»Sardinija je bila zame prijetna izkušnja predvsem zaradi dobre družbe in prijateljev. Tako nisem imel slabih dni, vzljubil sem celo dolge vzdržljivostne smeri. Prehitro je minilo, a bilo je dovolj doživeto, da si želim še kdaj vrniti na te peščene plaže, v skoraj nedotaknjene previse in med črede koz. Da zopet odmislim vse ostalo in se spopadem s seboj in tokrat neuspešnimi izzivi.« Klemen Kejžar

»Haha, dogodivščin je bilo polno in seveda tudi smeha. Bili smo super družba in smo se ujeli tako pri plezanju kot pri vseh mogočih traparijah.« Tina Šušteršič

»Smeri so mi bile tako všeč, da so me spravili iz skal večinoma šele, ko je padel mrak ali so mi pošli zadnji atomi moči ali pa je zmanjkalo kože na prstih.« Ana Ogrinc

»Cala Luna ... plezališče, ki mi je ostalo najbolj v spominu: srednje visoke stene, morje, sonce, peščena plaža, v plezališče pa smo se pripeljali z ladjico!!! Tam smo se tudi okopali v morju ... « Katja Kadič

»Martina je poskrbela, da smo vsako jutro aktivno začeli nov dan z raztezanjem in malo joge na plaži. Morda kdo izmed nas ni bil najbolj navdušen nad tem, da je bilo potrebno vstati in bi raje še malo podremal, vendar si je ob vzhajajočem soncu in šumenju valov vsak zaspanec kmalu premislil.« Ana Ogrinc

Jerca Meglič
med kapniki
FOTO: KLEMEN KEJŽAR

Sonce pa je že tako močno pripekalo, da je pred skokom v plezalno opremo res prijal še skok v morje. Pozneje je vzušje postalo podobno sistemu iz plezališč na Tajske – turisti so z zanimanjem opazovali mlade pajke v previsnih stenah, jih slikali, snemali. Klemen Kežar je bil v svojem atraktivnem, a na žalost neuspelem poskusu v smeri z oceno 8b deležen večjega navijanja in aplavza, kot bi ga bil na kakšni naši tekmi državnega prvenstva. Največji nasmeh na obrazu je po tem dnevu imela Jerca Meglič, ki je uspela preplezati svojo prvo smer z oceno 7c. Omeniti je treba še Ano Ogrinc in Miha Česnika, ki sta na pogled preplezala smer z oceno 7c/c+, ter selektorja Boruta, ki je s 7b dokazal, da je stavo z Jernejem Kruderjem vzel resno: če do konca leta prepleza smer, ocenjeno z 8a+, dobi karto za na Tajsko. Plezali smo do zadnjega trenutka in za las ujeli ladjo.

Predzadnji dan smo previse zamenjali za »platke«. Dve uri ovinkaste vožnje po prekrasni zeleni pokrajini do vasice Jerzu sta se splačali. Kljub rahlemu dežju in mrazu se je večina naplezala. Za spremembo pa nismo čakali Ane, ki je vsak dan preplezala največ smeri, temveč so ostali čakali naju z Borutom, saj sva bila navdušena nad kompaktnim in zelo kakovostnim apnencem. Smeri so bile res prekrasno »skomponirane«. Imena povedo vse: Stravinski, Čajkovski, Musorgski, Requiem, ... Za povrh so dekleta, ki so zaradi mraza predčasno zaključila trening in se vrnila v kombi, na ves glas navijala glasbo, tako da smo plezali v ritmu pesmi Fire (Ogenj), ki postala nekakšna uradna himna sardinske odprave.

POZABLJENA VRV – OSEBNI REKORDI

Naglica med lovljenjem ladje iz Cale Lune je imela za posledico, da je Anja pod steno pozabila vrv. Zato smo odpravo Cala Luna dekleta ponovila zadnji dan. Italijani so se izkazali za poštene, vrv nas je čakala, dan pa je bil za vse pika na i celotnih priprav. Anja, Katja in Katarina so preplezale svojo prvo smer z oceno 7c, edini fant v ekipi deklet, vedno tihi Andraž Karničnik, je očitno zaradi toliko luštnih gledalk dobil krila in *posajtal*⁴ 7c, na *flash* pa preplezal smer z oceno 7c/c+. Drugi del ekipe (fantje in Ana) je obiskal sektor El Chorro, kjer so prav tako »padale« 8a na pogled. Kljub štirim zaporednim plezalnim dnevom in močno obrabljenim blazinicam pa plezanja še nismo imeli dovolj. Na poti proti trajektu smo se ustavili še na balvanih San Teodora, kjer smo plezali do sončnega zahoda, tako da smo Sardinijo izkoristili do konca. ◉

⁴ Preplezal na pogled.

Moji prvi koraki

Kako sem postal plezalec

✍ Roman Mihalič

Kaj, sem že tako star? Petindvajset let že mineva, kodkar plezam, groza! Pa tako mladega se še počutim, kot mulo pri petindvajsetih letih. Res sem čisto pozabil, da je minilo že toliko časa ...

Kako je že prišlo do tega, da sem začel plezati? Prvič sem videl alpinista v severni steni Rjavine, ko sem se vzpenjal na vrh. Tedaj sem si dejal: »Hribi so res lepi, ampak da bi plezal – nikoli!« Čez pol leta pa ...

Pravzaprav se je vse skupaj začelo nekega večera v Staničevi koči. Gneča je bila tolikšna, da smo si izbrali prostor za spanje kar pod mizo v jedilnici. Postlali smo si samo s šotorskim krilom in nahrbtniki. Zmahani kot psi smo želeli zaspati, medtem ko se je »planinska družba« veselo zabavala z oskrbnikom za šankom. Ura je bila že pozna, ko nas je nekdo od »planincev« začel brcati pod mizo: »Ajde, vstaj, kaj boste samo spal!« Opozoril sem ga, da je minila že več kot ena ura, ko bi morala v koči biti tišina, in ga prosil, naj da mir in se gre zabavat k vinski žlahti za šankom. Tip se je res odstranil, a ne za dolgo. Kmalu je zopet začel rogoviliti; moja prijateljica je začela jokati, jaz pa sem *požvinil*, ga nahrulil kot vola, z vlekel do oskrbnika in še njega nadrl kot psa. Zagrozil sem mu, da ga bom prijavil Planinski zvezi, če v koči ne bo takoj miru. Na srečo me je ubogal in družba se je razšla. Tako je minil vzpon na našega očaka brez večjih užitkov. Gneča navzgor, gneča na vrhu, gneča navzdol; vse skupaj mi je šlo tako na jetra, da sem si obljubil, da poleti in grem več na Triglav, temveč samo še pozimi.

Jasno so to kmalu izvedeli vsi moji prijatelji in malo bolj izkušeni so me začeli svariti, da nimam ustrezne opreme, saj še nikoli nisem šel pozimi v hribe. Opozorili so me, da imamo na društvu tudi alpinistični odsek, in po dolgotrajnem prigovarjanju sem se le vpisal v alpinistično šolo. Vendar je bilo pozimi toliko »žurk in fešt«, da nikakor nisem imel časa iti z alpinisti v hribe. Bližal se je 1. maj, ko so se začeli pripravljati za Paklenico. Seveda mi ni bilo jasno, kje to je, vedel sem, da zelo daleč, za

Glava Kleka FOTO: MARKO DUKŠI

ves dan vožnje z avtobusom, na Hrvaškem. S takratnim alpinistom Nedelcem sva se dogovorila, da greva takrat raje plezat na Klek, ker je bližje.

Tako se je začela moja prva plezarija. Doma sem si nabasal nahrbtnik z vsem potrebnim in še bolj z nepotrebnim. Težak je bil kot prasica, da sem ga komaj dvignil. Do Ogulina, kjer se je začel najin križev pot do Kleka, sva šla z vlakom, nato pa peš najprej po asfaltu in po stezi brez konca in kraja. Dokler sva hodila po položnem svetu, je še šlo, toda ko se je začela pot strmo vzpenjati, je bila groza. Kar pošteno zmahana sva se po štirih urah privlekla do kočice, ki je bila zaprta. Bova pa dva dni spala zunaj pred bajto ... Še dobro, da sva imela s sabo spalki!

Naslednjega dne sva začela plezati. Kakšna je bila moja alpinistična oprema? Ni je bilo, vsaj v današnjem pomenu ne. Imel sem pumparice, gojzarje in celo svoje kladivo, ki sem si ga naredil iz navadnega kladiva. Plezalnega pasu še nisem poznal, čelada pa je bila delavska z gradbišča. Smeri tudi nisem poznal, pa saj jih je Nedelko, ki je bil glede tega na društvu najbolj izobražen. Tako sem se navezal na vrv z najlonskim vozlom in začela sva s Kratko smerjo, ki je bila res kratka (60 m) in ocenjena z II. težavnostno stopnjo. Nadaljevala sva v Smeri za kitaro, ki je bila težja kot prva. Petico v zadnjem raztežaju sem premagal *na A0*, se pravi, da sem se potegnil za klin. Popoldne me je odpeljal v južno steno v Cepinaško smer. Nedeljko

Južna stena Kleka
FOTO: ROBERT VEREM

ali Neđo, kot smo ga klicali, je zelo dobro poznal smeri, zelo težko pa jih je plezal. Zanj je bila štirica maksimum, več ni zlezel, razen kakšnega krajšega, dobro nabitega detajla. Tako v Cepinaški že v prvem raztežaju ni mogel nikamor. Spodnji del je ocenjen s IV, vendar ni bil nič nabit, zato se je mučil in stokal, toda premaknil se ni. Vprašal sem ga, ali grem lahko jaz, in dovolil mi je. Bil sem hitro čez, na kar sem bil zelo ponosen. S tem sva zaključila plezarijo in se odpravila nazaj do koč. Tokrat nisva spala sama, prišli sta še dekleti, ki sta prav tako prespali v spalkah zraven naju. Seveda se ne spomnim, kakšni sta bili, saj me nista zanimali, preveč sem bil v plezariji ...

Naslednjega dne sva šla plezat v Klečice, lepo smer Paulič-Drobac z zelo globokim kaminom. Neđu spet ni šlo, ker ni bilo nič nabito, zato sem šel naprej jaz. Splezal sem do vstopa v kamin, kjer sem skušal zabiti klin. Kot neizkušenemu teslu mi je takoj odfrčal v dolino. Poskusil sem z naslednjim, pa je tudi tega izstrelilo iz poči v dolino. Neđo je začel preklinjati in me rotiti, naj ga neham *sрати*. Toda tudi tretji je letel za njimi, imela pa sva jih samo šest ... Četrtega mi je le uspelo zabiti, čaka me je samo še kamin. Ker nisem vedel, da bi ga lahko preplezal po zunanji strani, sem se zagnal globoko vanj. Seveda se je kmalu zožil in me prisilil plezati navzgor do – stropa ... Temu sem se umaknil s plezanjem proti robu kamina, kjer sem prišel do zagozdene skale.

Suh, kot sem bil, sem se zbasal nad njim na rob kamina in nato navzgor na varovališče. Potem je bil na vrsti Neđo. Do kamina je še šlo, nato pa se je zabasal vanj ... Ker sem šel zaradi nevednosti nad zagozdeno skalo namesto pod njo, Neđo ni mogel nikamor, ker je bil debelejši od mene. Preklinjal je kot odtrgan furman in začel razbijati skalo. To kamnoseštvo je trajalo kakšne pol ure, preden se je privlekel do mene. Najprej me je nahrulil kot psa, nato pa me je prisilil poiskati kline, ki so mi odleteli iz stene. To ni bilo ravno preprosto, saj sem se moral odpraviti okoli »riti v vožar«, preden sem prišel do vstopa smeri. Pod steno sem našel dva od treh klinov in jih odnesel Neđu, ki se je medtem sončil na vrhu. Naj se ve, kdo je šef!

Takšni so bili moji prvi plezalski koraki. Neđa žal ni več med živimi, saj ga je naslednje leto podrl pijan voznik. Ko sem izvedel, da je v bolnišnici, sem mislil, da se je spet zastrupil s čmeriko kot takrat, ko je spravil v bolnišnico vse sodelavce. Med našim poletnim plezanjem v Durmitorju je nabral korenino encijana, tako je vsaj mislil, in jo doma namočil v žganje. Nato ga je nesel svojim sodelavcem v pokušino pri malici. Deset so jih takoj odpeljali v bolnišnico, saj je namesto encijana namočil korenino čmerike. Vseeno je bilo to dobro – če bi žganje vzel s sabo v hribe, ko bi šli plezat, bi najverjetneje »šlo« vse društvo in jaz najbrž ne bi mogel pisati teh vrstic ... ○

NOVICE IZ VERTIKALE

Paklenica

Dejan Koren (AO Vipava) je gotovo eden bolj pridnih slovenskih alpinistov. Aktiven je preko celega leta in ima zelo visok nivo na različnih področjih plezanja, od *drytoolinga* in športnega plezanja do daljših smeri. Za velikonočne praznike je s Stanko Vidmar na pogled preplezal **Rajno** (7a, 350 m). Naslednji dan sta z Mihom Praprotnikom preplezala slavno **Nema Dinka do Dinka** (7b, 290 m), pri čemer je Miha smer zmagel na pogled, Dejan pa z rdečo piko. Dan sta zaključila s pojedino pri istoimenskem lastniku oštarije v Starigradu. Za prvomajske praznike je Dejan uspel prosto ponoviti smer **Brid Klina** (7b+, 350 m) v Aniča kuku. Dejan je smer preplezal prosto in v vodstvu, za kar nekaj raztežajev pa je potreboval dva poizkusa. Zaradi izpostavljenosti nekaterih raztežajev in lepih prehodov je smer gotovo ena najbolj fascinantnih v Aniča kuku.

Odličen vzpon sta 10. maja s prosto ponovitvijo **Mjesečine** (7c+, 350 m) opravila tudi Luka Lindič (AO Celje Matica) in Marko Lukič (AAO Kozjak).

Na praznik dela je Urban Ažman z mladim Juretom Mihelčičem (AO Radovljica) preplezal dve smeri iz železnega repertoarja Paklenice: **Klin** ter **Šubaró direkt**. Preplezala sta tudi **Jenjavo**, ki je bila še ne dolgo tega resen mejnik za zahtevne proste vzpone v gorah. Ko pa so jo opremili s svedrovci, se je njen karakter popolnoma sprevrgel. Ali z nesmrtnimi besedami prijatelja Tomaža: »iz resne smeri je postala plehka rado-dajka«. Isto smer sta ponovila tudi Luka Lindič (AO Celje Matica) in Marko Lukič (AAO Kozjak). Prvi je vse raztežaje zmagel v prvem poizkusu, a ker sta se menjavala v vodstvu, ne moremo govoriti o vzponu na pogled.

Dobri prosti vzponi

Lepo nedeljo 17. maja sta izkoristila tudi Luka Krajnc (AO Celje, Iglu) in Luka Ajnik (AK Rinka) in v Golarjevi peči nad Logarsko dolino preplezala smer **Mali princ** (IX-/VIII+, 200 m). Luka Krajnc je smer preplezal prosto, vse raztežaje v vodstvu in le najtežjega »šele« v drugem poizkusu. Luka Ajnik si je mestoma pomagal s klini. Smer ponuja pet raztežajev lepega in konstantnega plezanja (VIII+/IX-, VII, VIII, IX-, VII). Za plezanje zadošča komplet metuljev in zatičev. Plezalca sta s seboj tvorila tudi kline in kladivo, ki pa so se izkazali zgolj za nepotrebno težo na plezalnih pasovih.

9. maja je Tadej Debevec v navezi z Jernejem Kovačičem (oba AO Rašica) prosto ponovil **Magično Gobo** v Ospu (7c,

V smeri Mali princ FOTO: LUKA AJNIK

Smeri Šavje in Gamsov steber v Borovi peči FOTO: MIHA ZUPAN

Smer Zajeb v Velikem vrhu v Košuti FOTO: MIHA ZUPAN

6c, 120 m). Že pred dvema letoma je pri poskusu vzpona na pogled precej nesrečno padel čisto na koncu najtežjega raztežaja. Smer je bila včasih vstopnica za resno prosto plezanje v smeri ali v gorah. Za Tadeja ob njegovih številnih zahtevnih vzponih doma in v Dolomitih vzpon niti ni tako veliko presenečenje. In še malo starejša novica: med prvomajskimi prazniki je v Arcu v steni Colodri z Rokom Štubeljem (AO Nova Gorica) ponovil smer **Sotto Vuoto** (7b, 6c, 150 m). Staro tehnično smer so leta 2002 opremili s svedrovci in sedaj predstavlja lep in hitro dostopen športnoplezalni cilj nad mestom. Zanimivo je, da je v smeri mogoče plezati tudi v dežju, ker vseskozi poteka pod streho.

Borova peč v Dovžanovi soteski

Proti koncu prvomajskih praznikov se je vreme le izboljšalo, tako da so vsi gora željni prišli na vrsto. Miha Zupan je z Majo Duh (oba AO Tržič) preplezal novo smer v Borovi peči. Linija, ki si jo je Miha zamislil, se je izkazala za precej previsno, pa tudi poč, ki naj bi peljala čez te previse, je bila bolj žleb. Zato sta osrednji del obvozila po lažjem, a poraščemem terenu in zato je smer dobila ime **Šavje** (VI/IV-V, 80 m).

Pred časom (natančneje 1. 9. 2008) je izpod rok istih plezalcev in v isti steni nastala smer **Gamsov steber** (V+, A1, III-IV, 120 m). Skoraj gotovo gre za eno daljših smeri v stenah, ki so sestavljene iz kremenovega konglomerata. Za vzpon potrebujete set metuljev in zatičev. Na sliki na prejšnji strani je Gamsov steber označen z modro, Šavje pa z rdečo barvo. Smer sta že ponovila Jošt Belhar in Jan Dolenc.

Košuta, Veliki vrh

Miha Zupan je gotovo eden tistih članov AO Tržič, ki stene in smeri od Begunjščice do Košute pozna kot lasten žep. Tako je lepe sončne nedelje 17. maja z Majo Duh plezal v Velikem vrhu. Izrazita razčlemba, ki se vleče od dna do vrha in poteka med Stebrom zahajajočega sonca in smerjo Slon v porcelanu, na sredini pa jo preseka Skriti ideal, mu ni dala miru. V delu smeri za večjo piramido sta plezala v območju smeri Slon v porcelanu, na kar ju je opomnil klin. Proti vrhu pa sta se zaradi precej krušljive skale raje priključila smeri Steber zahajajočega sonca. Nastala je relativno lepa smer **Zajeb** (V+, AO/IV-V, 250 m, vse skupaj 400 m), z nekaj težavnimi mesti, krušljivimi odstavki in dvajsetmetrskim kaminom z odlično skalo.

Mangartski Vršiči

27. aprila sta Tine Cuder (AO Matiča, Martini – Sportswear, Raveltik) in Štefan Golob (PD Gozd-Martuljek) v Mangartskih Vršičih ponovila **Smer izgubljenih duš** (VI-/V, 250 m). Smer poteka v levem delu stene, desno od smeri Sijaj kdaj boš nazaj in je na nekaj mestih krušljiva, kar pa je za Mangartske Vršiče znano. Stena je bila zaradi južne lege že kopna, le na dostopu in sestopu je ležalo še veliko snega, zato sta se po desnem nižjem delu stene spustila po vrvi.

*Novice je pripravil
Peter Mežnar.*

ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

Malo mešano

Večina plezalskega dogajanja v preteklem mesecu je bila seveda skoncentrirana na tradicionalno plezalno bogate prvomajske praznike. Poleg plezališč doma so naši oblegali češke, francoske, švicarske in italijanske balvane, podali so se na plezanje športnih smeri v Arco, Turčijo, Paklenico, graško pogorje, nekateri so bili (še vedno) v Španiji, spet drugi so bili z glavo že pri bližajočih se tekmah.

Škofjeločani so opravili kup dobrih vzponov v Turčiji. Kar nekaj smeri z oceno 8a+ je tam tudi na pogled preplezala Mina Markovič, enako težke ali le malce lažje pa so dodali tudi njeni moški kolegi – Jure Raztresen, Urban Primožič, Gašper Pintar in Sergej Epih. Večina naše mladinske reprezentance je praznike preživela na Sardiniji v spremstvu selektorja Boruta Kavzarja in okrevajoče Martine Čufar. Kljub nekajtedenski pavzi zaradi poškodovanega gležnja je Martina zmogla eno smer težav 8a, njen tokratni »varovanec« Izidor Zupan pa je preplezal Lion de Panshir (8b/b+) v Millenniumu. To je njegova že tretja 8b/b+ ali najtežja smer doslej. V Millenniumu je po 8a posegla tudi Ana Ogrinc v smeri Il vecchio e il mare, k nekaj smerem z oceno 7c+ pa je dodala še tri 7c na pogled. Smeri s težavami 8a sta ponavljala tudi Klemen Kejžar in Izidor Zupan, Miha Česnik pa je s 7c+ le malenkost zaostajal za njima.

Dva tedna pred svojim 13. rojstnim dnevom je opravila odličan vzpon Anja Murko, ki je uspela preplezati smer Guernica (8a) v Kotečniku. Vzpon ji je uspel v 2. poskusu, za vse skupaj pa je porabila le dobri dve uri! Očitno se rojeva nova generacija odličnih skalnih plezalcev.

Nekaj naših je bilo še vedno v Španiji, od koder prav tako prihajajo dobre novice. Matic Kozmus je v Rodellarju preplezal Les Chacals – svojo tretjo 8b doslej.

Deseto 8a ali težjo, Čao bejbe (8a) v Mišji peči, je na seznam preplezanih smeri dodal Gašper Potrebuješ. K temu je bil dodati, da je samo v aprilu zmogel tri smeri takih težav, poleg tega pa še najtežji *flash* doslej – Funky shit (7c+) v Paklenici. Čao bejbe je na svoj seznam preplezanih smeri (poleg kupa 7c in 7c+) dodal tudi Jakob Bizjak.

V daljših smereh Paklenice je poleg neznanih navez z neznanom bero vzponov branil naše barve vedno boljši Luka Lindič. Mjesecina (7c+, 250 m)

je le ena od »ta težkih« z njegovega seznama. V Paklenici je Slovenija na zdaj že tradicionalnem tekmovanju v hitrostnem plezanju zastopalo več navez. Dosegli so imenitne rezultate. Pri dekletih je namreč zmagala naveza Maja Apat-Nastja Davidova, kar je prva slovenska ženska zmagala na tem tekmovanju doslej. Tega žal ni uspelo ponoviti fantom, je pa naveza Boštjan Potočnik-Gorazd Hren v hudi konkurenci na koncu za las zgrešila 2. mesto.

Balvanisti

Na meji med balvaniranjem in plezanjem športnih smeri je vzpon Tomaža Baluta – Tomzija, ki je preplezal smer Cerko (8b). Sicer (skoraj) izključno balvanski plezalec si je za vzpon plezalni pas moral celo sposoditi. S Cerkom je opravil tudi veliki up Nejc Pelhan.

Ramadan, mojstrovina Roka Klančnika v Ožbaltu, ocenjena z 8b, je dobila prvo ponovitev. Čast prvega ponavljalca je zaslužen pripadla Jerneju Kruderju, ki je v previsni plošči z zahtevnim izstopom dokazal, da kljub mladosti trenutno spada med naše najboljše balvanske plezalce in da je v odlični formi. V francoskem Fontainebleauju je Boštjan Weingerl ponovil klasiko Sale Gosse (7c), na *flash* Envie d'Alies z enako oceno in Boys Fly (8a). Do 7b se je v Fontu potrudila tudi ena redkih balvanskih plezalk pri nas – Katarina Kejžar.

Če je že vse to pohvale vredno, pa je izlet Roka Klančnika, Gregorja Šelige in Davida Stepanjana v švicarski Magic Wood v Averstalu naravnost odlični. Čeprav jim vreme niti približno ni šlo na roko, so opravili toliko zavidanja vrednih ponovitev, da na bero vzponov ob lepem vremenu raje niti ne pomislimo. Opravili so s kar nekaj kulturnimi bolderji: Rok je med drugim ponovil One Summer in Paradise (8b) in Electrobogy (8a+), David meri Massive Attack, Nothing Changes in Octopussy (vse 8a), Grega pa SofaSurfer in No Liberty (obe 8a).

Tekmovanja

S polno paro so se začela odvijati tudi tekmovanja. Po že prej zaključeni Zahodni ligi se je končala še Vzhodna liga, valilnica naših bodočih šampionov. Ti so s tekmo v Kranju že začeli letošnje državno prvenstvo v težavnosti. Zmaga je pri članicah šla Maji Vidmar, kar skupaj z zmago na mastru v Šanghaju daje dobre obete pred bližajočimi se tekmami svetovnega pokala. Za Majo sta se v Kranju uvrstili Natalija Gros in Asja Gosar. Pri fantih je zmagal Klemen Bečan, pred svo-

NOVICE IZ TUJINE

Zlati cepin

Konec aprila so po enoletnem premo-ru v Chamonixu spet podelili prestižne alpinistične nagrade zlati cepin. V času enoletnega mirovanja in po odmevnih polemikah o teh nagradah so organizatorji na novo utemeljili priznanja, pri čemer so se vrnil h koreninam oziroma k osnovnim alpinističnim vrednotam. Komisiji je predsedoval legendarni angleški alpinist Doug Scott, sestavljali pa so jo še Avstrijec Peter Habeler, Američan Jim Donini, korejski alpinist in fotograf Im Duck Yong, sicer eden glavnih organizatorjev azijske različice zlatih cepinov, slovaški alpinist Dođo Kopold in urednik revije Desnivel Španec Dario Rodriguez.

Kot je rekel Peter Habeler, ob Mesnerju prvi človek, ki je dosegel vrh Everesta brez dodatnega kisika: »Ni pomembno doseganje uspehov za vsako ceno, z uporabo vseh možnih sredstev (dodatni kisik, pritrjevanje vrvi, višinski nosači itd.). Kar šteje, je stil nekega vzpona.« Tudi zato so poreditelji do sedaj enotno nagrado razdelili na več kategorij.

Kei Taniguči je postala prva ženska z zlatim cepinom, ki ga je prejela skupaj s Kazujo Hiraidejem, s katerim sta v začetku lanskega septembra v alpskem slogu preplezala novo smer v jugovzhodni steni indijskega Kame-ta (7756 m) in jo poimenovala Samu-rai Direct. Za ta vzpon sta prejela nagrado za raziskovalni duh v alpinizmu. Tudi naslednjo nagrado so prejeli Japonci in sicer Fumitaka Ičimuro, Kazuki Amano in Jusuke Sato, ki so preplezali novo smer v severni steni Kalanke (6931 m) v Indiji. Za tehnično najtežavnejši vzpon je komisija razglasila novo smer v severni steni nepalskega Tengkampočaja (6500 m), ki sta jo preplezala mladi Simon Anthamatten in že zelo znani plezalec Ueli Steck, oba iz Švice.

Brez nagrade so letos ostali Američan Dave Turner, ki se je kar štiriinrideset dni boril z vzhodno steno Cerra Escuda v Patagoniji, Francoza Stephane Benoist in Patrice Glairon Rappaz za novo smer v južni steni Nuptseja in japanska odprava na Denali na Aljaski. Ob tem je treba zapisati, da so člani komisije na razglasitvi posebej poudarili, da so sicer nagrajenci, ni pa zmagovalcev in poražencev.

Velik korak k bistvu alpinizma je gotovo tudi nagrada »Spirit of mountaineering«, pri kateri je športni dosežek popolnoma v ozadju, glavna pa sta tovarištvo in nesebična pomoč. To nagra-

do je prejela skupina alpinistov, ki so se lani na Anapurni z vsemi močmi trudili za žal neuspešno reševanje Španca Inakija Ochoe de Olze. Med njimi sta tudi letošnja nagrajenca Švicarja Steck in Anthamatten, poleg njiju pa še Romun Horia Colibasanu in Rus Aleksej Bolotov. Prireditelji so uvedli tudi novo nagrado za življenjsko delo. Letos jo je dobil Italijan Walter Bonatti, svetovna alpinistična legenda. Ta je nase opozoril že kot najstnik, ko je leta 1949 opravil eno prvih ponovitev slovitega Walkerjevega stebra. Samo dve leti pozneje je v vzhodni steni Grand Capucina dodal takrat ekstremno težko smer, danes pa eno najbolj zaželenih skalnih smeri v pogorju Mont Blanca. Težki vzponi so si potem sledili po tekočem traku: nova smer v južni steni Grandes Jorasses, izjemen solovzpon v najbolj znani skalni steni nad Chamonixom (Dru), številne (tudi solo in prve zim-ske) ponovitve smeri v pogorju Mont Blanca, prvenstveni vzponi v Grand Pilier d'Anglu itd. Leta 1964 je skupaj z Michelom Vaucherjem spet preplezal severno steno Grandes Jorasses in opravil svoj, tehnično gledano, morda najtežji vzpon. Naslednje leto je sam v petih dneh preplezal še novo smer v Matterhornu in s tem zaključil svoj neverjetni opus vzponov, ki jih je nanižal v poldrugem desetletju. Potem se je Bonatti dvakrat podal v Karakorum. Leta 1954 na K2, kjer zaradi »nenavadnih« okoliščin ni dosegel vrha, in štiri leta pozneje, ko sta se s Carlom Maurijem povzpela na Gašebrum IV (7925 m), izjemno zahtevno goro, na katere vrh se je do sedaj povzpelo manj kot 10 ljudi. Sredi šestdesetih let je Bonatti opustil vrhunski alpinizem in se podal v fotoreportske vode.

Jobo Rinjang

V Nepalju je hribov tako rekoč nešteto in med njimi je še vedno kar nekaj ne-svojenih. Za nameček so kakšne izmed nedotaknjenih gora zelo blizu tudi najbolj obleganim osemtisočakom, kakršen je na primer Čo Oju. Nedaleč stran, na nepalski strani meje s Tibetom, leži skupina šesttisočakov s skupnim imenom Lunag. Med njimi je tudi Jobo Rinjang, eden izmed do sedaj najvišjih deviških nepalskih vrhov, kamor sta se lesto spomladi odpravila Američana Joseph Puryear in David Gottlieb. Po začetni aklimatizaciji sta vstopila v 1700-metrsko južno steno in na alpski način opravila vzpon, katerega največje naklonine so segale do 75 stopinj. Seveda je sledil še zahteven sestop, pri katerem plezalca nista pustila za seboj nobenih sledi, in se po šestih dneh vrnila v svoj bazni tabor.

Boris Lorenčič in Gaz Perry med plezanjem na Prešernovem trgu v Ljubljani FOTO: MATEJ POVŠE

jim bratom Juretom in Jernejem Kruderjem. Na mednarodnem področju moramo omeniti balvansko tekmo v avstrijskem Hallu, kjer je Natalija Gros zasedla peto mesto, Klemen Bečan pa je kot naš najboljši tekmovalje zaključil na 25. mestu.

Od »nekategoriziranih« dogodkov omenimo še, da se je, morda celo prvič, plezalo povsem v centru Ljubljane. Prešeren je dobil družbo nekaterih najboljših plezalcev sveta. Ekipa plezalnega festivala CCCT, ki je vsako leto v dolini Tople na Koroškem, je na predstavitev dogodka in športnega plezanja nasploh na CityWallovo plezalno steno povabila Natalijo Gros in Borisa Lorenčiča, od tujcev pa sta se ljubljanski publikli s pomočjo podjetja The North Face predstavila Gaz Perry in James Pearson. Kdo ve, morda na tem trgu kdaj doživimo tudi pravo plezalno tekmo.

Prav gotovo je bilo opravljenih še mnogo dobrih vzponov, opravljenega še marsikaj športnoplezalnega, za vse pač žal ne vemo. Kakšno sporočilo na alpikor@gmail.com v prihodnje morda ne bo odveč.

Novice je pripravil Robi Jamnik (www.alpikor.org).

Kot že rečeno, v Himalaji je še veliko vrhov, na katere še ni stopila človeška noga. Še več je nepreplezanih sten. Večkrat se tudi zgodi, da ti mikavni alpinistični cilji niso zelo oddaljeni od najbolj obleganih poti in vrhov. Včasih je potrebno pogledati samo za prvi vogal in že najdeš kaj nedotaknjene. Seveda pa iskanje takšnih ciljev zahteva nekaj razgledanosti in spremljanje dogajanja v Himalaji, kar pa je danes, v dobi interneta, še toliko lažje kot nekoč.

Solo vzpon v Južni Anapurni

Mladi slovaški himalajec Dodo Kopold je v Nepalju opravil odlični vzpon v južni steni Južne Anapurne (7219 m). Kopold je bil sicer član odprave, ki je poskušala v južni steni Anapurne 1 (8091 m), a so jim resnejše poskuse preprečile zelo slabe razmere. Namesto tega je Kopold sam vstopil v steno Južne Anapurne, kjer je bila do sedaj, kljub večim poskusom, preplezana samo ena smer, ki so jo sredi devetdesetih let pozimi začrtali Rusi. Kopold je vzpon in sestop opravil v 40 urah. S seboj je v 2300-metrsko steno vzel bolj malo opreme: 40 metrov 6-milimetrske vrvi, po osem klinov in lednih vijakov, 10 kompletov, tri energijske ploščice, nekaj suhega mesa in kuhalnik za pravo pijačo. Okvirna ocena smeri, ki jo je Kopold podal (VI/6 5+ M5 ABO), govori o zelo resnih težavah na sorazmerno veliki višini. Kopold sicer ni nadaljeval po grebenu vse do glavnega vrha in je sestopil po snežnih vesinah ter po ne najlažjem ledeniku nazaj pod steno. Kljub temu gre za zelo zahteven in

drzen solo vzpon plezalca, ki ima sicer za seboj že nekaj vzponov na osemtisočake in zahtevne nove smeri v šesttisočakah Karakorumu.

Novice je pripravil Urban Golob.

LITERATURA

Idrijsko-cerkljanska kača

Idrijsko-cerkljanska planinska pot (ICPP), uredila Marica Brezavšček, Idrija, Cerkno, Črni Vrh, 2008.

Letos mineva trideset let od odprtja Idrijsko-cerkljanske planinske poti, ki na 184 kilometrov dolgi trasi po izjemno razgibanem svetu opleta kot kača. Iz Reke v dolini Idrijce se vzpne na vrhove, se ovije okrog slemen, vijuga po pobočjih, se spusti v senčne grape, pa spet dvigne na odprte planote ... Navdušenje za pot je z leti splahnelo, vodniček je pošel, markacije obledele. Zdaj je spet vse drugače. Pot je obnovljena in pred nami svež (v zeleni barvi!) vodniček z zemljevidom. Žepna velikost in plastificirana mapica sta zelo primerna za nošnjo na poti, merilo sicer lepega zemljevida (1 : 55.000, nenavadno) pa morda malce premajhno – glede na to, da je pot dobro označena, pa težav ne bi smelo biti.

Pod uredništvom Marice Brezavšček je nastalo skoraj sto strani besedila – od pregleda zgodovine vseh treh planinskih društev, ki skrbijo za pot (Cerkno, Idrija in Črni Vrh), preko dokaj obsežne razlage geoloških značilnosti, rastlinstva in živalstva, do opisa same poti. Osebnost bi mi bolj ustrezal obrnjen vrstni red, po drugi strani pa pohodnika prav uvodna poglavja dobro pripravijo na pot. Pa tudi avtorji opisov se v vode-

nju po poti lepo sklicujejo na predhodne razlage. Opisi so natančni, obširni, saj opozorijo na še kaj drugega kot na samo pot, le na koncu se je avtorjem že malo mudilo – pri branju sem imel občutek, kot da preko Kojce kar tečemo nazaj dol v Reko, kjer se pot tudi zaključuje. Posamezne dele poti podkrepi še nekaj informativnih fotografij, na koncu je tudi prostor za vseh petindvajset žigov, kolikor ima pot kontrolnih točk. V vodniku mi je všeč navajanje nekaterih krajevnih oblik imen (Sjavnca za Sevnico), pa tudi nekaterih značilnih izrazov tistega območja (voznik za kolovoz, kar pa ni razloženo). Za odseke je naveden tudi čas hoje, prav pa bi prišel tudi podatek o vzponih in spustih.

Gotovo je vodnik po Idrijsko-cerkljanski planinski poti lepa popotnica in odlični spremljevalec na eni naših najbolj razgibanih in zelenih poti. Še posebej zato, ker je pot znova oživila in spodbuja hojo tudi po krajih, ki bi sicer utonili v pozabo in bi jih zaraslo grmovje.

Marjan Bradeško

Pesniški poklon gori

Gora je moja muza, Mojca Luštrek, samozaložba, Komenda, 2009.

V zimski sobi na Velem polju smo neke pozne jeseni v dolgem večeru ležali na vegastih pogradih in poslušali orglice. Ni bilo drugega glasu kot nežna pesem, ki jo je iz drobnega inštrumenta izvabljal eden od obiskovalcev. Dolgo v noč. Prav ta slika se mi je pojavila ob branju zbirke Gora je moja muza pesnice Mojce Luštrek. Zazdelo se mi je, da bi se prav tako lepo počutil, če bi v takem večeru tam gori v samotah kdo bral – njene pesmi. Tako živo namreč pričarajo občutja in tako nežno izzvenevajo.

Gora se je Mojci Luštrek razpela čez vse obzorje, gora, ki je njena muza, njeno življenjsko počelo, gora, za katero v eni od pesmi pravi: »... še več, najbliže tam sem tudi sebi.« Težko bi

Planinsko društvo Domžale
objavlja javni razpis
za oddajo v najem
Domžalskega doma
na Mali planini
z zbiranjem pisnih ponudb.
Več na [http://www.pdd.si/
domzalski_dom](http://www.pdd.si/domzalski_dom)

našli pesniško zbirko, ki bi bila tako predana gori, gorskemu svetu, težko bi sploh našli zbirko, ki goro postavi za osrednji vir navdih. Zato smo lepe knjige v nežnem odtenu še toliko bolj veselili. Čudoviti šopasti repušnik z naslovice sporoča, da so se avtoričina iskanja izpolnila, četudi s pesmi-jo sporoča: »Stopinje moje nikdar ne ulovijo / oblakov nedosežnih, ki podi-jo / se, kakor veter neugnani hoče.« Res, pesem vedno znova lovi občutja, ki jih tako težko ubesedimo. A Mojci Luštrek to uspeva. Pričara nam vonje, barve, zvoke, tudi žalost, strah in napetost, posebej v pesmih, posvečenih minevanju, ponesrečenim in reševalcem (sklop Med življenjem in smrtjo – lju-bezen). Sicer pa so pesmi polne zago-na, hrepenenja po lepem – kako tudi ne, saj avtorico žene tisti pranagon po višinah in lepotah, ki je v vsakem ljubi-telju gorske narave: »Meglica za megli-co se odstira, / in v soncu cvet za cvetom se odpira. / Tako zbudi se gora in pokli-če ...« Tudi jesen zanjo ni čas umira-nja, tudi v jeseni vidi nove spodbude: »... nad zadnje ovene le že cvetlice / se dvigajo macesnov plamenice ...« Čuti-mo, da lepota in vzvišenost nad vsak-danjostjo raste ta ves čas, čutimo tudi, da z njima raste avtorica, da jo gore na poteh brusijo, utrjujejo, a hkrati pol-nijo njeno dušo, da je vse bolj – ona sama. Kar zdi se nam, da tako rastejo tudi njene pesmi, ki na koncu kulmi-nirajo v Sonetnem vencu. Kot pesnica sliši še več, in zapiše, kar »šepeče vetra čarna govornica.«

Pesniška zbirka Gora je moja muza je razdeljena na več vsebinsko zaokrože-nih sklopov, od začetnih, kjer avtorica razlaga, odkod in zakaj njene pesmi, preko tistega, ki je posvečen njenim najljubšim vrhovom, do najbolj inti-mnega (Midve), v katerem sta le ona in gora. Zbirka se zaključuje s sonetnim »gorskim« vencem.

Nekaj pesmi so bralci že videli na straneh Planinskega vestnika, veliko pa je novih, in verjamemo, da bodo še vrele iz pesnice. Saj so gore vedno mlade; tudi želja, oditi proti soncu, je vedno sveža. Kajti gore so tistemu, ki so mu zavdale, tako rekoč božanstvo. Mojca Luštrek v prvih dveh vrsticah magi-strala k sonetnemu vencu pravi: »Gore, od nekdanj božje domovanje, / od nekdanj gnezdo za predrzne sanje ...« Da bodo ta prostranstva sanj na voljo tudi nam, je avtorica poskrbela s pesmimi v res lično oblikovani zbirki, ki jo krasijo lepe fotografije, in tako, kot je zapisala v eni od pesmi: »Na večer, ko spet pridem do doline, / vse to pobožno shrani-m med spomine.«

Marjan Bradeško

Velika planina

Velika planina, Ivan Nagy, Nagy & Nagy, Ljubljana, 2008.

Naša najboljše planina je že dolgo čaka vir navdih za ljubitelje narave, predmet zanimanja raziskovalcev kulturne in naravne dediščine pa tudi hvaležen motiv za planinske fotografe. Ivan Nagy se je na Veliko planino odpravil s fotografsko kamero, mnogokrat, in lovil trenutke. Gluhoto in belino zime, z žafrani potresene pomladne travnike, živahnost planšarskega življenja sredi poletja in umirjen hlad jeseni. Fotomonografija Velika planina je na slabih stotih straneh ujeto življenje Velike planine, življenje, kjer še vedno v sožitju poskušata živeti narava in človek. Kljub vse večjemu poseganju v planino se je na velikoplaninskih pašnikih ohranilo še nekaj starega, tudi živina se še pase in nekaj tradicije je še trdno zakoreninjene. Prav take knjige nas znova spominjajo na dragocenosti, ki jih ne bi smeli zanemariti – pa čeprav se komu zdi, da so preživele. Ko se s fotografom potikamo med planšarskimi bajtami, ko na jesen ženemo živino v dolino, smo nenadoma – del dogajanja. Veseli me, da je avtor poudaril tudi človeka na planini, pravzaprav je planšarjem namenjen prav osrednji del knjige. Besedila je malo, vendar je dober povzetek vsega vedenja o Veliki planini. Avtor je informacije črpal pri Antonu Cevcu in Vlastu Kopaču, ki sta gotovo zaslužna, da je danes planina še vedno vsaj malo podobna nekdanji. Besedilo je dvojezično (angleški prevod) in kljub strnjnosti le-tega vsi, ki planino poznajo, kot tudi tujec, ki se znajde na njej, izvemmo marsikaj – hitro in učinkovito.

Fotografije so lepe, kakovostne, in hkrati dovolj informativne, da začutimo tako podobo letnih časov na planini kot utrip življenja – seveda le planšarskega. Zimskih smučarskih množic in poletnega turističnega vrveža v knjigi ni. Knjigo zaključita nočni fotografiji planine iz božičnega časa, ko ljudje spet bolj množično krenejo v njene samote. Avtor tako naniza čase, življenje

(cvetje, živali, ljudje) in človekove navade. Ker pa je Velika planina izjemno razgledna, je zadnja fotografija dvostranska in pred bralca, točneje gledalca, razprostre ves venec Kamniških in Savinjskih Alp, od Kočne do Ojstrice. Avtor pravi, da so to Grintavci, mi jih bolj poznamo kot Grintovce. A ostanimo raje pri lepih razgledih ...

Marjan Bradeško

Zakaj se alpinisti med seboj navežejo na vrvi? Da preprečijo razumnim, da odidejo domov!

Mountaineering – The essential skills for mountain walkers and climbers
Avtor Alun Richardson, ilustracije George Manley. Založba Konzorcij, 2008.

»One of the most comprehensive and ambitious books about mountaineering ever published«¹

Knjiga je namenjena vsem, ki jih zanimajo pohodništvo, alpinizem in odpravarstvo. Napisala jo je skupina britanskih gorskih vodnikov. V celoti zajema različne tehnične pristope in manevre, ki so ponazorjeni s številnimi skicami in fotografijami, in plastično prikažejo problem. Poleg tehnike so v njej poglavja o vremenu, nevarnostih, prvi pomoči, skratka o vsem, kar se tiče hoje in plezanja v gorah. Knjiga je dobrodošel pripomoček tako začetnikom kot »izkušenim mačkom«, predvsem pa se priporoča kot dodatek pri usposabljanju alpinistov.

Vsebina je razdeljena na šest sklopov. Pohodništvo in trekking, v katerem so podrobno opisane in ponazorjene priprave na turo, spremljanje vremena in osnove meteorologije, kakšna oblačila izbrati, kako naj bo napolnjen nahrbtnik, kaj je pomembno pri izbiri čevljev,

¹ Ena najbolj obsežnih in ambicioznih gornjskih knjig do sedaj.

osnove orientacije in uporaba naprednejših pripomočkov za orientacijo.

Plezanje v skali se dotakne vseh vrst skalnega plezanja (športno, tehnično, ferate). Poseben poudarek je na tehniški plezanju in varovanju. Predstavi nam številne plezalne pripomočke za sporno nameščanje varovanja, enostavne vrhne manevre, ki jih skozi poglavje nadgradi v kompleksnejše.

V zimskem gorništvu obdela poglavja zmrzlin, snežnih plazov in bivakiranja. S skicami nam predstavi različne načine hoje z derezami v kombinaciji s cepinom in jih nadgradi do plezanja za ledenih slapov in konča z osnovami »drytoolinga«.

Alpinizem nadgradi prejšnji dve poglavji še s hojo po ledenikih in z reševanjem iz ledeniških razpok, osnovami reševanja s helikopterjem in zahtevnejšo orientacijo.

V poglavju turno in alpinistično smučanje ter krpljanje opiše poleg osnovne priprave opreme še vso nujno potrebno opremo, uporabo plazovne žolne, avalunga, različne metode za preverjanje trdnosti snežne odeje in postopke ob reševanju. S skicami ponazorijo hojo in obračanje v ključih in poda številne nasvete, na kaj vse moramo biti pozorni pri vzponu in smučanju z gore.

V zadnjem poglavju se dotakne odpravarstva in obiskov tujih dežel: na kaj vse moramo biti pozorni pri prehranjevanju, opiše znake višinske bolezni, izdelave igluga, prečkanje reke ... Poglavje zaključijo z različnimi ocenjevalnimi lestvicami.

Matjaž Šerkezi

IZ DEJAVNOSTI PZS

Dan Zemlje 2009

Letošnji mednarodni dan Zemlje, 22. april, smo v Veliki dvorani Gospodarske zbornice Slovenije in Ljubljani slovesno obeležili s predavanjem strokovnjakinje prof. Lučke Kajfež Bogataj z naslovom Podnebne spremembe. Gospa Kajfež Bogataj je redna profesorica in predstojnica Katedre za agrometeorologijo na Biotehniški fakulteti v Ljubljani ter članica Mednarodnega foruma za spremljanje podnebja (IPCC) v Ženevi, ki je leta 2007 prejel Nobelovo nagrado za mir. Lani ji je Mestna občina Kranj podelila naziv častne občanke mesta Kranj, saj je kot sodelavka pri IPCC za delo na področju klimatskih raziskovanj, znanstvenega dela in skrbi za ohranitev »modrega planeta« in življenja na njem prejela prestižno Nobelovo nagrado.

Predavateljica je svoj referat razdelila na tri sklope: Kaj vemo (dejstva), Kaj predvidevamo in Kako lahko pomagamo. Učinki segrevanja v Alpah so še večji. Predvideva se nadaljnje segrevanje ozračja, večja pogostost in jakost ekstremnih vremenskih pojavov ter svetovno pomanjkanje vode. Dolžnost človeštva je odpravljati vzroke onesnaženja in zmanjšati energijsko intenzivnost. Tudi naša država je podpisala Kjotski protokol, zato je potrebno takoj pristopiti k aktivnostim za zmanjšanje emisij CO2 in drugih škodljivih plinov.

Planinci smo prepričani, da kot posamezniki na svojem delovnem mestu, v različnih komisijah UO PZS in doma pripomoremo k omejitvi onesnaževanja planeta. Ukrepi so lahko preprosti: energetske učinkovite gradnja hiš, manj motornega prometa, varčna uporaba vode, preudarna in racionalna potrošnja ... Dajemo tudi pobudo za uvedbo javnih prevozov na izhodišča v gorah, pri čemer bi bilo potrebno avtobusne vozne rede prilagoditi lokacijam za planinske ture. Zavzemamo se tudi za ohranitev visokogorskih vremenskih opazovalnic. Najlepše darilo Zemlji za njen dan so bile številne čistilne akcije na planinskih poteh in v okolici planinskih koč. Posajena so bila nova drevesa in izvedene nekatere druge aktivnosti, ki bodo pripomogle k večji osveženosti planincev. Gospe Lučke Kajfež Bogataj se iskreno zahvaljujemo za njeno prijaznost in pripravljenost prenašanja svojega znanje na nas, hvala tudi vodstvu Gospodarske zbornice, ki nam je prijazno dovolilo uporabiti dvorano.

Rozalija Skobe

Srečanje pohodnikov po evropskih pešpoteh

Letošnje, že tradicionalno srečanje pohodnikov po EU pešpoteh E7 in E6 je potekalo 16. maja 2009 v Dolenjskih Toplicah. Pohodniki so prehodili odsek iz Globodola nad Mirno Pečjo pri Trebnjem do Dolenjskih Toplic. Pot, dolga 20 km, je okoli 250 udeležencev prehodilo v petih urah. Evropske pešpote, od katerih vodita čez slovensko ozemlje poti E6 in E7, so zelo priljubljene, zanje pa skrbijo Zavod za gozdove Slovenije, Planinska zveza Slovenije, Zveza gozdarskih društev in Turistična zveza Slovenije. Glavni koordinator za slovenski prostor je diplomirani gozdni inženir Jože Prah. Na zaključni prireditvi je udeležence pozdravil predsednik PZS Franc Ekar, ki je poudaril velik pomen takšne oblike pohodništva in uspešnost sodelovanja med različnimi institucijami, ki se zavedajo pomembnosti varovanja in zaščite gorskega sveta. Ta razmišljanja, je dodal Ekar, sovpadajo z obveznostmi, ki jih je Slovenija prevzela od Francije ob predsedovanju Alpski konvenciji. Podobna sporočila o pomenu varstva narave v širšem evropskem prostoru so v Dolenjskih Toplicah podali še Jošt Jakša, direktor Zavoda za gozdove Slovenije, Jože Prah iz Zavoda za gozdove Slovenije, Jože Falkner, predsednik Zveze gozdarskih društev, in župan Franci Volk. Na zaključni prireditvi so bila posameznikom, ki so prehodili dele evropske pešpote, podeljena priznanja in značke.

Indok PZS

Pregled aktivnosti komisij PZS (KA, KŠP, KOTG, KTTS)

April in maj sta bila v znamenju razpisov s strani Ministrstva za šolstvo in šport in Evropskega socialnega sklada, na katerih smo kandidirali za področji alpinizma in športnega plezanja. Rezultate še vedno čakamo. Na Olimpijski komite Slovenije je bilo potrebno oddati rezultate za kategorizacijo. Kandidirali so 4 alpinisti, 11 športnih plezalcev in 9 tekmovalnih turnih smučarjev. Vnos rezultatov je potekal preko nove aplikacije; zaradi specifičnosti alpinizma v sistemu kategorizacije je bilo kar nekaj težav, ki smo jih skupaj z OKS uspešno reševali. AO Rašica je v sodelovanju s Komisijo za alpinizem pripravil kvaliteten neformalni zbor alpinistov na Rašici, ki je prvič do sedaj vključeval podelitev diplom novopečenim alpinistom. Za tekmovalne turne smučarje se je končala uspešna sezona, ki so jo zaključili na Krvavcu. Letošnji Slovenski pokal v turnem smučanju je obsegal pet tekem (Jezersko, Bohinj, Poklju-

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656,

E: konzorcij@mk-trgovina.si

**Pestra izbira knjig s področja
gorništvaja, alpinizma,
fotomonografij in potopisov**

Nick Heil:
DARK SUMMIT
The Extraordinary
True Story of
Everest's Most
Controversial Season

Virgin Books, april 2009

(mehka vezava; 271 strani; cena 9,87€)

ka, Okrešelj in Kravec), na katerih so najboljši tekmovalci nabirali točke po sistemu UIAA ISMC (International Ski Mountaineering Competitions). Prva tri mesta so v članski kategoriji zasedli Nejc Kuhar (390 točk), Tomaž Sokič (361 točk) in Anže Šenk (354 točk). V ženski kategoriji so bile najboljšie tri Jana Marinko (400 točk), Polona Karničar (353 točk) in Andreja Jesenko (332 točk). V mladinski kategoriji pa so prva tri mesta zasedli predstavniki TTSO Jezersko Žan Karničar (400 točk), Urh Karničar (344 točk) in Tilen Šenk (324 točk). Več o tem si lahko preberete na spletni strani Komisije za tekmovalno turno smučanje (www.ktts.si).

Iz Himalaje so se vrnilo člani spominjskega tabora ob 30. obletnici prvega slovenskega vzpona na Mt. Everest. Po besedah vodje tabora Toneta Škarje so se imeli lepo. Povzpeli so se na šesttisočak Imja Tse, Pumori pa je bil zaradi pomanjkanja snega pretrd oreh. Razmišljanje vodje najdete na spletnem naslovu <http://www.ka.pzs.si/?str=1&pid=426>.

Matjaz Šerkezi

NOVICE IN OBVESTILA

Srečanje turnih kolesarjev

Da je slovenska Istra meka za planince in kolesarje v obdobju, ko po Sloveniji vladajo še zimske razmere, potrjujejo tudi številna organizirana srečanja. V nedeljo 15. 3. 2009 je Komisija za turno kolesarstvo pri PZS organizirala srečanje turnih kolesarjev in vodnikov turnega kolesarjenja na Pomjanu, pri tem pa jim je izdatno pomagal kolesarski odsek OPD Koper. Za popestritev srečanja so pripravili izlet za bolj zahtevne kolesarje, ki so uživali v vožnji po razgibanem terenu, kjer se niso dolgočasilna niti polno vzmetena kolesa. Neposredno zaledje Kopa so spoznavali po manj znanih poteh, v glavnem mimo asfaltnih cest. Pot je bila dolga približno 35 km, s kar 1000 m vzpona, poudarek pa je bil na druženju in dobri volji. Prišlo je kar lepo število koprskih kolesarjev, le malo jih je bilo od drugod. A odšli so z najlepšimi vtisi, kar je razvidno iz njihovih zapisov na spletišču PZS KTK. Izmed mnogih smo izbrali najzanimivejša sporočila: »V imenu obeh Štajercev se pridružujem pohvalam in zahvalam, ki gredo predvsem vodnikom kolesarskega odseka OPD Koper. Pripravili so nam res čudovito kolesarsko dogodivščino v zaledju Kopa. Prav tako se je videlo, da so res utečena ekipa, pravo presenečenje poleg izbora potk pa je bilo predvsem ustavljanje avtomobilov. Res škoda, da ni bilo več vodni-

kov – bi se lahko marsikaj naučili.« Pa še: »Fajn turca, vsa čast OPD Koper, tudi za vse tiste številne ure čiščenja poti, brez katerih bi ne bilo nič z že omenjenimi spusti. Škoda, da ni prišlo več turkolesarskih vodnikov.«

Maruška Lenarčič

Čistilna akcija za lepšo Ljubljano

V soboto 21. marca 2009 je 17 članov PD Pošte in Telekomu Ljubljana v organizaciji Odseka za varstvo narave sodelovalo v čistilni akciji Za lepšo Ljubljano. Pospravljali smo v Krajinskem parku Rožnik – Mostec, in sicer od ljubljanskega živalskega vrta proti parku Mostec, po trim stezah, ob nekdanjem motelu pri koseškem bajerju, po celotnem predelu poti Pod hribom do bolnice Petra Deržaja in za zaključek še odsek Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije v smeri Podutik–Toško čelo. Med pobranimi smetmi so bile steklenice, plastenke, pločevinke, oblačila, obutev, plastične vrečke in papir, keramika, les, gradbeni material, injekcijske igle, avtomobilski deli in gume, jogiji, kosi pohištva, posoda, kovčki, embalaža novoletnih raket in drugo. Sprehajalne poti in gozd smo sprostili za 700 kilogramov odpadkov. Res pa je, da je bilo več smeti v bližini naselij kakor na sprehajalnih poteh, kar ni v čast stanovanjem. Tik pred svetovnim dnevom voda smo zelenju dali več možnosti, da vzbrsti in nas razveseli v prvih pomladnih dneh. Zahvala vsem prostovoljcem!

Irena Fekonja

Spet smo čistili

Obiskala nas je pomlad in z njo čistilne akcije, saj snežna odeja ne pokriva več naše sramote, ki se tako pritajeno razkriva na raznih kar čez noč zraslih odlagalščih, obrobje cest pa je že stalnica. Odsek za varstvo gorske narave pri PD Vinska Gora je po tradiciji organiziral čiš-

tilno akcijo in z njo pohitel, saj rastlinje sicer »prijazno« prekrije zanjo sicer zelo neprijazne vsebine. Tokrat se je vabilu odzvalo rekordno število ljudi – trideset – in akcija je obetala veliko opravljenega dela. Prišli so domačini, tudi v imenu krajevnih društev – od turističnega do gasilskega, zveze borcev do kulturno-prosvetnega in veselo je bilo pogledati pisano množico za tako ne ljubo delo pripravljenih ljudi.

Z akcijo smo začeli v Sp. Črnovi, kjer nadvse prometna cesta Arja vas–Velenje zapusti zadnjo domačijo in zavije v gozd, kjer jo v neposredni bližini prečka krožna planinska pot Po poteh Vinske Gore. Množica pridnih rok se je lotila obcestnih jarkov in obrežja spremljajočega potoka Pirešica. Kaj vse in koliko se nabere v enem letu! Nekaterih stvari potoku sploh ne moreš več odvzeti, saj so se dobesedno zarasle med vejevje ali pa jih je mulj tako prekril, da moraš pod njegovo težo popustiti. Norice in žafran so nas s svojim cvetjem nagrajevali, ko smo se plazili po sicer nedostopnem vejevju in jih »reševali« pod težo nagnusnih vsebin.

Človek ob tem razmišlja, kaj je ljudem, da so tako kruti do narave, saj se z onesnaževanjem ustvarja le neskončen krog; slej ko prej vse to dobimo nazaj, ampak takrat je že prepozno! Jezili smo se ne samo na brezvestne voznike, ampak tudi na »domače« onesnaževalce, ki hladnokrvno na obrežje potokov dovažajo vse mogoče odpadke! Pa žal se že iz vsebine odpada in lastnine zemljišča da razbrati, kdo je to bil! Lastni zemljišča ni pogoj, da se lahko nanj odlagajo rabljeni gospodinjski aparati in druga krama, ki kvari ugled tako lastnika kakor vsega kraja! V mislih imam tudi neskončne metre polivinila, ki se uporablja v kmetijstvu in krasi podobo potokov. Sistematično zastrupljamo sami sebe! Le kako morejo ljudje, pri-

Udeleženci čistilne akcije v organizaciji PD Vinska gora

delovalci hrane, ravnati tako neodgovorno! To predvsem zato, ker so stvari komunalno urejene in ni več vprašanja, »kam bi neko stvar del«. Za zaključek uspešnega dela (zbrali smo keson in pol odpadkov!) nas je z okrepčilom počastila krajevna skupnost Vinska Gora.

Marija Lesjak

Namestitev ptičjih gnezdilnic

Planinsko društvo Paloma Sladki Vrh, Odsek za varstvo narave, je v skladu z letnim programom dela in v počastitev letošnjega dneva Zemlje v petek, 20. marca 2009, izvedel naravovarstveno akcijo »Namestitev ptičjih gnezdilnic« na Šentiljski planinski poti.

Na svečanem dogodku so sodelovali člani Planinskega društva, učenci in učiteljici Osnovne šole Sladki vrh in stanovalcji Zavoda Hrastovec-Trate, ki so izdelali dvajset gnezdilnic.

Za uvod je predsednik PD Paloma Franc Perko povedal nekaj besed o planinskem društvu in o odgovornosti do narave, ki ga imajo planinska društva. Načelnik odseka za varstvo narave Darko Lorenčič je spregovoril nekaj besed o namenu akcije. Učenci Osnovne šole so pripravili zelo lep in prirčen kulturni program. Strokovnjak iz Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije nam je povedal veliko zanimivega o pomenu in koristnosti nameščanja gnezdilnic. Pravilno namestitev je tudi praktično prikazal in nas spomnil, da tudi vsak sam doma, na svojem vrtu, lahko na podoben način veliko naredi za ptice. Še posebej je poudaril koristnost ptic in njihovo ogroženost zaradi različnih človekovih dejavnosti, ki ogrožajo njihov obstoj. Zaradi tega smo dolžni, da jim pomagamo. Otroci so z velikim zanimanjem poslušali in zastavljali vprašanja. Nekaj gnez-

dilnic smo nato namestili v Sladkem Vrhu ob Osnovni šoli, ostale pa na delu Šentiljske planinske poti ob reki Muri, od Belega Vrha proti Čeršaku. V času nameščanja gnezdilnic smo se pogovarjali tudi o nameravani gradnji hidroelektrarn na reki Muri in se spraševali, ali je zaradi nekaj elektrike res pometno uničiti zadnjo večjo slovensko reko, ki je ostala še razmeroma nedotaknjena in ki s svojim porečjem nudi zadnje zatočišče mnogim živalskim in rastlinskimi vrstam. Na koncu smo se člani Odseka za varstvo narave dogovorili, da bomo gnezdilnice vsako leto, ko bodo ptice končale gnezditve, očistili. Za zaključek nam je ornitolog omogočil ogled pokrajine skozi teleskop z najvišje točke na Belem vrhu. Najlepše se zahvaljujemo vsem sodelujočim, še posebna zahvala pa gre Željku Šalamunu, predstavniku Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije.

Darko Lorenčič

110 let od ustanovitve Kranjske podružnice SPD

Podružnica je bila ustanovljena kot šesta po vrsti, zato se kranjsko planinstvo ponaša z dolgo in bogato zgodovino. Po številu članov je PD Kranj ohranilo tretje mesto med vsemi planinskimi društvi v Sloveniji. Oskrbuje okoli 200 km planinskih poti in skrbi za tri visokogorske postojanke: Kranjsko kočo na Ledinah, Planinski dom na Kališču in Gospinc na Krvavcu. Društvo ima v upravljanju tudi zavetišče v Hudičevem Borštu na Zaplati. Številčno močan in po uspehih znan je tudi alpinistični odsek, ki nadaljuje tradicijo alpinizma in športnega plezanja. Šteje 77 članov in 154 aktivnih športnih plezalcev. Poleg uspešne in svetovno znane Natalije Gros se vse bolj uveljavljajo

tudi Nejc in Aleš Česen, Anže Marenče, Miha Triler, Miha Zupin in drugi.

Mladinski odsek aktivno deluje na osnovnih šolah Jakoba Aljaža, Simona Jenka, Matije Čopa, Staneta Žagarja in v okoliških krajih. Mladi planinci se izobražujejo v okviru planinske šole, na mladinskih taborih in na planinskih pohodih. Odsek za planinska pota opravlja zahtevna vzdrževalna dela na območju Ledin, Velike Koroške Babe in Storžiča. Člani odseka se udeležujejo tudi tehnično zahtevnih akcij komisije za pota PZS. Društvo je prevzelo tudi skrb za Zoisovo botanično pot.

Odsek, ki se ukvarja z gospodarsko problematiko, je zadolžen za ureditev zemljiškoknjižnih zadev na Kališču, saj poteka nakup zemljišča od agrarne skupnosti Bašelj. Nerešene pa so tudi zemljiškoknjižne zadeve na Krvavcu.

V letošnjem letu se častitljivi 110-letnici kranjskega planinstva pridružuje tudi praznovanje 60-letnice planinskega doma na Kališču, mineva pa tudi 30 let, odkar sta Andrej Štremfelj in Nejc Zaplotnik uspešno osvojila Mount Everest. Slednjemu se bo društvo oddolžilo s postavitvijo spomenika.

Franci Ekar

Turna smuka s Črne prsti in Rodice

Letošnja zima je bila v našem koncu radodarna s snegom. V dolini je obležal štiri mesece. Snežna odeja po gorah, predelana v pomladanski sren, je na širne poljane privabila številne turne smučarje. Najbolj živahno je bilo na Komni, po vrhovih okoli Vogla in Pokljuke ter po brezmernih pobočjih Fužinskih planin. Turna smuka zahteva solidno telesno pripravljenost, ustrezno opremo, primerno smučarsko znanje in dobro poznavanje razmer v gorah.

Bohinjci imamo na tem področju dolgo tradicijo. Ohranjamo jo z organizacijo dveh turnih smukov: s Črne prsti in Rodice. Pri organizaciji združimo sile PD Bohinjska Bistrica, Društvo GRS Bohinj in AO Bohinj. Na velikonočni ponedeljek, 13. aprila, smo se podali na Črno prst. Vzpodbudna vremenska napoved je že v nedeljo zvečer napolnila Orožnovo kočo s štirimi Francozi, Miljenkom iz Varaždina in domačini. Prepustili smo se gostoljubnosti Karmen in Joža in preživeli lep planinski večer. V ponedeljek zgodaj zjutraj so prišli ostali udeleženci. V prelepem jutru smo se skupaj odpravili proti Črni prsti. Ker pa nesreča ne počiva, si je že na planini ob nerodnem padcu udeleženec izpahnil ramo. Po nudenju prve pomoči ga je helikopter SV odpeljal v bolnico, ostali pa smo nadaljevali pot. Močni sončni žarki so omehčali pomrznjen sneg in omogočili varen dostop na smučeh

Namestitev ptičjih gnezdilnic na Šentiljski planinski poti

skozi Moda na vrh Črne prsti. Na vrhu je mrzel severovzhodnik poskrbel za hiter odhod v dolino. Previdna smuka po grebenu, odlična strmina in dolina Mod, še bolj previdna smuka po melišču pod Črno prstjo in krajši vzpon do koč. Vse je prehitro minilo. Nekaterim se je mudilo v dolino, drugi smo uživali prelepo okolje v pogovoru s prijatelji in znanci. Popoldne smo opravili preostali del spusta proti dolini. S krajšimi prekinitvami smo prismočili do Mencingerjeve koč. Zgodbe četrtega turnega smuka se je udeležilo 62 obiskovalcev. Napovedani 33. turni smuk z Rodice, v nedeljo, 20. aprila, nam je ogrozila slaba vremenska napoved. Pa se nismo dali. Jutro v Bareči dolini je zveste obiskovalce navdalo z upanjem, da se nas bo vreme usmilo. S smučmi na nahrbtnikih smo se povzpeli do Javorja, kjer se je pričela strnjena snežna odeja. Pred Anžlinovim stanom sta nas s čajem čakala gostitelja Renata in Primož. Odlične razmere in želja po dobri smuki so nas neustavljivo gnali proti vrhu Rodice. Na planini smo presenečeni obstali pred mogočno plazovino snežnega plaza s Špika. Zagnali smo se v strmino žleba in se razgledovali po zasneženi dolini Ulc. Na Suhi je čakalo okrepljeno pred Anžlinovim stanom, obisk rodiških veteranov na čelu s častnim

Turni smuk z Rodice

predsednikom PD Jankom Lapajnetom. Vpis v spominsko knjigo turnega smuka je prispevalo 78 obiskovalcev, vsaj deset pa jih je odvihralo mimo brez postanka. Lične kolajne je priskrbel, kot že nekaj let, Arhov Janko. Rodica nam je ponovno podarila lepo doživetje. In to si želimo tudi v prihodnosti. Organizatorji, ki smo leta vztrajali, nalogo ohranjanja tradicije prepuščamo mlajšim rodovom.

Lojze Budkovič

Ustanova Sklad Okrešelj v letu 2008

Leta 2008 je minilo deset let od ustanovitve Ustanove Sklad Okrešelj, ki so jo gorski reševalci skupaj s podporniki ustanovili z namenom pomagati otrokom gorskih reševalcev Borisa, Janka, Luka, Mitja in Rada, ki so se smrtno ponesrečili 10. junija 1997.

Člani upravnega odbora (UO) Sklada smo skupaj z Gorsko reševalno službo (GRS) Jezersko in Občino Jezersko 12. 11. 2008 pripravili slavnostno prireditev ob deseti obletnici delovanja Sklada. Na prireditvi so Sklad pozdravili župan Občine Jezersko Milan Kocjan, predsednik Planinske zveze Slovenije Franci Ekar in predsednik Gorske reševalne zveze Slovenije (GRZS) Miro Pogučar. Predsednik Sklada Dušan Polajnar je v nagovoru opisal delo ustanove v teh letih. Na prireditvi so nastopili študenti Sklada Matevž Mlekuž, Gašper in Miha Karničar ter Alja Markič. V sproščenem klepetu z voditeljico programa so se predstavili in prisotnim, ki jih je bilo v dvorani Korotan več kot osemdeset, povedali tudi načrte za prihodnost. Skupaj s predsednikom Sklada pa so podelili tudi priložnostne zahvale ustanovnim članom Sklada in večjim donatorjem. V kulturnem programu so sodelovali baritonist Marko Kobal – solist ljubljanske Opere, citrar Tomaž Plahutnik in Rada Polajnar, ki je tudi povezovala prireditve. Nastopajoči so honorar namenili Skladu.

V skladu s pravili Sklada smo 22. 11. 2008 na letnem seminarju iz prve pomoči v Poljčah izvedli predavanje mag. Žarka Trušnovca »Psihične obremenitve pri gorskem reševanju«, ki mu je z zanimanjem prisluhnilo 100 gorskih reševalcev.

Finančna sredstva za Sklad pridobivamo s prodajo nalepk PODPORNİK pa

Snežni most

Letošnja zima je bila, kar se snežnih padavin tiče, res izjemna. Debela snežna odeja in plazovi zato niso bili nič nenavadni, nasprotno, bilo jih je še veliko več. Eden takih se je sprožil tudi s pobočja med Kucarjem in Veliko Kanjo ter zgrmel po strmi grapi vse do struge Koritnice. Približno 1 km od trdnjave Kluže (gledano iz smeri Predel–Bovec) je v širini okoli 80 m zasul njeno strugo in Koritnica je nekaj časa, dokler ni stopila snežne gmote, tekla po »obvoznici«. Zbiti sneg in nizke temperature so vse do konca aprila ohranili nenavaden prizor oziroma pogled na snežni most, ki se boči nad živahnim tokom te alpske rečice.

Andrej Grum

tudi z denarnimi donacijami posameznikov iz vrst GRS ali drugih, ki podpirajo delo GRS.

Pri dohodninski napovedi so darovalci namenili del dohodnine kot donacijo v Sklad Okrešelj; takih nakazil je bilo skupaj 305,13 evra. Donacije lahko nakažete tudi na poslovni račun Sklada Okrešelj 02010-0052385495 pri NLB. Vsake podpore smo veseli in se zanjo darovalcem lepo zahvaljujemo.

Dušan Polajnar, predsednik UO Sklada

Nadzorni odbor pregledal delo Sklada Okrešelj

Člani Nadzornega odbora (NO) Ustanove Sklad Okrešelj so se 24. 3. 2009 sestali ter v skladu z 20. členom pravil o delovanju pregledali vodenje Sklada in gospodarjenje z njim. Z njegovim delom so se seznanjali na sejah upravnega odbora (UO), iz zapisnikov ter iz finančnih in drugih poročil. Predsednik UO Sklada Dušan Polajnar je podal kratko poročilo o delu UO v letu 2008 in obrazložil finančno bilanco za preteklo obdobje. V skladu z akti ustanove je UO skrbel za redno finančno pomoč otrokom smrtno ponesrečenih gorskih reševalcev. Finančna pomoč je usklajena s »Pravili za dodeljevanje štipendij in drugih denarnih pomoči iz Sklada Okrešelj« in z drugimi republiškimi akti s tega področja, za kar vzorno skrbi Komisija za pomoč in štipendiranje UO Sklada. Pravila se letno usklajujejo s spremembami republiških aktov s tega področja, predvsem glede rasti življenjskih stroškov in glede davčne zakonodaje. Odnosi s prejemniki sredstev so dokumentirano urejeni.

Po besedah Dušana Polajnarja se je UO odločil tudi v preteklem obdobju, podobno kot v prejšnjih, finančna sredstva vezati v banki, ker so tveganja manjša, donosi pa še vedno ustrežni. Sredstva, vezana pri NLB, d. d., in GB Kranj, d. d., so po predstavljenih podatkih dobro obrestovana in varna, sklenjeni pogodbi pa omogočata optimalno operativnost. Ves promet je izkazan na transakcijskem računu, finančni iz-

kazi so v skladu s predpisi in podatki se pošiljajo na pristojna mesta.

Člani NO ugotavljajo:

Gorska reševalna zveza Slovenije (GRZS) izvaja sklep o zbiranju sredstev s prodajo nalepke »podpornik« in ga je treba izvajati tudi v bodoče, pri tem pa slediti sklepom UO Sklada.

Pohvale vredne so podpore in donacije, ki so se v obravnavanem obdobju povečale, zlasti prizadevna volila posameznikov, ki jim gre posebna zahvala. Nadaljevati je treba utečeno izrekanje zahval donatorjem.

Iz finančnih podatkov je razvidno, da je finančno poslovanje skrbno in brez pomanjkljivosti.

Moti obračunani in plačani davek od dobička, čeprav gre za donatorstvo in humanitarno dejavnost.

Člani NO predlagajo gorskim reševalcem, da v čim večjem številu namenjajo 0,5 % dohodnine v korist Sklada.

Člani NO priporočajo UO Sklada in UO GRZS, naj spodbujata Planinsko zvezo Slovenije (PZS) oziroma društva k bolj zavzetemu zbiranju sredstev. V preteklem letu je namreč le eno društvo dokumentirano med donatorji Sklada. UO Sklada naj še v bodoče goji stike z RTV Slovenija z namenom povečati informiranost o dejavnosti Sklada.

NO Sklada soglašja s sklepom UO o plasiranju dela sredstev za dolgoročne namene – za diplomske/seminarske naloge s področja gorskoreševalne dejavnosti.

Poročilo Sklada in poročilo njegovega NO naj se objavi na spletni strani GRZS, v Planinskem vestniku in v Obvestilih PZS.

Tomaž Jamnik, predsednik NO

Obalno PD Koper prejelo priznanje Mestne občine Koper

Mestna občina Koper praznuje občinski praznik v spomin na marežganski upor, ki se je dogodil 15. maja 1921. Vsako leto ob tem dnevu podeljujejo najvišja občinska priznanja. Letos je ta

čas doletela Obalno planinsko društvo Koper. Župan Boris Popovič je 9. maja 2009 na svečani seji občinskega sveta društvu podelil priznanje z veliko plaketo z obrazložitvijo: "Za velike dosežke na področju organiziranega planinstva ter za pomemben prispevek k ozaveščanju o ohranjanju naravne in kulturne dediščine v Mestni občini Koper."

Pred časom smo že poročali, da OPD Koper letos praznuje 60 let delovanja. Kot začetek društva šteje ustanovitev planinske podružnice Slovenskega planinskega društva Trst, kar pomeni tudi začetek organiziranega planinstva v slovenski Istri. S skoraj tisoč člani vse-skozi ostaja najbolj množično društvo, ki je prepoznavno tudi po raznoliki dejavnosti, kar omogoča mnogim prebivalcem kakovostno preživljanje prostega časa. Člani društva so ponosni na prejeto plaketo, saj je prav vsak od njih pripomogel do nje, ne samo s svojo pripadnostjo, ampak tudi s pripravljeno stjo za pomoč pri mnogih akcijah.

PD Nazarje ima svoj planinski dom

Pravijo, da kdor si nekaj dolgo in iskreno želi, se mu to tudi uresniči. To čisto zagotovo velja za nekdanjega predsednika Planinskega društva (PD) Nazarje Martina Dušiča, katerega želja po društvenem planinskem domu je bila že dolgo prisotna.

Tako smo v soboto, 16. maja 2009, v lepem sončnem vremenu hiteli na skriti kotiček sredi gozda, da bi prisostvovali trenutku uresničitve sanj – svečani otvoritvi planinskega doma na Farbanca nad Nazarjami. Obenem je bilo to prvo srečanje planincev Savinjskega meddruštvenega odbora. Pobudnica zanj je njegova sedanja zelo prizadevna predsednica Manja Rajh, ki je v pozdravnem govoru ob novi pridobitvi čestitala in zaželela uspešno delovanje Planinskemu društvu Nazarje. Njen predhodni govornik in predsednik PD Nazarje Sandi Grudnik si to zagotovo želi! Ob njegovi prizadevnosti in pomoči članov društva mu bo to zagotovo uspelo, saj so že z odprtjem doma to dokazali. Dobro in uspešno popotnico jim je zaželel tudi župan občine Nazarje Ivan Purnat. Spremljajoči kulturni program nam je ogrel dušo in srce, domači Dobrovski godci pa po njem tudi naše pete.

PD Nazarje naslednje leto praznuje desetletnico (uradnega) obstoja in v l. 2003 so ujeli korak s takratnim Gozdnim gospodarstvom Nazarje. Z njegovo privolitvijo so smeli uporabljati njihovo gozdarsko kočjo in čez tri leta je z nakupom zamenjala lastnika. Tudi gozdovi so ga, ko so prišli nazaj v roke cerkvenih oblasti ...

»Življenje« planinskega doma na Farbanco pa je odvisno tudi od nas, ki ga bomo obiskovali.

To bi naj ne bil (prevelik) problem, saj do njega vodijo številne poti, kot so:

- Kokarje–Laze–Mostni graben–Farbanca (1 h);
- Kokarje (Laze)–Tajna–Čreta–Farbanca (2 h 15 min);
- Vransko–Čreta (plan. dom)–Farbanca (2 h);
- Lipa–Tolsti vrh–Križ–Farbanca (3 h);
- Nazarje–Zavodice–Črni graben–Završnik–Čreta–Farbanca (3 h).

Seveda poti lahko prikrožite po svoje in preko Dobrovelj poiščete sebi primerno varianto. Zagotovo bo dom dobrodošel tudi številnim kolesarjem in ne nazadnje avtomobilistom, saj mimo njega vodi dobro vzdrževana makadamska cesta. Ta pripelje iz Potoka oz. Nazarij in se nad Farbanco v krakih razširi po Dobrovljah tja proti Sv. Joštu oz. Čreti vse do Vranskega. Dom bo odprt ob vikendih, v njem pa je štirinajst ležišč za prenočitev. Informacije lahko dobite na spletni strani www.pdrustvo-nazarje.si ali osebno na št. 031 674 441, elektronski kontakt pa »sliši« na pd.nazarje@gmail.com.

Marija Lesjak

Planinsko prijateljstvo brez meje

Po skromnih začetkih pred tremi leti je letošnje četrto srečanje planincev slovenskih društev iz treh dežel v popolnosti zaživelo. Planincem SPD Trst iz Trsta, ŠD Sloga iz Bazovice, SK Devin iz Nabrežine in PS KPD Bazovica z Reke so domačini, PD Snežnik iz Ilirske Bistrice, pripravili lep pohod in zanimiv program. Odziv planincev je kljub soboti pokazal, da je srečanje postalo zelo priljubljeno, prisotnost podpredsednika PZS Marka Goršiča pa, da se je uveljavilo tudi v »uradnem« planinskem prostoru Slovenije.

Planinski del srečanja, ki sta ga vodila Marko in Vlado, je trajal skoraj pet ur. V tem času so planinci obhodili kar lep del Snežniške planote na območju, ki so ga včasih imenovali Gure, danes pa mu pravijo Volovja reber. Povzpeli so se na 1099 metrov visoko Veliko Milano in se spustili v eno od italijanskih kavern, ki jih je na tem območju res veliko. Kaverne so zgradili Italijani v času, ko je tu potekala Rapalska meja. Njihovim vojnim utrdbam sledimo od Reke, z bunkerji na Katarini in Velem vrhu, pa vse do Triglava, s kasarno Morbegna pod njim. Morda bi bilo dobro nekega dne, ko ne bo več med Slovenijo in Hrvaško, razmisliti in urediti izredno zanimivo pešpot ob Rapalski meji, ki bi povežala Reko in na primer Mojstrano ali Jesenice. Žal je območje Gur tudi danes izpostavljeno človekovim posegom in zelo verjetno tudi uničenju. Na planoti je postavljeno kar veliko stolpov za merjenje moči in stalnosti vetrov. Tu naj bi namreč postavili številne vetrnice za pridobivanje električne energije. Tako pridobljena energija je prav gotovo bolj »čista« kot tista iz termo elektrarn ali jedrskih elektrarn, ni pa postavev teh naprav neškodljiva za okolje. Krila vetrnic ubijajo ptice, samo območje pa popolnoma uničijo

pristopne ceste do posameznih vetrnic. So bili planinci treh dežel zadnji, ki so še lahko uživali v neokrnjenosti tega prelepega kottička Slovenije?

Pohodni del srečanja se je tako iztekel v dobrem razpoloženju, ki se je nadaljevalo tudi v šotoru na Črnih njivah. Dušan je pripravil »bistrški krompir v zevnici« s klobaso, domači godbeniki so zaigrali na starinske inštrumente. Najbolj pomemben dogodek pa je bil izbor gesla srečanja. Izmed številnih predlogov je strokovna komisija izbrala geslo gospoda Franka iz Trsta »Planinsko prijateljstvo brez meje«, ki je tako postalo uradno ime vseh prihodnjih srečanj.

Darko Mohar

19. nočni Rokovnjaški pohod

Hoja v današnjem času postaja ena največjih vrednot. Rezultati analiz kažejo, da lahko že 30 minut hoje dnevno bistveno prispeva k izboljšanju našega počutja in k preprečevanju zdravstvenih težav, ki nastanejo zaradi nezadostne telesne aktivnosti. Mogoče je tudi zato v soboto, 23. maja 2009, ob 20.30 izpred Gostišča Trojanah na Trojanah na 45 km dolg nočni Rokovnjaški pohod krenilo 156 pohodnic in pohodnikov. Pot jih je vodila na Lipovec in preko Kozjaka do Češnjic v Tuhinju. Od tam so nadaljevali

19. nočni Rokovnjaški pohod FOTO: MIRAN JEREB

S klikom do vseh člankov naše revije vse do leta 1976!

Na spletni strani www.pvkazalo.si so dostopni poskenirani izvodi naše revije od leta 1976 pa do 2008.

S pomočjo elektronskega kazala je možno priti do kopij vseh objav.

Zelo radi bi poskenirali in dali na razpolago vse letnike od prvega, 1895, zato **iščemo podpornike**, ki so pripravljeni finančno pomagati.

Če ste pripravljeni pripomoči k izvedbi tega projekta, nam prispevke lahko nakažete na račun 05100-8010489572, sklic 0522, ali nam to sporočite na naslov pv@pzs.si.

Uredništvo

preko Osekov, planine Travnik in Tomanove planine do cilja na Črnicu. Vsak udeleženec je za popotnico prejel pravi trojanski krof in steklenico vode. Po enajstih urah hoje so dobre volje prispeli na cilj, ki je bil pri Gostišču GTC 902 na Črnicu. Tam jih je pričakal pravi rokovnjaški golaž. Za poskočne viže, na startu in cilju, je poskrbel nepogrešljivi Božo Matičič. Na pot sta pohodnike pospremila predsednik PD Kamnik Ivan Resnik, ki

se je pohoda tudi sam udeležil, in vodja vodnikov Lojze Jerman, ki je pohodnikom na kratko opisal pot in jih opozoril na pasti nočne hoje. Ivan Resnik je v svojem nagovoru prisotne opozoril, da letos mineva 200 let od tistih časov, ko so se v teh krajih gibali rokovnjači. Na cilju je udeležence v imenu Občine Kamnik pozdravil podžupan Brane Golubovič. Dejal je, da je ponosen, da ima Kamnik društva z dolgoletno tradicijo in posameznike, ki že več desetletij sodelujejo v njih. Brez njih takšnih projektov ne bi bilo moč izpeljati. To pa je tudi eden od razlogov, da Občina vsako leto projekt pohoda finančno podpre. Posebno čestitko je namenil najstarejšemu pohodniku, 82-letnemu Stanetu Simšiču iz Kamnika, z željo, da se v letu 2010 srečamo na jubilejnem 20. pohodu. V nadaljevanju je predsednik PD Kamnik skupaj z letošnjim koordinatorjem pohoda Miranom Jerebom in podžupanom Golubovičem podelil diplome vsem udeležencem pohoda. Naziv »Rokovnjač« je bil podeljen štirim pohodnikom, ki so se pohoda udeležili desetič. Štirje pohodni-

ki pa so prejeli posebno zahvalo za udeležbo na vseh dosedanjih devetnajstih pohodih. Zanimivo je, da je kar 48 pohodnikov letos beležilo svojo prvo udeležbo na pohodu, 16 se jih je pohoda udeležilo drugič in kar 22 tretjič.

Za uspešen pohod so zaslužni udeleženci in organizator pohoda. Največ zaslug pa imajo vsekakor zvesti sponzorji: Občina Kamnik, Gostinsko podjetje Trojanje za odstop prostora za start in trojanske krofe, Gostišče GTC 902 na Črnicu in trgovina Nakup iz Kamnika, ki poskrbita za potešitev lakote pohodnikov. Za izpis diplom so poskrbeli v Studiu Dataprint iz Kamnika, priložnostno darilo pohodnikom pa je letos prispevala Agencija za razvoj turizma in podjetništva v občini Kamnik. Iskrena hvala vsem v upanju, da nam bodo s svojimi prispevki omogočili tudi uspešno izvedbo jubilejnega 20. pohoda. Vabimo vse, ki ste se pohoda že kdaj udeležili, in vse tiste, ki se letos za ta podvig še niste mogli odločiti, da se nam v maju 2010 pridružite. Veselo bo!

Jana Racman

Za 18,66 € lahko dobite letošnje številke Planinskega vestnika od februarske do decembrske! Naročite in plačajte Planinski vestnik za obdobje junij – december 2009 in brezplačno boste prejeli februarsko, marčno, aprilsko in majsko številko. Ponudba velja do porabe zalog.

Kako poznamo naše gore?

KATERA GORA JE NA SLIKI IN OD KOD JE SLIKANA?

Pravila naše igre smo objavili v januarski številki. Odgovore sprejemamo **do 24. junija**. Spletna trgovina **www.kibuba.com** tokrat za nagrado ponuja majico s kratkimi rokavi Thimi. Če boste odgovarjali po elektronski pošti, uporabite naslov **uganka@pzs.si**. Poslati nam morate popolni naslov in davčno številko.

REŠITEV IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE:

Na sliki je bila Slivnica nad Cerkniškim jezerom. Pravilno vas je odgovorilo 53, le dva sta menila, da je bil na sliki Krim. Žreb je nagrado, čutaro Thermal Mug, dodelil janezu Šemetu iz Kranja.

Andrej Stritar

FOTO: JANJA LIPUŽIČ

Analiza nesreč in reševalnega dela v letu 2008

Pripravlil: Pavle Podobnik

Foto: arhiv GRZS

Število nesreč v letu 2008, v katerih je posredovala Gorska reševalna zveza Slovenije, je manjše kot preteklo leto. Vendar število nesreč in v njih udeleženi ponesrečenci še vedno ostaja v povprečju zadnjih petih let. Zanimivo je število opravljenih reševalnih ur, saj jih je le 1.400 manj. Razlog je seveda v številu in trajanju iskalnih akcij, saj je sedaj že 45 % reševalnega dela opravljenega v iskalnih akcijah.

Večina nesreč se zgodi planincem na planinskih poteh, ko gre za lažje ali tudi težje poškodbe, ki so posledice nepazljivosti, utrujenosti, neprimerne opreme in ... Ponesrečenec ali spremljevalec pokliče ReCO, ReCo ustrezno postajo GRS in akci-

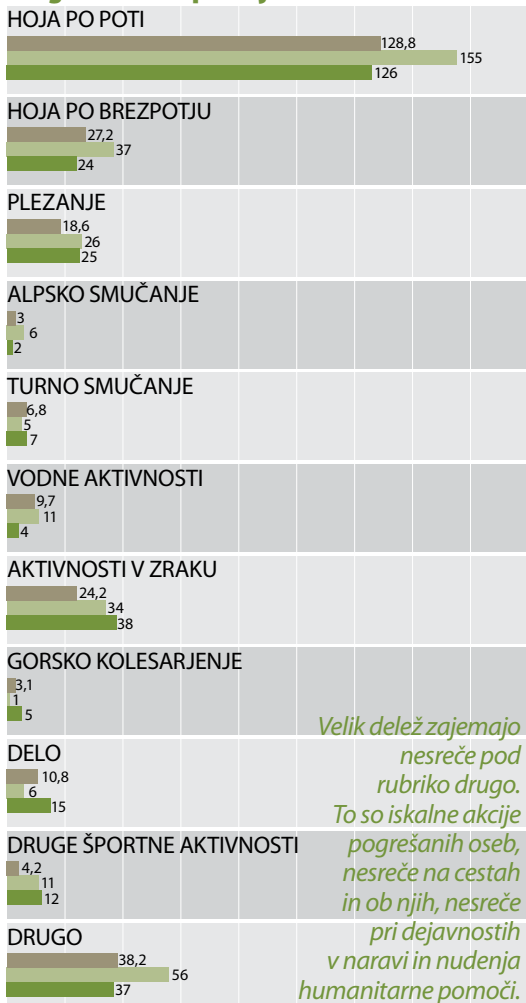
ja steče. Po prihodu sledi oskrba in transport. To je postalo že rutina in o takih akcijah se ne poroča v medijih. Pojavljajo se le v črnih kronikah, ko mediji povzamejo podatke iz dnevnih biltenov Uprave za zaščito in reševanje oz. iz SPIN-a.

65 % vseh akcij Gorske reševalne službe je še vedno vezanih na gorniško dejavnost. Gorniškim dejavnostim sledijo padalci, dela v težko dostopnem terenu, dejavnosti na vodi (kajak, raft, kanjoniranje) in gorsko kolesarjenje. Seveda je velik delež tudi akcij pod rubriko ostalo. Potrebno bi jih bilo analizirati in naslednje leto povečati nabor dejavnosti, po kateri razvrščamo nesreče. A kaj ko se vsako leto pojavljajo nove dejavnosti.

Primerjava osnovnih podatkov za zadnjih pet let

leto	število akcij	oseb	poškodovanih	obolelih	mrtvih	reševalnih ur	akcij, v katerih je sodeloval	
							helikopter	zdravnik
2004	301	323	160	24	32	8.931	98	156
2005	232	258	117	21	33	8.483	78	109
2006	290	304	153	31	28	5.956	98	140
2007	348	413	179	18	43	10.488	148	171
2008	295	318	148	26	31	9014	116	150

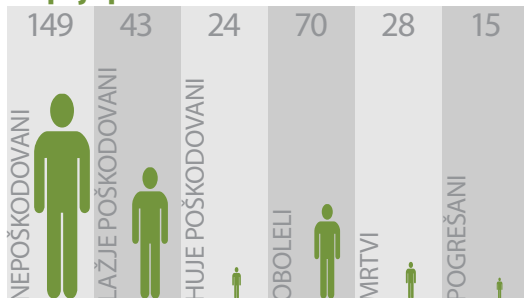
Pregled nesreč po dejavnostih

Velik delež zajemajo nesreče pod rubriko drugo. To so iskalne akcije pogrešanih oseb, nesreče na cestah in ob njih, nesreče pri dejavnostih v naravi in nudenja humanitarne pomoči.

Stopnja poškodovanosti

Pregled nesreč po dejavnostih

Dejavnost	Število reševanj		Število oseb		Število iskanj		Število oseb	
	število reševanj	%	število oseb	%	število iskanj	%	število oseb	%
planinstvo - hoja po poti	115	45,45	131	48,70	11	26,19	11	22,45
planinstvo - brezpotje	20	7,91	24	8,92	4	9,52	6	12,24
plezanje	23	9,09	27	10,04	2	4,76	2	4,08
turno smučanje	6	2,37	4	1,49	1	2,38	2	4,08
gorsko kolesarjenje	5	1,98	5	1,86	0	0,00	0	0,00
delo	12	4,74	18	6,69	3	7,14	0	0,00
aktivnosti v zraku	34	13,44	31	11,52	4	9,52	4	8,16
alpsko smučanje	2	0,79	1	0,37	0	0,00	0	0,00
vodne aktivnosti	3	1,19	1	0,37	1	2,38	9	18,37
druge športne aktivnosti	10	3,95	9	3,35	2	4,76	3	6,12
drugo	23	9,09	18	6,69	14	33,33	12	24,49
skupaj	253		269		42		49	

V letu 2008 je bila naša služba dvakrat aktivirana za reševanje iz gondolske žičnice. Največja iskalna akcija je bila na širšem območju Idrije, ko so bile v iskanje vključene vse enote Civilne zaščite. 26 reševalcev GRS Tolmin je opravilo 2.661 ur. Kje so še ure ostalih enot CZ?

Kot smo že velikokrat omenili, so prav iskalne akcije najbolj zahtevne in obsežne. Ni pomembna hitrost aktiviranja enot, ampak organizacija iskanja.

Tudi tehnično najbolj zahtevno reševanje so izvedli člani GRS Tolmin pri reševanju iz jaška ČHE Avče. Analiza uspešne akcije je pokazala na težave pri uporabi jeklenice in vitla, na veliko obremenjenost ekip na deloviščih in s tem potrebnih menjav.

Kljub manjšemu številu akcij v letu 2008 so v Tolminu opravili rekordnih 64 akcij. Na 'drugem mestu' jim sledi Bohinj z 41 akcijami in Bovec z 24 akcijami.

In namesto zaključka - povzetek analiz preteklih let: vsaka zima, ki je bila bogata s snežnimi pada-

Ob nesreči v gorah pokličite ((112))

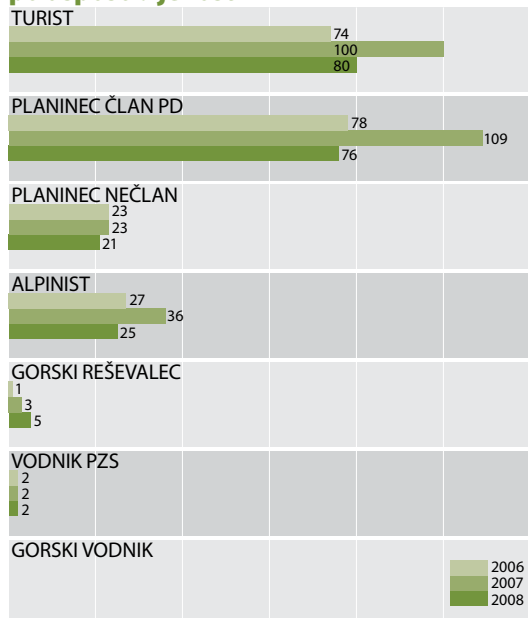
vinami, je bila vzrok mnogim zdrsom tudi v poletni sezoni. To bo veljalo tudi za sezono, ki prihaja. Snežišča bodo ostala še daleč v poletje in bodo povzročala težave vsem neprimerno opremljenim in neizkušenim planincem pri prečkanju le teh.

Kraji nesreč

Gorska skupina	Reševanja	Iskanja	Skupaj
dinarske visoke planote	5	1	6
Julijske Alpe	89	9	98
Kamniško-Savinjske Alpe	30	0	30
Karavanke	16	4	20
ostali predalpski svet	17	3	20
ostalo	2	1	3
Pohorje	5	0	5

Struktura ponesrečencev po usposobljenosti

* turist – oseba brez osnovne planinske vzgoje, nevešča hoje po gorah

Vzroki gornjskih nesreč v letu 2008

BOLEZEN	25
IZČRPAŃOST	22
PADAJOČE KAMENJE	2
PADEC	113
ZAKASNITEV	11
ZAŠEL	34
AKLOHOL	1
DUŠEVNA NEPRIPRAVLJENOST	14
NEPOZNAVANJE TERENA	46
NEPRIMERNA OBUITEV	11
NEPRIMERNA OSEBNA OPREMA	20
NEPRIMERNA TEHNIČNA OPREMA	9
ODLOM	14
OKVARA OPREME	
PADEC SOTOVARIŠA	5
PLAZ	4
POMANJKLJIVO MARKIRANJE	8
POŠKODOVANA POT	4
TELESNA NEPRIPRAVLJENOST	41
ZDRS	85

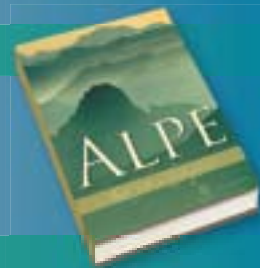
IZ PLANINSKE ZALOŽBE

NAŠITKI VODNIK PZS, MARKACIST PZS IN MENTOR PLANINSKE SKUPINE

V prodaji so našitki Vodnik PZS, Markacist PZS in Mentor planinske skupine. Našitki stanejo 4 €. Pri nakupu našitka Markacist PZS je potrebno priložiti potrjeno izkaznico Markacist PZS ali pa seznam markacistov potrjen s strani PD.

ALPE – KOT JIH VIDIJO PTICE

Planinska založba PZS obvešča kupce, da je v prodaji knjiga Alpe - kot jih vidijo ptice. Knjigo lahko naročite preko spletnih strani PZS, preko elektronske pošte (planinska.zalozba@pzs.si) ali po telefonu. Cena knjige je 49,90 €. Več informacij je na spletni strani.

NOVO V PLANINSKI ZALOŽBI

Planinska založba PZS obvešča, da lahko pri njih nabavite sedaj tudi karte KOMPASS, in sicer:

- Zillertaler Alpen – Tuxer Alpen 1 : 50 000 (št. 37)
- Zermatt – Saas Fee 1 : 50 000 (št. 117)
- Cortina d'Ampezzo 1 : 50 000 (št. 55)
- Monte Rosa 1 : 50 000 (št. 88)
- Der Dachstein 1 : 25 000 (št. 031)
- Bernina – Sondrio 1 : 50 000 (št. 93)
- Mont Blanc 1 : 50 000 (št. 85)
- Arlberg, Verwallgruppe 1 : 50 000 (št. 33)
- Tennenberge, Hochkönig 1 : 50 000 (št. 15)
- Sextner Dolomiten 1 : 50 000 (št. 58)
- NP Hohe Tauern-Süd, Mallnitz-Mölltal-Maltatal 1 : 50 000 (št. 49)
- Venedigergruppe 1 : 50 000 (št. 38)
- Gran Paradiso 1 : 50 000 (št. 86)
- Karwendelgebirge 1 : 50 000 (št. 26)
- Stubaier Alpen 1 : 50 000 (št. 83)
- Glocknergruppe 1 : 50 000 (št. 39)
- Brixen 1 : 50 000 (št. 56)
- Ortler / Ortles 1 : 50 000 (št. 72)
- Gailtaler Alpen, Karnische Alpen, Oberdrautal 1 : 50 000 (št. 60)

vodnike s kartami:

- Ötztal – Pitztal (št. 902)
- Nationalparks in Österreich

vodnik za gorske kolesarje:

- Bozen und Umgebung (št. 1972)

in turnosmučarska vodnika:

- Schneeschuhwandern in Tirol (št. 1860)
- Schneeschuhwandern in Vorarlberg (št. 1861).

Na razpolago so tudi turistične karte, in sicer:

- Štajerska 1 : 75 000
- Pomurje 1 : 75 000
- Primorska 1 : 75 000
- Notranjski Kras, Brkini, Dolenjska, Bela Krajina 1 : 75 000 in
- Ljubljana – mestni načrt

Našitke, karte in vodnike lahko naročite na sedežu PZS, Dvorčakova 9, p. p. 214, 1001 Ljubljana, po tel. 01 / 434 56 84, fax 01 / 434 56 91, po e-mailu: planinska.zalozba@pzs.si, lahko pa tudi preko spletnih strani: www.pzs.si.

ALPE *Kot jih vidijo ptice*

V zadnjih 150 letih smo izgubili več kot polovico ledenikov.

Provansalske Alpe (Francija)

»ALPE – kot jih vidijo ptice« je **mednarodni projekt**, s katerim predstavljamo celotno verigo Alp, kot izjemen in enkraten geološki, geografski, biotski, kulturni ter gospodarski prostor. Projekt pokriva celotne Alpe in zajema države: **Monako, Francijo, Italijo, Švico, Liechtenstein, Nemčijo, Avstrijo** in **Slovenijo**.

Fotografije: **Matevž Lenarčič**

Besedilo: Janez Bizjak in 15 vrhunskih strokovnjakov iz vseh alpskih držav.

Uvod v knjigo so prispevali:

sir Christian Bonington, svetovna alpinistična legenda,
Koichiro Matsuura, generalni direktor UNESCO,
Marco Onida, generalni direktor Alpske konvencije.

Matevž Lenarčič je posnel 100 000 novih fotografij Alp iz zraka.

V knjigi velikega formata (512 strani, 27 x 37 cm) je **250 najboljših fotografij**.

Monografija je izšla **aprila 2009** v slovenskem in angleškem jeziku.

www.panalp.net

Under the Patronage
of UNESCO

Cena monografije je **49,90 €**.

Za naročnike Planinskega
vestnika le **44,91 €**.